

**N.M.UMURZAKOVA,
D.R.RUSTAMOVA,
A.M.MUZAFFAROV**

TURIZMNING HUQUQIY ASOSLARI

TOSHKENT

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM
VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

N.M.Umurzakova, D.R.Rustamova, A.M.Muzaffarov

TURIZMNING HUQUQIY ASOSLARI

«Innovatsion rivojlanish
nashriyot-matbaa uyi»
Toshkent – 2021.

UO‘K: 102.(5O)2.6

KBK: 75.12

N.M.Umurzakova, D.R.Rustamova, A.Muzaffarov. Turizmning huquqiy asoslari. O‘quv qo‘llanma. – T.: «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», 2021 – 120 b.

Ushbu o‘quv qo‘llanmada turizm sohasidagi huquqiy islohotlar, ularni talabalarga yetkazib berishning yangi uslublari va barcha mavzular bo‘yicha namunaviy stsensariylar bayon qilingan. Mavzular bo‘yicha nazorat savollari, glossariylar, normativ-huquqiy hujjatlar, mavzu mazmuniga oid chizmalar mazkur qo‘llanmaning tavsifli xususiyatidir.

O‘quv qo‘llanma turizm yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalarga sohaning huquqiy asoslarini yaxshi bilishi va amalda qo‘llay olishlari uchun tayyorlangan.

* * *

В этом учебнике описаны правовые реформы в сфере туризма, новые методы их представления студентам и типовые сценарии по всем темам. Контрольные вопросы по темам, глоссарии, нормативно-правовые документы, рисунки по содержанию темы являются описательными особенностями данного пособия.

Учебник предназначен для студентов, изучающих туризм, чтобы они знали нормативно-правовую базу отрасли и применяли ее на практике.

* * *

This textbook describes legal reforms in tourism, new methods of presenting them to students, and model scenarios for all topics. Test questions on topics, glossaries, regulatory documents, pictures on the content of the topic are descriptive features of this manual.

The textbook is intended for students studying tourism, so that they know the regulatory framework of the industry and apply it in practice.

Ma’sul muharrirlar:

B. Toshev – yuridik fanlari doktori, professor;

M.Maxmudov – iqtisodiyot fanlari doktori, professor.

Taqrizchilar:

R.Turdiboyeva – yuridik fanlari nomzodi, dotsent;

A.Raxmonov – TDIU katta o‘qituvchisi, xalqaro huquq magistri.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy va O‘rta maxsus ta’lim vazirligi tomonidan oliy o‘quv yurtlarining iqtisodiy ta’lim yo‘nalishlari talabalari uchun o‘quv qo‘llanma sifatida tavsifiya etilgan

UO‘K: 102.(5O)2.6

KBK: 75.12

ISBN: 978-9943-7626-7-1

© «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi» – 2021.

Kirish

O'zbekistonda mustaqillikning dastlabki kunlaridanoq xizmatlar ko'rsatish sohasidagi turizm xizmatlari zamonaviy xizmat turlari sifatida talqin qilinib, unga e'tibor davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan. Soha rivoji uchun zaruriy tashkiliy-huquqiy mexanizmlar vujudga keltirilib, hukumat tomonidan tegishli me'yoriy hujjatlar qabul qilindi. Bu yo'nalishdagi ishlar hozir ham davom etayotgani fikrimizning isbotidir.

O'zbekistonda turizm sohasi faoliyatini ilmiy asosda yanada takomillashtirish masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. «Turizmni iqtisodiyotning strategik tarmog'iga aylantirish biz uchun ustuvor vazifa bo'lib qoladi». Respublikada ro'yxatga olingan milliy tarixiy-madaniy obidalar soni bo'yicha dunyodagi yetakchi o'n mamlakatdan biri sifatida e'tirof etilishi, Buyuk Ipak yo'li bo'ylab turizmni rivojlantirish dasturining amalga oshirilishi, «Ipak yo'li» turizm xalqaro universitetining tashkil etilishi, ko'plab xorijiy mamlakatlar fuqarolari uchun O'zbekistonga kirish vizasining bekor qilinishi turizmni rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri ekanligidan dalolatdir.

O'zbekiston zamonaviy turizm industriyasini rivojlantirish uchun barcha zarur manbalarga ega. Buyuk Ipak yo'li ustida joylashgan Vatanimiz qulay tabiiy-iqlim sharoitlariga, boy tarixiy, madaniy merosga va ayni paytda ham ichki, ham xalqaro turizmni rivojlantirish uchun yuqori salohiyatga ega. Mamlakatni modernizatsiyalash bosqichida turizm va mehmondo'stlik industriyasi sohasidagi yechimini kutib turgan masalalar qatorida, turizm industriyasi mehnat bozorida ishlovchi xodimlarga qo'yiladigan malakaviy talablarga javob bera oladigan kadrlarni tayyorlash dolzarb masala bo'lib turibdi. Bu borada turizm sohasidagi oliy

o'quv yurtlari, Davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturidagi ixtisoslik fanlar blokida turgan «Turizmning huquqiy asoslari» fani ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu darslik turizm yo'nalishida o'qiyotgan talabalar uchun fan haqida aniq tushunchaga ega bo'lishni va uning mohiyatini tushuna olish darajasida qo'l keladi. Shuning uchun ham ushbu o'quv qo'llanma birinchi navbatda, fanni anglab olish mezonini talab qilsa, ikkinchi navbatda esa talabalarning o'zlarining yo'nalishidagi qiziqishlari, fanga yanada mas'uliyat bilan yondashishni o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi. Unda so'nggi yillarda davlatimiz tomonidan turizm sohasida qabul qilingan normativ-huquqiy xujjatlar va ularning ijrosini ta'minlash bo'yicha olib borilayotgan ishlar amaliy misollar orqali tahliliy yoritib berilgan. Bu ma'lumotlar talabalarga Turizmning huquqiy asoslari fanini puxta o'zlashtirishlariga yordam beradi.

Xulosa va takliflaringiz biz uchun muhim.

**1-MAVZU:
TURIZM SOHASIDAGI FAOLIYAT VA UNING
HUQUQIY ASOSLARI**

Reja:

- 1. Turizm sohasini huquqiy tartibga solish tushunchasi, mohiyati va asoslari**
- 2. Xalqaro va ichki turizmning huquqiy tartibga solinishi**
- 3. Turizm turlari va ularni huquqiy tartibga solish zaruriyati**

Tayanch soʻz va iboralar: turizm, huquqiy munosabat, qonunlar, qarorlar, farmonlar, ichki va tashqi turizm, kirish va chiqish turizmi. Turistik faoliyat deganda, «Turizm toʻgʻrisida»gi Qonun va boshqa qonun hujjatlari talablariga muvofiq, sayohatlarni va ular bilan bogʻliq xizmatlarni tashkil etish borasidagi faoliyat tushuniladi. Hozirgi paytda globallashuv jarayoni, mamlakatlarning bir-biri bilan integratsiyalashuvi, harakatlantiruvchi transport vositalarining takomillashuvi, ular tezkorligining oshishi, davlatlar oʻrtasida turli iqtisodiy, madaniy maʼrifiy aloqalarni oʻrnatish imkonini bermoqda. Bu aloqalar ichida turizm ham salmoqli oʻringa ega. Bunday imkoniyat Oʻzbekistonda ham mavjud, chunki, undagi turistik salohiyat barcha mamlakatlar sayyohlarini qiziqtirib kelgan. Bu soha iqtisodiyotning ajralmas qismi boʻlib, xizmat koʻrsatish sohasiga kiradi va mamlakatning yalpi ichki mahsulotini koʻpaytirishga oʻzining maʼlum darajada hissasini qoʻshadi. Ushbu tushunchaga iqtisodiy kategoriya sifatida qaralsa, turizm turistlarni qabul qiluvchi mamlakat uchun foyda keltiruvchi iqtisodiy jarayon sifatida namoyon boʻlishini taʼkidlash yetarli.

Turizmga siyosiy vaziyat nuqtai nazaridan qaraydigan bo'lsak, u siyosiy jihatdan barqaror, tinchlik va totuvlik hukumron bo'lgan joyda, mamlakatda sodir bo'lishi tushuniladi. Turizmdan foyda ko'rishni xohlagan mamlakat birinchi galda turizm obyektlariga ega bo'lish bilan birga, o'z mamlakatida siyosiy barqarorlikni ta'minlagan, boshqa joydan sayyohlarning bemalol kelib-ketishi uchun tegishli sharoitni yaratgan bo'lishi lozim.

Turizm insonlar faoliyatining bir turi bo'lib, bir tomondan ijtimoiy munosabatlarni o'zida ifoda etsa, ikkinchi tomondan, ma'lum o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan servis sohasining mustaqil tarmog'idir. Shu tufayli unga bir tomonlama yondoshib, talqin qilib bo'lmaydi.

1999 yil 20 avgustda O'zbekiston Respublikasining «Turizm to'g'risida»gi Qonuni qabul qilingan edi. U 22-moddadan iborat bo'lgan. Yangi tahrirdagi «Turizm to'g'risida»gi Qonun 2019 yil 16 aprelda Qonunchilik palatasi tomonidan qabul qilingan, 2019 yil 21 iyunda Senat tomonidan ma'qullangan va 2019 yil 18 iyulda tasdiqlandi. Ushbu qonun 10 ta bob, 45-moddadan iborat.

O'zbekiston Respublikasining turizm to'g'risidagi qonun hujjatlari ushbu Qonundan va boshqa qonun hujjatlaridan iborat.

Qoraqalpog'iston Respublikasida turizm sohasidagi munosabatlar Qoraqalpog'iston Respublikasining qonun hujjatlari bilan ham tartibga solinadi.

Agar O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasida O'zbekiston Respublikasining turizm to'g'risidagi qonun hujjatlarida nazarda tutilganidan boshqacha qoidalar belgilangan bo'lsa, xalqaro shartnoma qoidalari qo'llaniladi.

Qonunning asosiy printsiplari:

- turistlarning, ekskursantlarning va turizm sohasi subyektlarining huquqlari, erkinliklari, qonuniy manfaatlarini hamda xavfsizligini himoya qilish ustuvorligi;

- turizmni barqaror rivojlantirish va buning uchun qulay shart-sharoitlar yaratish;

-turizm sohasida tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va raqobatni rivojlantirish;

- turizm sohasida oshkoralik va ochiqlik.

Xalqaro va ichki turizm turizmning shakllaridir.

Xalqaro turizm quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Kirish turizmi – O'zbekiston Respublikasida doimiy yashamaydigan shaxslarning

O'zbekiston Respublikasi hududidagi sayohati;

Chiqish turizmi – O'zbekiston Respublikasida doimiy yashovchi shaxslarning boshqa mamlakatga sayohati.

Ichki turizm O'zbekiston Respublikasida doimiy yashovchi shaxslarning O'zbekiston Respublikasi hududidagi sayohatini o'z ichiga oladi.

Turizm tashkil etilayotgan turning o'ziga xosligi, mavzusi, davomiyligi, harakatlanish usullari va turning boshqa xususiyatlaridan kelib chiqqan holda, madaniy-tarixiy, ziyorat, ekologik, ma'rifiy, etnografik, gastronomik, ishbilarmonlik, ijtimoiy, sport, tibbiy, yoshlar turizmi, agroturizm hamda turizmning boshqa turlariga bo'linishi mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 13 avgustdagi «O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PF-5781-sonli Farmoniga asosan, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining O'zbekiston Respublikasida yoshlar turizmini rivojlantirishga oid chora-tadbirlar to'g'risida qarori qabul qilindi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 5 yanvardagi PF-5611-son Farmoniga ko'ra, 2019-2025 yillarda O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish KONTSEPTSIYASI qabul qilindi.

2019-2025 yillarda O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish Kontseptsiyasi qulay iqtisodiy sharoitlar va omillarni yaratish bo'yicha olib borilayotgan islohotlarning samaradorligini

oshirish, turizm sohasini jadal rivojlantirish bo'yicha ustuvor maqsad va vazifalarni belgilash, uning iqtisodiyotdagi o'rnini va ulushini oshirish, xizmatlarni diversifikatsiyalash va ularning sifatini oshirish hamda turizm infratuzilmasini takomillashtirishga qaratilgan.

O'zbekistonda ham 2019 yil davomida turizmni rivojlantirish bo'yicha jadal ishlar davom ettirildi. Shu jumladan, viza rasmiylashtirish jarayonlarini soddalashtirish, ortiqcha to'siqlarni bartaraf etish va sohaning investitsiya jozibadorligini oshirish bo'yicha qator choralar ko'rildi. Natijada, 2019 yil yakunlariga ko'ra turizm xizmatlari eksporti 2018 yilga nisbatan 26.1 foizga o'sib, 1.3 milliard dollarni tashkil qildi va sohaning xizmatlar eksportidagi ulushi 39.3 foizga yetdi. 47 ta davlat fuqarolari uchun viza rejimi bekor qilindi va vizasiz rejimga ega mamlakatlar soni 86 taga yetdi. Bundan tashqari, viza jarayonlarini soddalashtirish maqsadida elektron viza olish imkoniyatiga ega mamlakatlar soni 57 ni tashkil etdi. Qo'shimcha ravishda, «Vatandosh», «Talaba», «Akademik», «Ziyoratchi» va «Tibbiyot» viza turlari joriy etildi. Qilingan ishlar natijasi tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, o'tgan davr bilan solishtirganda 2019 yilda mamlakatimizga kelgan sayyohlar soni 26.2 foizga ko'paydi. Vizasiz rejim joriy etilgan davlatlardan tashrif buyurgan sayyohlar sonida esa 58 foiz o'sish kuzatildi. Natijada, sayyohlarni joylashtirish maskanlarining yuklanish darajasi 62 foizdan 84 foizga ko'paydi.

2020 yil 28 may kuni O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoev «Koronavirus pandemiyasining salbiy ta'sirini kamaytirish uchun turizm sohasini qo'llab-quvvatlashga doir kechiktirib bo'lmaydigan chora-tadbirlar to'g'risida»gi farmoni imzoladi.

Prezident Shavkat Mirziyoevning 2019 yil 5 yanvardagi «O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi Farmoni hamda 2018 yil 7 fevraldagi «Ichki turizmni jadal rivojlantirishni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida»gi qarori qabul qilingan edi.

O‘zbekistonda turizm sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar xorijiy ommaviy axborot vositalari tomonidan keng ommaga yoritilmoqda. Xususan, «The Telegraph» yer yuzidagi eng sarguzashtbop maskanlar ro‘yxatini e‘lon qildi va O‘zbekiston mazkur ro‘yxatda birinchi o‘rinni egalladi. «The Economist» nashri tomonidan esa O‘zbekiston yil mamlakati deya tan olindi. Bundan tashqari «Lonely Planet», «Harpers Bazaar», «The Spectator» va boshqa nashrlar tomonidan mamlakatning sayyohlik potentsiali yuksak baholanib, kamchiliklarni kamaytirish va rivojlantirish bo‘yicha tavsiyalar berilmoqda.

Prezidentimizning 2018 yil 4 iyuldagi qarori asosida Yevropa va Osiyo – Tinch okeani mintaqasi o‘rtasidagi savdo-iqtisodiy aloqalarni optimallashtirish maqsadida, respublikaning yagona geografik joylashuvini inobatga olgan holda 101 mamlakat fuqarolariga respublikaning aeroportlaridan tranzit sayohatchi sifatida harakatlanayotganda 5 sutka mobaynida vizasiz mamlakatda bo‘lish imkoniyati berildi.

Mavzuni mustahkamlash uchun savollar:

1. Turistik faoliyat tushunchasi, mohiyati va asoslari
2. Turizm shakllari va ularni huquqiy tartibga solinishi haqida gapirib bering.
3. Xalqaro va ichki turizmning huquqiy asoslariga nimalar kiradi?
4. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda turizm sohasidagi olib borilayotgan huquqiy islohotlarni so‘zlab bering?

2-MAVZU: TURIZM SOHASIDAGI MUNOSABATLARNI TARTIBGA SOLUVCHI NORMATIV-HUJJATLAR.

Reja:

- 1. Turizm sohasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi normativ-huquqiy xujjatlar tushunchasi.**
- 2. Turizm sohasini tartibga soluvchi qonunlar.**
- 3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari, parlamentning turizm sohasidagi qabul qilgan qarorlari.**

Tayanch so‘z va iboralar: normativ-huquqiy xujjatlar, Konstitutsiya, qonun va qarorlar.

Turizm sohasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi normativ-huquqiy xujjatlarga O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, turizm sohasiga oid qonunlar, Prezident farmonlari va qarorlari, Oliy Majlis palatalarining qarorlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari va boshqa vakolatli davlat organlarining o‘z vakolatlari doirasida turizm sohasiga oid qabul qilgan huquqiy xujjatlari kiradi.

1. «Turizm to‘g‘risida» gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni
2. «Mahsulot va xizmatlarni sertifikatlashtirish to‘g‘risida» gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni
3. «Faoliyatning ayrim turlarini litsenziyalash to‘g‘risida» gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni
4. «Madaniy boyliklarning olib chiqilishi va olib kirilishi to‘g‘risida» gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni
5. «Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to‘g‘risida» gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni
6. «Jismoniy shaxslar va yuridik shaxslarning murojaatlari to‘g‘risida» gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni
7. «Turizm to‘g‘risida» gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni

8. «Mahsulot va xizmatlarni sertifikatlashtirish to‘g‘risida» gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni

9 «Faoliyatning ayrim turlarini litsenziyalash to‘g‘risida»gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni

10.»Madaniy boyliklarning olib chiqilishi va olib kirilishi to‘g‘risida» gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni

11. «Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to‘g‘risida» gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni

12 «Jismoniy shaxslar va yuridik shaxslarning murojaatlari to‘g‘risida» gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni

13.. «Xalqaro shartnomani tasdiqlash to‘g‘risida» 2012 yil 13 dekabrdaqi PQ-1879-sonli qaror

14. Davlat mulki obyektlarini kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlariga sotish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida» 03.07.2014 yildagi PQ-2200-son buyrug‘i

15. «O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ba’zi farmonlariga o‘zgartishlar kiritish to‘g‘risida» 2014 yil 9 dekabrdaqi PF-4677-son

16. «O‘zbekiston Respublikasi sayyohlik industriyasini jadal rivojlantirishni ta’minlash chora-tadbirlari to‘grisida» 02.12.2016 y. № PF-4861

17. «O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida» gi 02.12.2016 yil, PK-2666 sonli

18. «Buxoro va Buxoro viloyatida 2017-2019 yillar uchun sayyohlik salohiyatini rivojlantirishni jadallashtirish chora-tadbirlari to‘risida» 19.05.2017 y., PQ-2980

19. 2017 yil 16 avgustdaqi «2018-2019 yillarda sayyohlikni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari to‘grisida» gi PQ-3217-sonli buyrug‘i

20. «O‘zbekiston Respublikasining Konsullik Bo‘limi tarfiga o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritish to‘g‘risida» 04.12.2017 yildagi PQ-3423-son qarori

21. «Chorvoq» erkin turistik zonasini barpo etish to‘g‘risida» 2017 yil 5 dekabrda PF-5273-son farmoni

22. «O‘zbekiston Respublikasining sayyohlik salohiyatini rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish bo‘yicha qo‘shimcha tashkiliy chora-tadbirlar to‘g‘risida» 03.02.2018 y. № PF-5326 farmoni

23. «O‘zbekiston respublikasi turizm salohiyatini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratish bo‘yicha qo‘shimcha tashkiliy chora-tadbirlar to‘g‘risida» 06.02.2018 y., PQ-3510 qarori

28. «Ichki turizmni jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida» gi 07.02.2018 yildagi PQ-3514-sonli buyrugi

29. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 13 avgustdagi PF-5781-son-»O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi farmoni

30. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 5-yanvardagi PQ-5611-son «O‘zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida»gi qarori.

31. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 30 sentyabrdagi 828-son «Samarqand viloyatining turizm salohiyatidan samarali foydalanish va uni rivojlantirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida»gi qarori.

32. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 5-noyabrdagi 904-son «Har yilgi «Ipak yo‘lida turizm» Toshkent halqaro turizm yarmarkasini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi qarori.

So‘nggi yillarda turizm sohasini rivojlantirish uchun olib borilgan islohotlar:

- O'zbekistonda ham 2019 yil davomida turizmni rivojlantirish bo'yicha jadal ishlar davom ettirildi. Shu jumladan, viza rasmiylashtirish jarayonlarini soddalashtirish, ortiqcha to'siqlarni bartaraf etish va sohaning investitsiya jozibadorligini oshirish bo'yicha qator choralar ko'rildi. Natijada, 2019 yil yakunlariga ko'ra, turizm xizmatlari eksporti 2018 yilga nisbatan 26.1 foizga o'sib, 1.3 milliard dollarni tashkil qildi va sohaning xizmatlar eksportidagi ulushi 39.3 foizga yetdi.

- 2020 yil 28 may kuni O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoev «Koronavirus pandemiyasining salbiy ta'sirini kamaytirish uchun turizm sohasini qo'llab-quvvatlashga doir kechiktirib bo'lmaydigan chora-tadbirlar to'g'risida»gi farmonni imzoladi.

Prezident Shavkat Mirziyoevning 2019 yil 5 yanvarda «O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi Farmoni hamda 2018 yil 7 fevralda «Ichki turizmni jadal rivojlantirishni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida»gi qarori qabul qilindi.

- Prezidentimizning 2018 yil 4 iyuldagi qarori asosida Yevropa va Osiyo – Tinch okeani mintaqasi o'rtasidagi savdo-iqtisodiy aloqalarni optimallashtirish maqsadida, respublikaning yagona geografik joylashuvini inobatga olgan holda 101 mamlakat fuqarolariga respublikaning aeroportlaridan tranzit sayohatchi sifatida harakatlanayotganda 5 sutka mobaynida vizasiz mamlakatda bo'lish imkoniyati berildi.

Mavzuni mustahkamlash uchun savol va topshiriqlar:

1. Turizm sohasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi normativ-huquqiy xujjatlarga nimalar kiradi?

2. Turizm sohasini tartibga soluvchi qonunlarni sanab bering.

3. Turizm sohasida davlat boshqaruv organlarining qanday vakolatlari bor?

3-MAVZU: TURIZM SOHASINI TARTIBGA SOLUVCHI DAVLAT ORGANLARI

Reja:

- 1. Turizm sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari**
- 2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi va uning turizm sohasidagi vakolatlari**
- 3. O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi –vakolatli davlat organi.**

Tayanch so‘z va iboralar: Vazirlar Mahkamasi, vakolatli organ, normativ-huquqiy hujjat, turizm infratuzilmasi

Turizm sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari:

- turistik faoliyat sohasiga oid normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, turizm sohasini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratishga qaratilgan xalqaro me‘yor va standartlarni joriy etish.

-turistlarning ehtiyojlari va talablarini inobatga olgan holda, mamlakatning barcha hududlarida turizm infratuzilmasi va yondosh infratuzilmani rivojlantirish,

- transport logistikasini rivojlantirish, tashqi va ichki yo‘nalishlarni kengaytirish, transport xizmatlari sifatini oshirish,

-quyidagilarni ta‘minlash maqsadida turizm bozorining turli qatlamlariga mo‘ljallangan turistik mahsulotlar va xizmatlarni diversifikatsiya qilish orqali mavsumiy omillar ta‘sirini kamaytirish bo‘yicha kompleks chora-tadbirlarni qabul qilish:

- respublika ichida turizm xizmatlariga bo‘lgan ehtiyojni qondirishga qaratilgan turizm faoliyati subyektlarining faolligini rag‘batlantirishni ta‘minlaydigan ichki turizmni rivojlantirish,

- Quyidagilar orqali O‘zbekiston Respublikasi turistik mahsulotini ichki va tashqi turizm bozorlarida ilgari surish, uning

sayohat va dam olish uchun xavfsiz mamlakat sifatidagi imidjini mustahkamlash,

- quyidagilarni nazarda tutgan yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash, xizmat ko'rsatuvchi xodimlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini takomillashtirish:

-turizm sohasida kasb-hunar ta'limi muassasalaridagi kadrlari va bitiruvchilarining malakasini baholashni tashkil qilish;

-turizm sohasida xalqaro talablarga javob beradigan uzluksiz, ko'p bosqichli ta'lim tizimini yaratish;

-ta'limning amaliyotga yo'naltirilgan va modernizatsiyalashgan ta'lim standartlari, o'quv-uslubiy dasturlar hamda ilg'or axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish;

-ichki va kirish turizmi sohasida bevosita turistik xizmatlarni ko'rsatuvchi turizm sohasi xodimlari (gidlar, yo'riqchi-kuzatuvchi, turizm faoliyati subyektlari, umumiy ovqatlanish tashkilotlari, transport va boshqalar xodimlari) uchun majburiy malaka talablarini belgilaydigan standartlar ishlab chiqish;

-turizm sohasi xodimlarini turistlarga axborot berish ishlari va xavfsizlik bo'yicha yo'riqnomalarni o'tkazish qoidalarga o'qitish bo'yicha tizimni ishlab chiqish va joriy qilish;

-ta'lim jarayoniga xorijiy mutaxassislarni jalb qilish orqali turizm sohasida kadrlar malakasini oshirish tizimini takomillashtirish, shuningdek turizm sohasida kadrlar malakasini oshirish tizimini tashkil etish uchun, shu jumladan hududlarda ta'lim muassasalari sonini oshirish;

- turizm sohasida kadrlar tayyorlash uchun yetakchi xorijiy oliy o'quv yurtlari filiallarini ochish.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining turizm sohasidagi vakolatlari:

- Turizmni rivojlantirish davlat dasturini tasdiqlash
- Turistlarning ayrim toifalariga imtiyozlar berish tartibini belgilash

- Turistik faoliyatni litsensiyalash tartibini belgilash

- Hukumatlararo shartnomalar tuzish

Turistlarning borishi ta'qiqlanadigan obyektlar va xududlarni belgilash

Qonun hujjatlariga muvofiq boshqa masalalarni hal qilish.

- Mamlakatimizda turizmni rivojlantirish uchun xorijiy mamlakatlardan investitsiyalar ham kirib kela boshladi. Natijada 2000 yilning 17 noyabrida Vazirlar Mahkamasining «Samarqand shahrida «Afrosiyob» mehmonxonasini, Buxoro shahrida «Buxoro» mehmonxonasini boshqarishni xorijiy menejmentga berish to'g'risida»gi 449-sonli qarori qabul qilindi. 2001 yilning 16 martida «O'zR Vazirlar Mahkamasining 2000 yil 17 noyabrda qabul qilingan 449-sonli qaroriga o'zgartirishlar kiritish to'g'risida»gi 131-sonli qarori qabul qilindi. Bunda xorijiy investorlarning ishtiroki ushbu sohada yanada kengaygani e'tirof etilgan. Shunday qilib mamlakatimizda mustaqil bo'lgan yirik bir soha shakllandi.

Vakolatli davlat organlarining turizm sohasidagi vakolatlari

- Turizmni rivojlantirish davlat dasturlarini amalga oshirishni ta'minlash

- O'zbekiston Respublikasini xalqaro shartnomalari bajarilishini ta'minlash

- Turistik xizmatlar infratuzilmasini shakllantirish

- Xalqaro turistik tashkilotlarda O'zbekiston Respublikasining manfaatlarini ifodalash

- Tarixiy-madaniy merosni targ'ib qilishni, turistik salohiyatni saqlash va rivojlantirishni tashkil etish

- Turistik faoliyat subyektlariga ularning faoliyatini tashkil etish bilan bog'liq masalalarda uslubiy va boshqa yo'sinda yordam ko'rsatish. Mavzuni mustahkamlash uchun savollar:

1. Turizmni tartibga soluvchi davlat organlari qaysilar?

2. Turizmni tartibga soluvchi davlat organlarini faoliyati qaysi qonun bilan tartibga solinadi?

3. Vazirlar Mahkamasining turizmni tartibga solishdagi vakolatlari nimalardan iborat?

4 - MAVZU

TURIZM SOHASIDAGI VAKOLATLI DAVLAT ORGANLARI

Reja:

- 1. Turizm sohasidagi vakolatli davlat organlari tushunchasi**
- 2. O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi turizm sohasidagi vakolatli davlat organi**
- 3. Vakolatli davlat organining hududiy bo'linmalari.**

Tayanch soʻz va iboralar: Vakolatli organlar, davlat qoʻmitasi, hududiy boʻlinmalar, vakolatlar va vazifalar.

Mamlakatimizda turizmni rivojlantirish masalasining muhimligidan kelib chiqib, bu sohani tartibga solish uchun davlatning bir qancha organlariga vakolatlar berilgan. Masalan, Oʻzbekiston Respublikasi Oliy Majlisi barcha sohalar singari ushbu soha uchun ham qonunlar yaratish va ularga oʻzgartirishlar kiritish vakolatiga ega.

Turizm sohasidagi vakolatli davlat organi

Oʻzbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qoʻmitasi turizm sohasidagi vakolatli davlat organi hisoblanadi..

Vakolatli davlat organi:

- turizm sohasida yagona davlat siyosatini amalga oshiradi;
- turizm sohasidagi davlat dasturlarini va boshqa dasturlarni ishlab chiqish hamda amalga oshirishda ishtirok etadi;
- turizm sohasidagi davlat dasturlari, hududiy va boshqa dasturlar ishlab chiqilishini muvofiqlashtiradi hamda ularning amalga oshirilishini monitoring qiladi;
- turizm sohasida viza rejimini takomillashtirish va soddalashtirishga doir takliflar ishlab chiqadi;
- turizmning rivojlantirilishini muvofiqlashtiradi, yangi turistik yoʻnalishlartashkil etilishini taʼminlaydi, ularni pasportlashtirishdan oʻtkazadi;

- Turizm sohasidagi yagona reestrlarni yuritish tartibini belgilaydi;

- turistik faoliyatni litsenziyalashni, turizm sohasidagi xizmatlarni sertifikatlashtirishni, turistik xizmatlar belgilangan talablar va standartlarga muvofiqligi ustidan nazoratni amalga oshiradi;

- joylashtirish vositalari, tog‘ chang‘i trassalari va plyajlar tasnifini belgilaydi;

- turizm sohasi subyektlariga ularning faoliyatini tashkil etish bilan bog‘liq masalalarda uslubiy va maslahat yordami ko‘rsatadi;

- turizm sohasidagi milliy tanitish belgisidan foydalanish tartibini belgilaydi;

- turizm sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini ishlab chiqishda ishtirok etadi va ularni o‘z vakolatlari doirasida qabul qiladi;

- turistik xizmatlarni tashkil etish chog‘ida turistlar va ekskursantlarning xavfsizligini ta‘minlash hamda sog‘lig‘ini saqlash sohasida texnik jihatdan tartibga solishga doir normativ hujjatlar ishlab chiqadi;

- turistlar va ekskursantlarning O‘zbekiston Respublikasi hududida joylashgan turistik resurslar hamda aloqa vositalaridan moneliksiz foydalanishini ta‘minlashga, shuningdek tibbiy, huquqiy va boshqa turdagi yordam olishiga ko‘maklashadi;

- tabiiy va madaniy meros obyektlarini ommalashtirishni, turizm salohiyatini saqlash hamda rivojlantirishni tashkil etadi;

- turistik xizmatlar bozorlarida marketing tadqiqotlarini amalga oshiradi;

- turizm sohasini rivojlantirish uchun chet el investitsiyalarini, shuningdek xalqaro moliya institutlari va boshqa tashkilotlarning kreditlari hamda grantlarini jalb etadi;

- turistik xizmatlar ko‘rsatish sifati va xavfsizligi standartlarining ishlab chiqilishini muvofiqlashtiradi;

- turizm sohasini davlat tomonidan tartibga solishni maqbullashtirish va turistik xizmatlar bozorida raqobatni rivojlantirish, turizm sohasiga ilg'or innovatsiyalar hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish bo'yicha takliflar ishlab chiqadi;

- Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi raisi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimlari tegishli o'rinbosarlarining turizmni rivojlantirishga doir faoliyatini muvofiqlashtiradi;

- xalqaro hamkorlikni rivojlantiradi va xalqaro turistik tashkilotlarda O'zbekiston Respublikasining manfaatlarini ifodalaydi, shuningdek boshqa mamlakatlarning turistik hamda o'zga tashkilotlari bilan o'zaro munosabatlar o'rnatadi;

- turizm sohasida ilmiy tadqiqotlar o'tkazilishiga ko'maklashadi;

- turizm sohasida kadrlarni tayyorlashni, qayta tayyorlashni va ularning malakasini oshirishni tashkil etadi;

- O'zbekiston Respublikasining turizm sohasidagi xalqaro shartnomalari bajarilishini ta'minlaydi.

- Vakolatli davlat organi akkreditatsiya qilingan tashkilotlarni tashkil etishga haqli.

- Turizm sohasidagi vakolatli davlat organining o'z vakolatlari doirasida qabul qilingan qarorlari davlat va xo'jalik boshqaruvi organlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari, xo'jalik yurituvchi subyektlar tomonidan ijro etilishi uchun majburiydir.

Vakolatli davlat organining hududiy bo'linmalari

Vakolatli davlat organi Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida hududiy bo'linmalarga ega bo'ladi. Vakolatli davlat organi hududiy bo'linmalarining rahbarlari Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi raisining, tegishli viloyatlar va Toshkent shahar hokimlarining taqdimnomasiga binoan vakolatli davlat organining rahbari tomonidan lavozimga tayinlanadi hamda lavozimidan ozod etiladi. Qoraqalpog'iston Respublikasi byudjetining, viloyatlar va Toshkent shahar mahalliy

byudjetlarining mablagʻlari vakolatli davlat organining hududiy boʻlinmalarini moliyalashtirish manbalaridir. Vakolatli davlat organi hududiy boʻlinmalarining xodimlarini qoʻshimcha ravishda moddiy ragʻbatlantirish vakolatli davlat organi huzuridagi byudjetdan tashqari Turizm sohasini qoʻllab-quvvatlash jamgʻar-masi mablagʻlari hisobidan amalga oshiriladi.

Vakolatli davlat organining hududiy boʻlinmalari tegishli hududda quyidagi vazifalarni bajaradi:

- tegishli hududda turistik salohiyatni oshirishga qaratilgan turizmni rivojlantirishning yaxlit kontseptsiyasi amalga oshirilishini taʼminlash;

- tegishli hududda turizm sohasidagi, tegishli hududning turistik sohasiga investitsiyalarni jalb etishga doir hududiy dasturlarning ishlab chiqilishini muvofiqlashtirish va ularning amalga oshirilishini monitoring qilish;

- turistik resurslarni saqlash va rivojlantirish yuzasidan mahalliy davlat hokimiyati organlari bilan hamkorlik qilish;

- tegishli hududda turistik faoliyat rivojlantirilishini taʼminlash, yangi turistik yoʻnalishlarni tashkil etishga koʻmaklashish;

- turizm sohasi subyektlariga ularning faoliyatini tashkil etish bilan bogʻliq masalalarda uslubiy va maslahat yordami koʻrsatish;

- tegishli hududda harakatlanish vaqtida turistlar va ekskursantlarning turistik resurslarga moneliksiz kirishini taʼminlashga koʻmaklashish;

- turistik salohiyatni rivojlantirish, turizmni rivojlantirishga toʻsqinlik qilayotgan gʻovlarni bartaraf etish, shuningdek turizm sohasida tadbirkorlik faoliyatini ragʻbatlantirish boʻyicha takliflar ishlab chiqish;

- turistik bozorlarda tegishli hududning turistik salohiyati targʻib qilinishini tashkil etish, tegishli hududning turistik jozibadorligini saqlab qolish;

- tegishli hududda turizmni rivojlantirish to'g'risida axborotni to'plashni, tahlil qilishni amalga oshirish va uni vakolatli davlat organiga, mahalliy davlat hokimiyati organlariga taqdim etish.

Mahalliy davlat hokimiyati organlarining turizm sohasidagi vakolatlari

Mahalliy davlat hokimiyati organlari:

- tegishli hududda turizm sohasidagi davlat siyosatini hamda ushbu sohani muvofiqlashtirishni amalga oshiradi;

- turizm sohasidagi davlat dasturlarini va hududiy dasturlarni ishlab chiqish hamda amalga oshirishda ishtirok etadi;

- vakolatli davlat organi va (yoki) uning hududiy bo'linmasi bilan kelishuvga ko'ra turizm sohasidagi hududiy dasturlarni, shu jumladan qisqa muddatli hamda o'rta muddatli istiqbolda turizm sohasini rivojlantirish bo'yicha tadbirlar rejasini tasdiqlaydi;

- tegishli hududda turizm sohasini rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratadi;

- turistlar va ekskursantlarning tegishli hududlarda joylashgan turistik resurslardan hamda aloqa vositalaridan moneliksiz foydalanishini, shuningdek ularning tibbiy, huquqiy va boshqa turdagi yordam olishini ta'minlaydi;

- mavjud turistik salohiyatni tahlil qiladi va tegishli hududda turizmni rivojlantirish to'g'risidagi zarur ma'lumotlarni taqdim etadi;

- tegishli hududda joylashgan turistik resurslarni muhofaza qilish bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqadi va ularni joriy etadi;

- tegishli hududda turistik industriya obyektlarini rejalashtirish va qurish, shuningdek yer uchastkalarini o'z vaqtida ajratish hamda ularning zarur muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlariga ulanishini ta'minlash bo'yicha faoliyatni muvofiqlashtiradi;

-investorlarni qidirish va jalb etishni, shuningdek tegishli hududda investitsiya loyihalarini amalga oshirishning barcha bosqichlarida ularga ko'maklashishni amalga oshiradi;

-aholi bandligi va daromadlarini oshirish maqsadida turizm sohasida tadbirkorlikni rivojlantiradi va qo'llab-quvvatlaydi;

turistik axborot markazlarini tashkil etadi.

Turizmni rivojlantirish bo'yicha muvofiqlashtiruvchi Kengash

Turizmni rivojlantirish bo'yicha muvofiqlashtiruvchi Kengash turizmni barqaror rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish masalalari bo'yicha davlat organlarining, nodavlat notijorat tashkilotlarining, turizm sohasi subyektlarining hamkorligini takomillashtirish maqsadida tuziladi.

Muvofiqlashtiruvchi Kengash tarkibiga vakolatli davlat organi, manfaatdor davlat organlarining, shuningdek nodavlat notijorat tashkilotlarining vakillari kiradi. Vakolatli davlat organi Muvofiqlashtiruvchi Kengashning ishchi organidir.

Muvofiqlashtiruvchi kengashning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- vakolatli davlat organi, vazirliklar, davlat qo'mitalari va idoralar rahbarlarining hisobotlarini muntazam ravishda eshitib borgan holda turizmni rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar amalga oshirilishining borishi ustidan tizimli nazoratni amalga oshirish, shuningdek ularning faoliyatini muvofiqlashtirish, mamlakatda turizm sohasini rivojlantirishga to'sqinlik qilayotgan masalalarni tezkor ko'rib chiqish va hal etish;

-Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi raisi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimlarining hisobotlarini eshitib borgan holda turizm sohasidagi tasdiqlangan hududiy dasturlarning bajarilishini, tegishli hududning salohiyatidan foydalanish samaradorligini hamda joylarda mavjud byurokratik to'siqlarni bartaraf etishga qaratilgan ishlarning o'rganilishini tashkil etish;

-turizm sohasidagi yirik investitsiya loyihalarini amalga oshirish va qo'shimcha infratuzilmani rivojlantirish yuzasidan davlat yordamini olish uchun beriladigan Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashining, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklarining, shuningdek boshqa tashabbuskorlarning (ariza

beruvchilarning) takliflari hamda talabnomalarini har yili ko‘rib chiqish;

-O‘zbekistonning turistik salohiyatini targ‘ib qilishga va chet ellik turistlarni jalb etishga qaratilgan qo‘shma tadbirlarni xorijda o‘tkazish bo‘yicha «yo‘l xaritasini» har yili tasdiqlash;

-turizm sohasidagi strategiyalar, kontseptsiyalar, davlat dasturlari va boshqa dasturlarning vazirliklar, davlat qo‘mitalari va idoralar, boshqa tashkilotlar tomonidan amalga oshirilishining borishi yuzasidan monitoring o‘tkazish, shuningdek ular bajari-lishining borishi to‘g‘risidagi har choraklik axborotni O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasiga kiritish.

Muvofiqlashtiruvchi kengashning hududiy organlari Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi raisi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimlari boshchiligidagi hudud darajasida Muvofiqlashtiruvchi kengash vazifalarini bajaruvchi turizmni rivojlantirish bo‘yicha hududiy kengashlardan iboratdir.

Mavzuni mustahkamlash uchun savol va topshiriqlar:

1. Turizmni rivojlantirish bo‘yicha muvofiqlashtiruvchi kengashning vakolatlari qaysilar?
2. Turizm bo‘yicha vakolatli organ qaysi?
3. Turizm bo‘yicha vakolatli organning vakolatlarini sanab bering.

5-MAVZU: TURISTIK INDUSTRIYANING HUQUQIY TARTIBGA SOLINISHI

Reja:

- 1. Turistik industriya va turistik industriadagi xizmatlarning turlari**
- 2. Turistik industriya obyektlarini tasniflash**
- 3. Turistik axborot markazi va uning faoliyati**

Tayanch soʻz va iboralar: turistik industriya, industriya obyektlari, axborot markazi, industriya obyektlarini tasniflash, turizm mahallasi, turizm qishlogʻi, turizm ovuli

Davlatimiz rahbari tomonidan yurtimizda turizmni rivojlantirish orqali iqtisodiy taraqqiy toptirish va xalq farovonligini yuksaltirishga alohida eʼtibor bermoqda. Shu maqsadda 2016 yil 2 dekabrda «Oʻzbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni taʼminlash chora-tadbirlari toʻgʻrisida»gi Farmoni hamda «Oʻzbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qoʻmitasi faoliyatini tashkil etish toʻgʻrisida»gi qarori eʼlon qilingandi.

Mazkur hujjatlarda anʼanaviy, madaniy-tarixiy turizm barobarida, uning ziërat, ekologik, maʼrifiy, etnografik, gastronomik, davolash-sogʻlomlashtirish, sport, qishloq, sanoat, ishbilarmonlik turlarini keng ommalashtirish, sohani kompleks rivojlantirishga doir milliy va hududiy dasturlarni ishlab chiqish hamda amalga oshirish, bu boradagi xalqaro hamkorlikni yangi bosqichga koʻtarish, BMTning Jahon sayëhlik tashkiloti, xorijiy mamlakatlarning shu faoliyat bilan shugʻullanadigan tashkilotlari bilan hamkorlikni kengaytirish, respublikamizning barcha hududida turizm industriyasi obyektlarini joylashtirish, tizim uchun yetuk kadrlarni tayërlashni tubdan takomillashtirish kabi dolzarb vazifalar koʻzda tutilgan boʻlib, ushbu yoʻnalishda muayyan chora-tadbirlar haëtga tatbiq etilmoqda.

Shuningdek, sohada boshqaruvni takomillashtirish maqsadida «O‘zbekturizm» Milliy kompaniyasi negizida Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi tashkil qilindi. Prezidentimizning 2017 yil 12 iyuldagi «Turizm sohasini rivojlantirishda mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarining mas’uliyatini yanada oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi qarori bilan Xorazm, Buxoro, Samarqand va Toshkent viloyatlari hokimlarining turizmni rivojlantirish masalalari bo‘yicha o‘rinbosarlari lavozimlari joriy qilindi.

Turistik industriya va turistik industriyadagi xizmatlarning turlari

Joylashtirish vositalari, transport, umumiy ovqatlanish obyektlari va ko‘ngilochar, ma’rifiy, ishbilarmonlik, davolash-sog‘lomlashtirish, jismoniy tarbiya-sport hamda boshqa maqsadga mo‘ljallangan obyektlar, turistik faoliyatni amalga oshiruvchi tashkilotlar, ekskursiya xizmatlarini ko‘rsatuvchi tashkilotlar majmui, shuningdek ekskursiya yetakchilarining, gidlar (gid-tarjimonlar) hamda yo‘riqchi-yo‘l boshlovchilarning xizmatlari majmui turistik industriyadir.

Turistik xizmatlar ko‘rsatish shartnomasiga muvofiq turistik industriyadagi xizmatlarning turlari quyidagilardan iboratdir:

- ▶ turlarni taqdim etish bo‘yicha xizmatlar;
- ▶ yashash joylarini taqdim etish bo‘yicha xizmatlar;
- ▶ ovqatlantirish bo‘yicha xizmatlar;
- ▶ axborotga oid, reklama xizmatlari;
- ▶ transport xizmatlari;
- ▶ barcha turdagi transport uchun chiptalar hamda tadbirlarga va ko‘ngilochar obyektlarga borish uchun chiptalar taqdim etish (band qilib qo‘yish, sotish va yetkazib berish) bo‘yicha xizmatlar.

(Turistik xizmatlar ko‘rsatish shartnomasida boshqa turistik xizmatlar ham nazarda tutilishi mumkin.)

Turistik industriya obyektlarini tasniflash

Turistik industriya obyektlarini tasniflash va ularga toifalar berish ixtiyoriy asosda amalga oshiriladi.

Joylashtirish vositalarini, tog‘ chang‘isi trassalarini, plyajlarni o‘z ichiga olgan turistik industriya obyektlarini tasniflash va ularga toifalar berish, shuningdek berilgan Toifalar reestrini yuritish vakolatli davlat organi huzuridagi akkreditatsiya qilingan tashkilot tomonidan amalga oshiriladi.

Joylashtirish vositalari mehmonxonalar, turistik bazalar va majmualarni, dam olish uylari va zonalarini, pansionatlar, kempinglar, xostellar, mehmon uylarini, o‘tov va chodirli oromgohlar, sanatoriylarni hamda mehmonxona xizmatlari (joylashtirish bo‘yicha xizmatlar) ko‘rsatiladigan boshqa obyektlarni, shuningdek joylashtirish vositasi sifatida tunab qolish uchun jihozlangan yer usti transportini o‘z ichiga oladi.

Toifa berilgan turistik industriya obyektining mulkdori va (yoki) egasi uning mazkur toifaga muvofiq bo‘lishini ta‘minlashi shart.

Vazirlar Mahkamasining 10.07.2020 yildagi «O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini tiklash va rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi 433-son qarori bilan quyidagilar tasdiqlandi:

«Turistik xizmatlarni sertifikatlashtirish va turistik industriya obyektlarini tasniflash tartibi to‘g‘risidagi Nizom»

- «Fuqarolar yig‘inlariga «Turizm mahallasi», «Turizm qishlog‘i» va «Turizm ovuli» maqomini berish to‘g‘risidagi Nizom»

«Turistik xizmatlarni sertifikatlashtirish va turistik industriya obyektlarini tasniflash tartibi to‘g‘risidagi Nizom» da nazarda tutilmagan turistik xizmatlarning alohida turlari, shu jumladan umumiy ovqatlanish tashkilotlari (restoranlar) xizmatlari, turistlarga ko‘rsatiladigan transport xizmatlari ixtiyoriy asosda sertifikatlashtiriladi.

Turoperator, joylashtirish vositasi, tog‘ chang‘isi trassalari va plyaj xizmatlari bo‘yicha turizm faoliyati faqat belgilangan tartibda tegishli sertifikatlar olingandan keyin va ularning amal qilish muddati davomida amalga oshirilishi mumkin.

Sertifikatning amal qilish muddati, berilgan sertifikatni har yili inspeksiya nazoratini o‘tkazgan holda uch yildan iboratdir. Sertifikatning asl nusxasi bevosita sertifikatlashtirish obyektida turadi va u uchinchi shaxslarga berilmaydi. Amaldagi sertifikatsiz turoperatorlik, joylashtirish vositalari, tog‘ chang‘isi trassalari va plyaj xizmatlari bo‘yicha turizm faoliyatini amalga oshirish qonunchilikda belgilangan tartibda javobgarlikka sabab bo‘ladi.

Sanab o‘tilgan xizmatlarni sertifikatlashtirish, ularga toifa berish, shuningdek, sertifikatlashtirilgan xizmatlarning standartlashtirish bo‘yicha normativ hujjatlar talablariga muvofiqligining inspeksiya nazoratini o‘tkazish Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi huzuridagi «Turizm xizmatlarini sertifikatlash markazi» DUK (keyingi o‘rinlarda - Markaz) tomonidan amalga oshiriladi. Sertifikatlashtirish Nizomga 1-ilovada keltirilgan sxema bo‘yicha amalga oshiriladi.

Oilaviy mehmonuylari va xostellar xizmatlarini sertifikatlashtirish soddalashtirilgan holda, ularni o‘rganish dalolatnomasi asosida amalga oshiriladi. Ushbu obyektlar to‘g‘risidagi ma’lumotlar Oilaviy mehmon uylari va xostellar yagona reestriga kiritiladi.

Sertifikatlashtirish uchun ariza beruvchi Markazga elektron shaklda Markazning rasmiy veb-sayti orqali ariza va unga ilova qilingan hujjat va ma’lumotlarni yuboradi. Sertifikatlashtirish uchun ariza beruvchi Markazga elektron shaklda Markazning rasmiy veb-sayti orqali ariza va unga ilova qilingan hujjat va ma’lumotlarni yuboradi.

Nizomda turoperatorlik, joylashtirish vositasi, tog‘ chang‘isi trassalari va plyaj xizmatlarini sertifikatlashtirish uchun taqdim etiladigan hujjatlar ro‘yxati, shuningdek sertifikatlashtirish tartibi ko‘rsatilgan.

Ariza beruvchi o‘zining turistik industriya obyektlariga toifa berilishiga da’vogar bo‘lsa, tu to‘g‘rida arizada ko‘rsatib o‘tilishi kerak. Turistik industriya obyektlarini baholash vaqtida komissiya

ushbu obyektни tasniflash tizimiga binoan uning tegishli toifaga muvofiqligini aniqlaydi.

Mehmonxonalar toifalari yulduzlar ko‘rinishidagi belgi bilan belgilanadi va beshta toifa bo‘yicha tasniflanadi. Oliy toifa – besh yulduz, eng past toifa – bitta yulduz.

Tog‘ chang‘isi trassalari to‘rtta toifa bo‘yicha tasniflanadi:

- ▶ yashil rang – o‘rganuvchilar uchun;
- ▶ ko‘k rang – murakkablikning quyi darajasi;
- ▶ qizil rang – murakkablikning o‘rta darajasi;
- ▶ qora rang – murakkablikning yuqori darajasi.

Plyajlar uchta toifaga tasniflanadi: ko‘k bayroq – I toifadagi plyaj uchun; yashil bayroq – II toifadagi plyaj uchun; sariq bayroq – III toifadagi plyaj uchun.

Shuningdek Nizomda quyidagilar qayd etilgan:

- sertifikatlashtirish natijalari bo‘yicha qarorlar qabul qilish tartibi;
- sertifikat berish tartibi;
- ko‘rsatilayotgan xizmatlar ro‘yxatini kengaytirish va qisqartirish bo‘yicha sertifikatlashtirish tartibi;
- sertifikatlashtirish obyektining inspeksiya nazorati tartibi;
- yashirin baholash tartibi;
- sertifikatni qayta rasmiylashtirish, uning dublikatini berish tartibi.

«Fuqarolar yig‘inlariga «Turizm mahallasi», «Turizm qishlog‘i» va «Turizm ovuli» maqomini berish to‘g‘risidagi Nizom» fuqarolar yig‘inlariga «Turizm mahallasi», «Turizm qishlog‘i» va «Turizm ovuli» maqomini berish tartibini belgilaydi.

Fuqarolar yig‘iniga turizm mahallasi maqomini berishdan asosiy maqsadlar quyidagilar hisoblanadi:

- fuqarolar yig‘inida azaldan saqlanib qolgan moddiy va madaniy merosini, urf-odatlarini va turmush tarzini saqlash, ilgari surish va targ‘ib qilish;
- xorijiy va mahalliy turistlarni keng jalb qilish;

- turizmni barqaror rivojlantirish, turistlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish;

- mahalliy aholining madaniyati va an'analarini ommalashtirish;

- turizm mahallasining ekologiyasini hamda tabiiy boyliklarini asrash va yaxshilash;

- fuqarolar yig'ini hududida istiqomat qiluvchi fuqarolarning ijtimoiy-iqtisodiy holatini yaxshilash;

- fuqarolar yig'ini hududida yangi ish o'rinlarini yaratish;

- turizm xizmatlari sifatini belgilangan talablarga muvofiq-lashtirish;

- turizm xizmatlarini ko'rsatishda qonun talablariga rioya qilish.

Fuqarolar yig'ini turizm mahallasi maqomini olishi uchun quyidagi talablar va shartlarga javob berishi lozim:

- fuqarolar yig'ini hududida xorijiy va mahalliy turistlarni qabul qilish uchun kamida 20 ta oilaviy mehmon uylarining mavjudligi;

- fuqarolar yig'ini hududida turistlarga kamida 5 ta sifatli turistik xizmatlarni taqdim etish (turar joy va (yoki) ovqatlanish xizmatlaridan tashqari);

- fuqarolar yig'ini hududida mahalliy ishlab chiqarilayotgan esdalik sovg'alari mahsulotlarini (kamida bitta savdo nuqtasi) sotish shoxobchalarini tashkil etish;

- fuqarolar yig'ini hududida turizmning quyidagi turlaridan birini tashkillashtirish: ekoturizm (geoturizm); agroturizm (qishloq); etnografik; madaniy va tarixiy;

- fuqarolar yig'ini hududida turistlar va ekskursantlar xavfsizligini ta'minlash;

- zarur ko'rsatkichlarni o'zbek, rus va ingliz tillarida mavjudligi;

- birinchi tibbiy yordam ko'rsatish imkoniyatining mavjudligi va boshqalar.

Shuningdek Nizomda quyidagilar belgilangan:

- fuqarolar yig'ini turizm mahallasi maqomini olishi uchun zarur bo'lgan hujjatlar;

- fuqarolar yig'iniga turizm mahallasi maqomini berish haqidagi arizalarni ko'rib chiqish va qaror qabul qilish tartibi;

- fuqarolar yig'inining huquqlari, vakolatli davlat organining turizm mahallasi faoliyatini takomillashtirish bo'yicha vazifalari.

Turistik industriya obyektlari ish sifatini onlayn baholash mumkin

Turistik industriya obyektlarida bugungi kunda QR texnologiyalari qo'llanila boshladi.

«Turizm xizmatlarini sertifikatlashtirish markazi» Davlat unitar korxonasi tomonidan yo'lga qo'yilgan ushbu loyiha mahalliy va xorijiy turistlarga taqdim etiladigan xizmatlar sifatini oshirish va uni baholashga xizmat qiladi.

QR-so'rovnoma – turistik industriya obyektlarining ishini baholashning qulay usuli bo'lib turistik industriya obyektlarida, ya'ni mehmonxonalar, xostellar, aeroportlar, temir yo'l va avtobus vokzallari, restoranlar, kafe, me'moriy yodgorliklar, diqqatga sazovor joylar, muzeylar, teatrlar, tog' chang'isi trassalarida sayohatchilarga taqdim etiladigan xizmatlar sifati to'g'risida turistlarning fikrini aniqlashga imkon beradi.

Bunda sayohatchi maxsus axborot mobil ilovadan foydalangan holda xizmatlar sifatini onlayn baholashi mumkin. So'rovnoma shuningdek turoperatorlar, gidlar va tarjimonlarning xizmatini baholash imkoniyatini ham beradi.

Loyihaning birinchi bosqichida axborot stikerlari Respublikamizning joylashtirish vositalarida joylashtiriladi.

Shungidek, QR-so'rovnoma natijalarining monitoringi muam-moli holatlarga tez javob berish va turistlarga xizmat ko'rsatishda aniqlangan kamchiliklarni muntazam bartaraf etishga imkon beradi.

QR-so'rovnoma loyihasida faol ishtirok etish turistik industriya obyektlarida xizmatlar sifatini oshirish hamda mamlakatimizda turizm sohasini yanada rivojlantirish yo'lida tadbirkorlar uchun ham, sayohatchilar uchun ham qulay imkoniyatdir.

Mamlakatimizga tashrif buyurayotgan turistlarga «QR – so‘rovnoma» loyihasi to‘g‘risida ma‘lumot berish maqsadida Markaz tomonidan Markaz veb-saytidagi so‘rovnomaga havola beruvchi QR – kodli breloklar tayyorlandi.

Jismoniy va yuridik shaxslarni turistik resurslar hamda turistik industriya obyektlari to‘g‘risida xabardor qilish, shuningdek turistik bozorlarda turistik mahsulotlarni targ‘ib qilish bo‘yicha faoliyatni amalga oshiruvchi markaz turistik axborot markazidir. Turistik axborot markazlarining loyihalari hamda ularda realizatsiya qilinadigan tovarlarning (ishlar va xizmatlarning) ro‘yxati vakolatli davlat organi bilan kelishiladi. Turistik axborot markazi davlat-xususiy sheriklik shartlari asosida tashkil etilishi mumkin.

Turizmni targ‘ib qilish - Milliy sayyohlik mahsulotlarini ichki va tashqi bozorlarda targ‘ib qilish borasida mamlakatimizning turizm salohiyatini xorijiy yirik turizm bozorlarida targ‘ib qilish doirasida «Dam olish dunyosi – 2017» xalqaro turizm ko‘rgazmasi va qator taqdimot tadbirlari tashkil etilgan. Xorijiy mamlakatlar elchilari, Yevropa tiklanish va taraqqiyot hamda Jahon banking, shuningdek G‘arbning yirik OAV – «BBC», «CNN» va «Euronews» vakillari bilan 20 tadan ortiq uchrashuvlar o‘tkazildi. Qator xalqaro turizm forumlari va ko‘rgazmalari, jumladan Madrid, Berlin, Moskva, Ostona, Tokio, Parij, Izmir shaharlarida tashkil etilgan yirik tadbirlarda qo‘mita mutasaddilari ishtirok etdi.

Mamlakatimizning 40 dan ortiq turizm tashkilotlariga Ispaniya, Polsha, Latviya, Koreya Respublikasi, Malayziya, Turkiya, Indoneziya kabi mamlakatlarning tuoperatorlari bilan hamkorlik kelishuvlari o‘rnatishlariga ko‘maklashildi. Jahon hamjamiyatini mamlakatimizning turizm salohiyati to‘g‘risida xabardor qilish maqsadida 19 ta davlatning (Belgiya, Buyuk Britaniya, Ispaniya, Italiya, Xitoy, Rossiya, Turkiya, Yaponiya va b.) OAV vakillarining O‘zbekistonga tashrifi tashkil etildi.

6-MAVZU:

TURISTIK ZONALARNING HUQUQIY MAQOMI VA TURISTIK KLASTERLAR

Reja:

- 1. Turistik zonalar tushunchasi**
- 2. Turistik zonalarning turlari**
- 3. Turistik klasterlar va ularning huquqiy maqomi**

Tayanch soʻz va iboralar: turistik zona, erkin turistik zona, kichik turistik zona, maxsus turistik zona, turistik klaster.

Turistik zonalar

Muayyan chegaralarga ega boʻlgan, bir yoki bir necha turistik resurslar (tabiiy, tarixiy, ijtimoiy-madaniy, davolash-sogʻlomlashtirish obyektlari, shuningdek turistlar va ekskursantlarning ehtiyojlarini qanoatlantira oladigan boshqa obyektlar) joylashgan, kirish turizmini va ichki turizmni, turistik industriyani rivojlantirish, turistik resurslarni muhofaza qilish hamda ulardan oqilona foydalanish maqsadida tashkil etilgan hudud turistik zonadir.

Turistik zonalar davlat organlari hamda boshqa tashkilotlarning, shuningdek tadbirkorlik faoliyatini amalga oshiruvchi yuridik va jismoniy shaxslarning taklifiga koʻra tashkil etiladi.

Turistik zonalar respublika yoki mahalliy darajada tashkil etiladi. Respublika darajasidagi turistik zonalar Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining va Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari asosida, mahalliy darajadagi turistik zonalar esa vakolatli davlat organi bilan kelishilgan holda Qoraqalpogʻiston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklarining qarorlari asosida tashkil etiladi.

Turistik zonalarni aniqlashda ularda turistik resurslarning mavjudligi, shuningdek ushbu hududlarning turizm turlarini rivojlantirish uchun potentsial imkoniyatlari inobatga olinadi.

Qurilayotgan turistik industriya obyektlarining mulkdorlari va (yoki) egalari turistik zonalarning hududlarida turistik resurslar barpo etilayotganda, shuningdek ulardan foydalanilayotganda ushbu obyektlarning mavjud mahalliy ijtimoiy-iqtisodiy, tarixiy, ilmiy, badiiy, madaniy muhitga yoki boshqa tashkiliy-maqсадli muhitga va infratuzilma muhitiga uyg'unlashuvini nazarda tutishi shart.

18-modda. Turistik zonalarning turlari

Turizmni kompleks rivojlantirish va turistik resurslarni lozim darajadagi holatda saqlash, tegishli hududning turistik salohiyatini oshirish, shuningdek ularni rivojlantirishga investitsiyalar jalb qilinishini rag'batlantirish maqsadida turistik zonalarning quyidagi turlari tashkil etilishi mumkin:

- erkin turistik zona;
- kichik turistik zona;
- maxsus turistik zona.

- Turizm sohasi subyektlari turistik zonalar hududlarida o'z faoliyatini tashkil etishda va amalga oshirishda atrof tabiiy muhitga, madaniy meros obyektlariga hamda muhofaza etiladigan tabiiy hududlarga nisbatan ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lishni ta'minlashi shart.

- Turistik zonalarda amalga oshiriladigan turistik faoliyat va qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa faoliyat turistik zonalarini tashkil etish maqsadlariga monelik qilmasligi kerak.

Erkin turistik zona – Erkin turistik zona erkin iqtisodiy zonaga tenglashtiriladi. Erkin turistik zonaga va erkin turistik zonaning ishtirokchilari sifatida ro'yxatga olingan tadbirkorlik subyektlariga nisbatan erkin iqtisodiy zonalar to'g'risidagi qonun hujjatlarining qoidalari, shu jumladan erkin iqtisodiy zonalar va ularning ishtirokchilari uchun nazarda tutilgan imtiyozlar hamda preferentsiyalar tatbiq etiladi.

Kichik turistik zona – Kichik turistik zona kichik sanoat zonasiga tenglashtiriladi. Kichik turistik zonalarga nisbatan kichik sanoat zonalarini to'g'risidagi qonun hujjatlarining qoidalari tatbiq etiladi.

Maxsus turistik zona – Maxsus turistik zona belgilangan maxsus hudud bo‘lib, unda turistik resurslar va ushbu hududda muayyan turistik mahsulotni shakllantirish hisobidan turistlarga xizmat ko‘rsatilishini ta‘minlovchi turistik industriya obyektlari jamlanadi. Maxsus turistik zonani tashkil etishda ushbu zona ishtirokchilari uchun shartlar, imtiyozlar va preferentsiyalar belgilanishi mumkin.

Turistik klaster

Kompleks turistik xizmatlar hamda turistning va ekskursantning ehtiyojlarini qanoatlantirish uchun zarur bo‘lgan boshqa qo‘shimcha xizmatlar ko‘rsatuvchi mustaqil tashkilotlar hamda yakka tartibdagi tadbirkorlar majmui turistik klasterdir.

Turistik klasterlar kompleks turistik xizmatlar ko‘rsatish, turistik faoliyatning raqobatbardoshligi va sifatini oshirish maqsadida turistik mahsulotni shakllantiradi, targ‘ib etadi va realizatsiya qiladi.

Sayyohlik klasteri – bu muayyan hududda to‘g‘ridan-to‘g‘ri yoki bilvosita turistik xizmatlar ko‘rsatish bilan bog‘liq bo‘lgan bir nechta ixtisoslashgan korxonalar va tashkilotning bir joyda faoliyat ko‘rsatishidir.

Tog‘ turizmi so‘nggi yillarda sayyohlarni o‘ziga eng ko‘p jalb qilayotgan yo‘nalishlardan biriga aylandi. Xususan, Yevropaning Italiya, Chexiya, Avstriya kabi qator davlatlarida turizmning ushbu turi rivojlangan.

Birgina Italiyada tog‘ chang‘isiga moslashgan 40 dan ortiq markaz mavjud. Sayyohlar oqimi, asosan, Alp tog‘lariga (Lombardiya) tashrif buyurishadi. Yevropa davlatlaridan kelgan mehmonlarning deyarli 50 foizi Italiya kurort shaharlarida hordiq chiqaradi. Italiyadagi turistik klasterlarning tashkiliy tuzilmasi 4 ta sektorga bo‘linadi.

Mutaxassislar fikricha, O‘zbekistonda turistik klasterlarni yaratish va rivojlantirishda uning tabiiy iqlimi va geografik joylashuvi juda katta omil hisoblanadi. Shu jumladan, tog‘li hududlarda ulkan salohiyat va foydalanilmagan imkoniyatlar

mavjud. Xususan, Toshkent, Jizzax, Surxondaryo, Farg‘ona, Namangan va Andijon viloyatlarida turistik klasterlarni tashkil etishda xorijiy investitsiyani va mahalliy korxonalarni jalb etish mumkin. Shu bilan birga, bunday klasterlarni yaratishda tajribali mutaxassislar bilim va salohiyatini ishga solish muhim hisoblanadi.

Ta’kidlash lozimki, respublikamiz mintaqalarida turizmni rivojlantirishda klaster yondashuvi imkoniyatlaridan shu kungacha deyarli foydalanilmayapti. Chunki, turizm noyob xususiyatlarga ega bo‘lgani holda turizmni rivojlantirishga klaster yondashuvini tadqiq qilish, uni keng joriy qilish masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Turistik klasterda klaster a’zolari o‘rtasidagi o‘zaro aloqalarning mohiyati shundaki, ulardan birining yaxshi ishlashi qolgan ishtirokchilar muvaffaqiyatining garovi va o‘zaro jamoaviy bozorni ifodalaydi. Demak, turistik klasterning barcha kompaniyalari hamkorlikdagi faoliyatdan juda keng doiradagi imkoniyatlar va yakuniy umumiy daromadlar ko‘rinishida foyda oladi. Turistik klasterda yo‘lga qo‘yilgan o‘zaro hamkorlik sababli yangi mahsulot va xizmatlarni yaratish uchun sharoit, innovatsion va ishbilarmonlik raqobatchilik muhiti yuzaga keladi. Ko‘pgina turistik klasterlar o‘zlariga yaqin, hamkor sanoat tarmoqlari korxonalari va qo‘llab-quvvatlovchi klasterlar bilan, masalan, sport va turistik buyum-jihozlari, oziq-ovqat mahsulotlari, ichimliklar, OAV sohasi, tabiiy va madaniy yodgorliklarni muhofaza etib doimiy ravishda aloqalarni mustahkamlab boradilar

Turistik-rekreatsion zona – unda zamonaviy turistik infratu-zilma obyektlarini (mehmonxona komplekslari, madaniy-sog‘lomlashtirish, savdo-ko‘ngilochar va boshqa turistik ahamiyatdagi obyektlarni), maxsus faoliyat ko‘rsatuvchi va mavsumiy rekreatsion dam olish zonalarini turistlarga xizmat ko‘rsatish maqsadida zarur shart-sharoitlarni ta’minlagan holda barpo etishga doir investitsiya loyihalarini amalga oshirish uchun tashkil etiladigan hudud.

Turizmni rivojlantirishning asosiy yoʻnalishlari.

Turistlarning ehtiyojlari va talablarini inobatga olgan holda, mamlakatning barcha hududlarida turizm infratuzilmasi va yondosh infratuzilmani rivojlantirish, xususan: talabni inobatga olgan holda, yangi joylashtirish vositalarini qurish va mavjudlarini rekonstruktsiya qilish bilan bir qatorda yondosh infratuzilmani (umumiy ovqatlanish obyektlari, transport-logistika tuzilmalari, koʻngilochar maskanlar industriyasi, madaniy va sport muassasalari, turistik namoyish obyektlari va boshqalarni) rivojlantirishga qaratilgan turizm industriyasini rivojlantirish boʻyicha kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqish;

Mehmonxonalar va boshqa turizm infratuzilmasi obyektlarini qurishga oid loyihalarni amalga oshirish mexanizmini soddalashtirish, tadbirkorlarga oʻz xizmatlarining sifatini oshirish uchun qoʻshimcha shart-sharoitlar yaratish, shuningdek, jahonga mashhur mehmonxona biznesi brendlari Oʻzbekistonga jalb qilishni ragʻbatlantirish;

7-MAVZU: TURIZM SOHASIDAGI FAOLIYATNI AMALGA OSHIRISH SHARTLARI

Reja:

- 1. Turistik faoliyatni litsenziyalash**
- 2. Turistik xizmatlarni sertifikatlashtirish**
- 3. Turizm sohasida standartlashtirish**
- 4. Gidlarning (gid-tarjimonlarning), ekskursiya yetakchilarining va yo'riqchi-yo'l boshlovchilarning malakasini sertifikatlashtirish**
- 5. Turizm sohasidagi yagona reestrlar**

Tayanch soʻz va iboralar: litsenziya, realizatsiya, turagent, turopoperator, sertifikatlash.

Turistik faoliyatni litsenziyalash

Turopoperatorlik va turagentlik faoliyati, shuningdek sayohatlar tashkil etishga doir boshqa faoliyat turistik faoliyatdir. Turistik mahsulotni shakllantirish, targʻib etish va realizatsiya qilish yuzasidan yuridik shaxs tomonidan amalga oshiriladigan tadbirkorlik faoliyati turopoperatorlik faoliyatidir. Turistik mahsulotni targʻib etish va realizatsiya qilish yuzasidan yuridik yoki jismoniy shaxs tomonidan amalga oshiriladigan tadbirkorlik faoliyati turagentlik faoliyatidir.

Turopoperatorlar va turagentlar turistik faoliyatni vakolatli davlat organi tomonidan beriladigan litsenziya asosida amalga oshiradi.

Turopoperatorlar va turagentlarga turistik faoliyatni amalga oshirish huquqi uchun litsenziya amal qilish muddati cheklanmagan holda beriladi. Bunda ekskursiya xizmatlari koʻrsatuvchi yakka tartibdagi tadbirkor boʻlgan jismoniy shaxslarga turistik faoliyatni amalga oshirish huquqi uchun litsenziya olish talab qilinmaydi.

Ekskursiya faoliyati yigirma to‘rt soatdan oshmaydigan va joylashtirishga (tunab qolishga) doir xizmatlar ko‘rsatishni nazarda tutmaydigan, madaniy meros obyektlari, diqqatga sazovor joylar va boshqa obyektlar bilan tanishtirish maqsadida oldindan tuzilgan yo‘nalishlar bo‘yicha ekskursiya yetakchisi hamrohligida ekskursiyalar tashkil etishga doir turistik faoliyatning elementidir

Turoperatorlar va turagentlar faoliyatini amalga oshirishda litsenziya asosiy talablari va shartlari quyidagilardan iborat:

- turistik mahsulot buyurtmachisi bilan turistik xizmatlar ko‘rsatish shartnomasi tuzilganidan keyin turistik xizmatlar ko‘rsatish;

- har bir turistga va ekskursantga turistik sayohat vaqtida O‘zbekiston Respublikasiga hamda chet davlatlarga kirish, ulardan chiqish va ularda bo‘lishning o‘ziga xos xususiyatlari to‘g‘risidagi axborotni yetkazish;

- turistga va ekskursantga o‘z ishi tartibi, joylashgan yeri (pochta manzili), litsenziyaning mavjudligi, turizmning muayyan turlarini yuritish uchun mas‘ul bo‘lgan mutaxassislar to‘g‘risidagi axborotni taqdim etish, shu jumladan mazkur axborotni o‘z rasmiy veb-saytlariga joylashtirgan holda taqdim etish.

Sertifikatlash

O‘zbekiston Respublikasining «Turizm to‘g‘risida»gi qonuniga muvofiq, turizm faoliyatini sertifikatlashtirish majburiy tusga ega. Turizm faoliyatining subyekti sertifikatlashtirishdan o‘tmagan turizm xizmatlarini ko‘rsatish huquqiga ega emas.

«Turizm xizmatlarini sertifikatlashtirish markazi» DUK

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «O‘zbekiston Respublikasi turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida» 2016 yil 02 dekabrda PQ-2666-son qaroriga muvofiq tuzilgan;

Turoperator va mehmonxona xizmatlarini sertifikatlashtirish tartibi to‘g‘risidagi Nizom (O‘zR VM 2017 yil 05 iyundagi 355-son

qaroriga ilova) talablaridan kelib chiqqan holda turizm xizmatlarini sertifikatlashtirishni amalga oshirishga vakolatlangan;

Turistik xizmatlarni sertifikatlashtirish

Turoperator xizmati, joylashtirish vositalari, tog‘ chang‘isi trassalari va plyajlar majburiy ravishda sertifikatlashtirilishi lozim. Turoperator xizmatlarini, joylashtirish vositalari, tog‘ chang‘isi trassalari va plyajlarni sertifikatlashtirish vakolatli davlat organi huzuridagi akkreditatsiya qilingan sertifikatlashtirish bo‘yicha tashkilot tomonidan amalga oshiriladi.

Turistik xizmatlarni sertifikatlashtirish ularning texnik jihatdan tartibga solish sohasidagi normativ hujjatlar talablariga muvofiqligi nuqtai nazaridan amalga oshiriladi hamda ushbu xizmatlarning xavfsizligi va sifatini ta‘minlashga qaratiladi.

Vakolatli davlat organi Sertifikatlashtirilgan turistik xizmatlarning reestrini yuritadi.

«Turizm xizmatlarini sertifikatlashtirish markazi» DUK:

- Mehmonxona va turizm-ekskursiya xizmatlarini sertifikatlashtirishni amalga oshiradi;

-turizm xizmatlarini sertifikatlashtirishga imkon beradigan zarur vositalar va sifat menejmenti tizimiga ega;

- tarkibida turizm faoliyati sohasida zarur amaliy tajribaga ega bulgan malakali xodimlar bor.

Sertifikatlashtirish jarayoni quyidagi bosqichlardan iborat:

▶ sertifikatlashtirishga (turoperatorlik xizmatlari va mehmonxona xizmatlari) ariza berish va uni ko‘rib chiqish;

▶ ariza bo‘yicha qaror qabul qilish va shartnoma tuzish;

▶ ariza hamda unga ilova qilingan hujjatlar va ma‘lumotlarni normativ hujjatlar talablariga muvofiqligiga tahlil qilish;

▶ sertifikatlashtirish obyektini baholash;

▶ muvofiqlik sertifikatini berish to‘g‘risida qaror qabul qilish;

▶ muvofiqlik sertifikati va muvofiqlik belgisini qo‘llash uchun bitim tuzish;

► muvofiqlik belgisini ro'yxatdan o'tkazish va berish.

Texnik qo'mita - Ko'rsatilayotgan turizm xizmatlarini xavfsizligi, sifati, shuningdek xalqaro talablarga muvofiqligini ta'minlash maqsadida Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi qoshida Turizm sohasidagi standartlashtirish bo'yicha texnik qo'mita faoliyat yuritadi.

Texnik qo'mitalar standartlashtirish bo'yicha milliy organ («O'zstandart» Agentligi) tomonidan belgilangan, birlashtirilgan standartlashtirish obyektlari yoki faoliyat sohalari bo'yicha milliy, mintaqaviy va xalqaro standartlashtirish sohasida ishlarni tashkillashtirish va o'tkazish maqsadida ixtiyoriy asosda amalga oshiriladigan yuridik va jismoniy shaxslarning (manfaatdor tomonlarning: korxonalar, tashkilotlar, ijro hokimiyati, ekspertlar, boshqa mutaxassislar va h.k.) hamkorlik shakli hisoblanadi.

Turizm faoliyatini tartibga soluvchi standartlar

Standartlar Texnik qo'mitalar doirasida ekspertlar guruhi tomonidan ishlab chiqiladi. Standartga bo'lgan ehtiyojni belgilash vaqtida ekspertlar standart loyihasi ishlab chiqadilar, muhokama qiladilar va kelishadilar. Standartlarni ishlab chiqish bo'yicha ishlarni Texnik qo'mita Kotibiyati muvofiqlashtiradi.

«Turizm xizmatlarini sertifikatlashtirish markazi» DUK Turizm sohasidagi standartlashtirish bo'yicha texnik qo'mita Kotibiyati hisoblanadi.

Texnik qo'mita - Ko'rsatilayotgan turizm xizmatlarini xavfsizligi, sifati, shuningdek xalqaro talablarga muvofiqligini ta'minlash maqsadida Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi qoshida Turizm sohasidagi standartlashtirish bo'yicha texnik qo'mita faoliyat yuritadi.

Texnik qo'mitalar standartlashtirish bo'yicha milliy organ («O'zstandart» Agentligi) tomonidan belgilangan, birlashtirilgan standartlashtirish obyektlari yoki faoliyat sohalari bo'yicha milliy, mintaqaviy va xalqaro standartlashtirish sohasida ishlarni

tashkillashtirish va o‘tkazish maqsadida ixtiyoriy asosda amalga oshiriladigan yuridik va jismoniy shaxslarning (manfaatdor tomonlarning: korxonalar, tashkilotlar, ijro hokimiyati, ekspertlar, boshqa mutaxassislar va h.k.) hamkorlik shakli hisoblanadi.

▶ 1.O‘z DSt ISO 18513:2017 «Turizm xizmatlari. Mehmonxona va turistlarni joylashtirish vositalarining boshqa turlari. Atamashunoslik» O‘zbekiston Respublikasi Davlat standarti:

▶ 2. O‘z DSt ISO 14785:2018 «Turizm axborot byurolari. Turizm axboroti va qabul qilish xizmatlari. Talablar» O‘zbekiston Respublikasi Davlat standarti (davlat tilida)

▶ 3. O‘z DSt 3220:2017 «Turizm xizmatlari. Joylashtirish vositalari. Umumiy talablar» O‘zbekiston Respublikasi Davlat standarti

▶ O‘z DSt 3296:2018 «Turizm xizmatlari. Mehmonxonalar va o‘xshash joylashtirish vositalari. Tasniflash tizimi» O‘zbekiston Respublikasi Davlat standarti

▶ va boshqa standartlar (jami 14 ta)

Turistlar va ekskursantlarning huquqlari, erkinliklari hamda qonuniy manfaatlarini himoya qilish maqsadida turoperatorlik va turagentlik faoliyatini, shuningdek, turistik industriya obyektlarini standartlashtirish amalga oshiriladi.

Gidlarning (gid-tarjimonlarning), ekskursiya yetakchilarining va yo‘riqchi-yo‘l boshlovchilarning malakasini sertifikatlashtirish.

Gidlar (gid-tarjimonlar), ekskursiya yetakchilari va yo‘riqchi-yo‘l boshlovchilar vakolatli davlat organi tomonidan beriladigan tegishli sertifikat olinganidan keyin yuridik shaxs tashkil etmasdan tadbirkorlik faoliyatini amalga oshiruvchi jismoniy shaxslar sifatida yoxud yuridik shaxslar bilan tuziladigan mehnat shartnomalari asosida mustaqil ravishda xizmatlar ko‘rsatishi mumkin.

Turizm sohasidagi yagona reestrlar

Vakolatli davlat organi Turizm sohasidagi yagona reestrlarni shakllantiradi va yuritadi. Turizm sohasidagi yagona reestrlar

turoperatorlarga, turagentlarga, gidlarga (gid-tarjimonlarga), ekskursiya yetakchilariga va yo‘riqchi-yo‘l boshlovchilarga nisbatan, joylashtirish vositalariga, tog‘ chang‘isi trassalariga va plyajlarga, shuningdek, turistik yo‘nalishlar va turistik obyektlarga nisbatan yuritiladi.

Turizm sohasidagi yagona reestrlar vakolatli davlat organining rasmiy veb-saytiga joylashtiriladi.

«Turizm to‘g‘risida»gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuniga muvofiq, turizm sohasida turistik industriya obyektlari va turizm sohasi subyektlari to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni tizimga solish, ularning yagona bazasini yaratish hamda ma‘lumotlarni ochiqligini ta‘minlash maqsadida «Turizm sohasidagi yagona reestrlarni yuritish tartibi» ishlab chiqildi.

Turizm sohasidagi yagona reestrlar – Unga ko‘ra, reestrlar turoperatorlar, turagentlar, gidlar (gid-tarjimonlar), ekskursiya yetakchilari va yo‘riqchi-yo‘l boshlovchilar, joylashtirish vositalari, tog‘ chang‘isi trassalari va plyajlar, shuningdek, turistik yo‘nalishlar va turistik obyektlar bo‘yicha yuritiladi. Turizm sohasidagi yagona reestrlar Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasining rasmiy veb-saytida (<https://uzbektourism.uz/cyrl/is/registry>) joylashtirib boriladi.

Mavzuni mustahkamlash uchun savol va topshiriqlar:

1. Turistik faoliyatni litsenziyalash nima va nima uchun litsentsiyalanadi?
2. Turistik xizmatlarni sertifikatlashtirish qoidalari haqida gapirib bering?
3. Turizm sohasida standartlashtirish tartiblari va mavjud standartlar haqida gapirib bering?

8-MAVZU:

TURISTIK MAHSULOTNI SHAKLLANTIRISH, TARG'IB ETISH VA REALIZATSIYA QILISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Reja:

- 1. Turistik mahsulotni shakllantirish va targ'ib etish**
- 2. Turistik mahsulotni realizatsiya qilish**
- 3. O'zbekistonning Milliy turistik brendi**
- 4. Turistik xizmat ko'rsatish shartlari to'g'risidagi axborotni taqdim etish**

Tayanch soʻz va iboralar: turistik vaucher, turistik yoʻnalish, turistik xizmatlar, turistik mahsulot, turistik mahsulotni realizatsiya qilish, O'zbekistonning Milliy turistik brendi. Turistik mahsulotni shakllantirish va targ'ib etish

Turistik mahsulot - turistik bozor kon'yunkturasidan kelib chiqqan holda yoxud turistning yoki ekskursantning buyurtmasiga ko'ra turoperator tomonidan shakllantiriladigan, turistning va ekskursantning ehtiyojlarini qanoatlantirish uchun zarur bo'lgan turistik xizmatlar majmuidir.

Turoperatorning turistik mahsulot jumlasiga kiruvchi alohida turistik xizmatlarni ko'rsatuvchi shaxslar bilan shartnomalar tuzishga va ularni ijro etishga doir faoliyati turistik mahsulotni shakllantirishdir.

Turistik mahsulotni realizatsiya qilishga (reklama qilishga, ixtisoslashtirilgan ko'rgazmalar va yarmarkalarda ishtirok etishga, kataloglar, bukletlar nashr etishga va boshqalarga) qaratilgan chora-tadbirlar majmui turistik mahsulotni targ'ib etishdir.

Turoperator turistlar va ekskursantlarga turistik mahsulot jumlasiga kiruvchi turistik xizmatlar majmui yoki ularning bir

qismi mustaqil ravishda yoki alohida turistik xizmatlar ko'rsatuvchi shaxslarni jalb etgan holda ko'rsatilishini ta'minlaydi.

Turoperator turga kiruvchi xizmatlarga bo'lgan huquqni alohida turistik xizmatlar ko'rsatuvchi shaxslar bilan yoki turga kiruvchi xizmatlarning barcha turlari ko'rsatilishini ta'minlovchi, turistlar va ekskursantlarni qabul qiluvchi turoperator bilan tuzilgan shartnomalar asosida oladi.

Turistning, ekskursantning yoki turistlar, ekskursantlar guruhi vakili bo'lgan shaxsning turistik mahsulotni shakllantirish uchun turoperatorga beradigan buyurtmasi dastlabki shartnoma xususiyatiga ega bo'lgan bitim tarzida rasmiylashtiriladi.

Kirish turizmi va ichki turizm sohalaridagi turistik mahsulotni shakllantirish faqat O'zbekiston Respublikasi rezidenti bo'lgan turoperatorlar tomonidan amalga oshiriladi.

Turistik mahsulotni shakllantirish chog'ida turoperator atrof tabiiy muhitga, muhofaza etiladigan tabiiy hududlar va madaniy meros obyektlariga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish ta'minlanishini nazarda tutishi shart.

Turistik mahsulotni targ'ib etish chog'ida turoperator va turagent turistik mahsulot to'g'risidagi axborotning ishonchliligi uchun javobgar bo'ladi.

Turagent turistik mahsulotni targ'ib etishni turoperator bilan tuzilgan shartnoma asosida amalga oshiradi.

Turistik mahsulotlarni kirish turizmi va ichki turizm hamda joylashtirish vositalari tarzida reklama qilish chog'ida turizm sohasida belgilangan milliy tanitish belgisidan foydalanish majburiydir.

Turistik mahsulotni realizatsiya qilish

Turistik mahsulotni realizatsiya qilish turoperator va (yoki) turagent hamda turistik mahsulotning buyurtmachisi o'rtasida tuziladigan shartnoma asosida amalga oshiriladi.

Turist, ekskursant yoki turist yoxud ekskursant nomidan turistik mahsulotga buyurtma beruvchi boshqa shaxs turistik mahsulotning buyurtmachisidir.

Turagent va turoperator o'rtasidagi shartnomada quyidagilar ko'rsatilishi kerak:

- ▶ turistik mahsulotni turagent tomonidan realizatsiya qilish shartlari;

- ▶ turagentning turistik mahsulotni turoperator nomidan yohud o'z nomidan realizatsiya qilishga doir huquq va majburiyatlari;

- ▶ turagent tomonidan ikkilamchi agent shartnomalarini tuzish mumkinligini (mumkin emasligini) nazarda tutuvchi shartlar;

- ▶ ularga turistik mahsulotning buyurtmachisi tomonidan turistik xizmatlar ko'rsatish shartnomasini ijro etish borasida e'tirozlar bildirilgan taqdirda, turoperator va turagentning hamkorligi tartibi;

- ▶ turistik mahsulot to'g'risida axborot taqdim etmaganlik yoki noto'g'ri axborot taqdim etganlik uchun, turistik xizmatlar ko'rsatishga doir shartnoma bo'yicha majburiyatlarni bajarmaganlik yoki lozim darajada bajarmaganlik uchun turistik mahsulotning buyurtmachisi oldida turoperatorning va turagentning javobgarligi, shuningdek taraflardan har birining javobgarligi.

- ▶ Turoperator va (yoki) turagent va turistik mahsulotning buyurtmachisi o'rtasidagi shartnomada quyidagilar ko'rsatilishi kerak:

- ▶ turoperatorning va (yoki) turagentning nomi, uning joylashgan yeri (pochta manzili), litsenziyasining yo'nalishi va raqami;

- ▶ turistik mahsulotning buyurtmachisi to'g'risidagi, uning turistik mahsulotni realizatsiya qilish uchun zarur bo'lgan hajm doirasidagi ma'lumotlar;

- ▶ turistik mahsulotning qiymati va uni to'lash tartibi;

- ▶ turoperatorning va (yoki) turagentning hamda turistik mahsulot buyurtmachisining huquqlari va majburiyatlari;

- ▶ shartnomani o'zgartirish va bekor qilish shartlari;

► turoperatorning va (yoki) turagentning va turistik mahsulot buyurtmachisining javobgarligi hamda nizolarni ko‘rib chiqish tartibi.

► Turoperator va (yoki) turagent va turistik mahsulot buyurtmachisi shartnomada turistik mahsulotdan foydalanish shartlarini, shu jumladan sayohatning dasturini, sayohatning yo‘nalishi va shart-sharoitlarini, joylashtirish vositalari, yashash va ovqatlanish sharoitlari, turistni va ekskursantni vaqtincha bo‘lish mamlakatida (joyida) tashish bo‘yicha xizmatlar, ekskursiya yetakchisi, gid (gid-tarjimon), yo‘riqchi-yo‘l boshlovchi mavjudligi, shuningdek qo‘shimcha xizmatlar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni kelishib olishi mumkin.

► Turoperator va (yoki) turagent hamda turistik mahsulotning buyurtmachisi o‘rtasidagi shartnomada boshqa shartlar ham ko‘rsatilishi mumkin.

► Ekskursiya yetakchilari, gidlar (gid-tarjimonlar) va yo‘riqchi-yo‘l boshlovchilar shartnoma tuzmasdan ham o‘z xizmatlarini ko‘rsatishi mumkin.

O‘zbekistonning Milliy turistik brendi

O‘zbekiston Respublikasining turizm sohasidagi tanitish belgisi va shiori O‘zbekistonning Milliy turistik brendi bo‘lib hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasining turizm sohasidagi tanitish belgisining shakli, rangli tasviri hamda shiorining mazmuni vakolatli davlat organi tomonidan tasdiqlanadi.

O‘zbekistonning Milliy turistik brendidan tovarlarni (ishlarni va xizmatlarni) targ‘ib etishda foydalanilishi mumkin.

O‘zbekistonning Milliy turistik brendining elementlaridan boshqa maqsadlarda foydalanishga yo‘l qo‘yilmaydi.

Turistik xizmat ko‘rsatish shartlari to‘g‘risidagi axborotni taqdim etish

Turoperatorlar va turagentlar turistik xizmatlar ko‘rsatish shartnomasini tuzish chog‘ida turistga va ekskursantga quyidagi axborotni taqdim etishi shart:

Kirish va chiqish hujjatlarini (vaqtincha bo'lish mamlakatiga (joyiga) kirish va undan chiqish uchun vizani) rasmiylashtirishga nisbatan qo'yiladigan asosiy talablar to'g'risidagi;

Rioya etilishi turni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan tibbiy rasmiyatchiliklar, shu jumladan turistning va ekskursantning ularda muayyan kasalliklar, jismoniy holatining va yoshining o'ziga xos xususiyatlari mavjud bo'lgan taqdirda, turda ishtirok etishiga qarshi ko'rsatmalar to'g'risidagi;

Bojxona, chegara qoidalari va boshqa qoidalar (sayohatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan hajmda) to'g'risidagi;

Vaqtincha bo'lish mamlakatida (joyida) turistning (ekskursantning) hayoti xavfsizligiga va sog'lig'iga tahdid soluvchi favqulodda vaziyatlar yuzaga kelgan taqdirda yoki boshqa holatlarda, shuningdek turistning (ekskursantning) mol-mulkiga zarar yetishi xavfi yuzaga kelgan hollarda, turist (ekskursant) murojaat qilishi mumkin bo'lgan, vaqtincha bo'lish mamlakatidagi (joyidagi) mavjud mahalliy davlat hokimiyati organlarining, O'zbekiston Respublikasi diplomatik va konsullik muassasalarining joylashgan yeri (pochta manzillari) va aloqa bog'lash uchun telefon raqamlari to'g'risidagi.

Vazirlar Mahkamasining 10.07.2020 yildagi «O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini tiklash va rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 433-son qarori bilan quyidagilar tasdiqlandi:

- Turoperator va turagentlik xizmatlarini ko'rsatish tartibi to'g'risidagi nizom (1);

- Turizm axborot markazlarini tashkil etish va faoliyatini yo'lga qo'yish tartibi to'g'risidagi nizom (2).

Nizomga (1) muvofiq, turoperatorlar va turagentlar turistik faoliyatini vakolatli davlat organi tomonidan beriladigan litsenziya asosida amalga oshiradi. Turoperatorlarning xizmatlari qonun hujjatlarida belgilangan tartibda sertifikatlashtirilishi lozim.

Turoperator va (yoki) turagent xizmatlari mijoz bilan xizmat ko'rsatish to'g'risida shartnoma tuzilgandan keyin ko'rsatiladi.

Turoperatorlar va turagentlar o'z turoperatorlik va (yoki) turagentlik xizmatlarini buyurtmachiga ma'qul shaklda ko'rsatadilar. Ular o'z firma nomi, joylashgan joyi (pochta manzili) va ish tartibi to'g'risidagi ma'lumotlarning turistlar (ekskursantlar)ga yetkazilishini ta'minlaydilar. Turoperator va turagent ish faoliyatini vaqtincha to'xtatgan taqdirda turistga (ekskursantga) faoliyatini vaqtincha to'xtatish muddati haqida ma'lumot berishi shart.

Turoperator va (yoki) turagent buyurtmachiga turistik mahsulot to'g'risida zarur va ishonchli ma'lumotlarni o'z vaqtida taqdim etishni ta'minlaydi. U haqdagi ma'lumotlarda quyidagilar ko'rsatilishi kerak:

- turni amalga oshirish uchun rioya qilish zarur bo'lgan tibbiy rasmiyatchiliklar, shu jumladan turistning (ekskursantning) turda ishtirok etishiga monelik qilishi mumkin bo'lgan ma'lum kasalliklar, xususan ularning jismoniy holati va yoshiga xos xususiyatlar;

- bojxona, chegara va boshqa qoidalar (sayohat qilish uchun zarur bo'lgan hajmda);

- kirish va chiqish hujjatlarini rasmiylashtirish uchun asosiy talablar (vaqtincha bo'lish mamlakati (joyi)ga kirish va chiqish vizasi);

- vaqtincha bo'lish mamlakati (joyi)ning milliy va diniy xususiyatlari;

- boshqa sayohat xususiyatlari.

Nizomda turoperatorlar va turagentlar xizmatlaridan foydalanishning boshqa shartlari, shuningdek ularning huquq va majburiyatlari ham keltirilgan.

Nizomda (2) turistik axborot markazlarini tashkil etish va faoliyatini yo'lga qo'yish tartibi va shartlari belgilangan.

Turistik axborot markazlari:

- O'zbekistonda kirish va ichki turizmni rivojlantirish, uning turistik salohiyati to'g'risidagi axborotni shakllantirish va tarqatishga ko'mak berish maqsadida;

- O‘zbekiston ma‘muriy-hududiy birliklari hududida turizm resurslari, turizm sayohat yo‘nalishlari, turizm zonalarining mavjudligi va o‘ziga xosligini hisobga olgan holda tashkil qilinadi.

Quyidagilar turistik axborot markazlarining vazifalari hisoblanadi:

- sifatli axborot xizmatini ko‘rsatish, turist va ekskursantlar xohish va istaklarini aniqlash;

- O‘zbekiston turizm salohiyatini mamlakat ichida va chet elda targ‘ib qilish;

- turizm infratuzilmasini rivojlantirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqish;

- O‘zbekiston milliy madaniyati, an‘ana va yutuqlarini targ‘ib etish;

- turistlarga sayohat uchun birinchi navbatdagi xizmatlar va tovarlarni taqdim qilish.

O‘zlariga yuklatilgan vazifalarni amalga oshirish maqsadida turistik axborot markazlari quyidagi funksiyalarni amalga oshiradilar:

- xalqaro tashkilotlar, davlat organlari va tashkilotlari, turizm sohasi subyektlari va ishtirokchilari bilan hamkorlik qilish;

- O‘zbekistondagi diqqatga sazovor joylar, san‘at, tarix va arxitektura yodgorliklari, muhofaza etiladigan tabiiy hududlar, turizm obyektlari, taklif qilinayotgan ekskursiyalar, ommaviy-madaniy tadbirlar, ko‘rgazma, festival, transport harakati jadvallari hamda turizm sohasi subyektlari va ishtirokchilari uchun zarur boshqa dolzarb va tezkor ma‘lumotlarni zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda taqdim etish;

- O‘zbekiston va hududlarining turizm salohiyati to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni yig‘ish va qayta ishlash;

- O‘zbekiston Respublikasi va uning turizm salohiyati to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni shakllantirish va tarqatish maqsadida ommaviy axborot vositalari bilan hamkorlik qilish va boshqalar.

Nizomda quyidagilar ham qayd etilgan:

- turistik axborot markazlarini tashkil etish va ularning reestrini yuritish tartibi;

- markazlarning atrof hududi, bino va ish rejimiga bo‘lgan talablar;

- pullik va bepul xizmatlar ko‘rsatish;

- statistik hisob yuritish.

Mavzuni mustahkamlash uchun savollar:

- 1. Turistik mahsulotni shakllantirish nima?

- 2. Turistik mahsulotni targ‘ib etish va realizatsiya qilishning o‘ziga xos xususiyatlari nimalardan iborat?

- 3. O‘zbekistonning Milliy turistik brendi haqida nimalarni bilasiz?

9-MAVZU:

TUROPERATORLAR VA TURAGENTLARNING, GIDLAR (GID-TARJIMONLAR), EKSKURSIYA YETAKCHILARI VA YO‘RIQCHI-YO‘L BOSHLOVCHILARNING HUQUQ VA MAJBURIYATLARI

Reja:

1. Turoperatorlar hamda turagentlarning huquq va majburiyatlari

2. Gidlar (gid-tarjimonlar), ekskursiya yetakchilari hamda yo‘riqchi-yo‘l boshlovchilarning huquq va majburiyatlari

Tayanch so‘z va iboralar: turoperator, turagent, gid, ekskursiya yetakchilari, yo‘riqchi-yo‘l boshlovchilar.

2019-2025 yillarda O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish KONSEPSIYASI

► 3-BOB. TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNINGASOSIY YO‘NALISHLARI. 7-band

► ichki va kirish turizmi sohasida bevosita turistik xizmatlarni ko‘rsatuvchi turizm sohasi xodimlari (gidlar, yo‘riqchi-kuzatuvchi, turizm faoliyati sub’ektlari, umumiy ovqatlanish tashkilotlari, transport va boshqalar xodimlari) uchun majburiy malaka talablarini belgilaydigan standartlar ishlab chiqish;

► turizm sohasi xodimlarini turistlarga axborot berish ishlari va xavfsizlik bo‘yicha yo‘riqnomalarni o‘tkazish qoidalarga o‘qitish bo‘yicha tizimni ishlab chiqish va joriy qilish;

Turoperator va turagentlarning faoliyat ko‘rinishi

Turoperatorlar hamda turagentlarning huquq va majburiyatlari

Turoperatorlar va turagentlar o‘z vakolatlari doirasida quyidagi huquqlarga ega:

► turning davomiyligi va yo‘nalishini, xizmat ko‘rsatish shartlarini, transportda xizmat ko‘rsatish turini, turistning,

ekskursantning xavfsizligini hamda ularning mol-mulki muhofaza qilinishini ta'minlash choralarini turistning va ekskursantning roziligi hamda xohishiga ko'ra o'zgartirish;

▶ turistning va ekskursantning roziligi bilan ularni tur boshlanishidan kamida yigirma kun oldin bu haqda xabardor etish sharti bilan turning shartlashilgan qiymatini ko'paytirish;

▶ xizmatlar ko'rsatishning imkoni bo'lmaydigan fors-major holatlar yuzaga kelgan taqdirda, shuningdek guruh tuzish uchun zarur bo'lgan turistlar va ekskursantlarning talab qilinadigan soni yig'ilmagan taqdirda, turistik xizmatlar ko'rsatish shartnomasini bekor qilish, bu haqda turistlar va ekskursantlar tur boshlanishidan kamida yigirma kun oldin xabardor etilishi kerak;

▶ turistlar, ekskursantlar yoki turizm sohasi subyektlari tomonidan yetkazilgan zararining o'rni qoplanishini va ma'naviy ziyon kompensatsiya qilinishini talab qilish.

Hozirda yurtimizda 685 ta tashkilot turistik xizmatlar ko'rsatishga ixtisoslashgan edi, ulardan 297 tasi mehmonxona xizmati, 388-tasi esa turoperatorlik xizmatini ko'rsatish bilan shug'ullanardi. Qayta baholash o'tkazilganda 406 ta obyekt sertifikatlandi, ulardan 213 tasi mehmonxona xizmati, 193 tasi turoperatorlik xizmatiga ixtisoslashgan.

Mavzuni mustahkamlash uchun savol va topshiriqlar?

1. Turoperatorlar hamda turagentlarning huquq va majburiyatlariga nimalar kiardi?

2. Gidlar (gid-tarjimonlar), ekskursiya yetakchilari hamda yo'riqchi-yo'l boshlovchilarning huquq va majburiyatlari qaerda o'z aksini topgan?

10-MAVZU: TURIST VA ESKURSANTLARNING HUQUQ VA MAJBURIYATLARI

Reja:

- 1. Turistlar hamda ekskursantlarning huquqlari**
- 2. Turistlar hamda ekskursantlarning majburiyatlari**
- 3. Turistlarni sug'urta qilish**
- 4. Turistlarning xavfsizligi kafolatlari va ularni ta'minlash chora-tadbirlari.**

Tayanch so'z va iboralar: Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Inson huquqlari Umumjaxon deklaratsiyasi, huquq subyekti, majburiyatlar.

Turist bu qaysi mamlakat fuqarosi bo'lishidan qat'iy nazar, u inson. Shu tufayli ular inson sifatida barcha xalqaro huquqlarga ega. Bu bo'yicha Inson huquqlari Umumjaxon Deklaratsiyasi amal qilmoqda. Bu har bir insonning qayerda va qaysi holatda bo'lishidan qat'iy nazar, ularning huquqlarini himoya qiladi. Bundan tashqari O'zbekiston respublikasining qonunchiligida ham turist va turistik faoliyat bilan shug'ullanuvchi subyektlarning huquq va majburiyatlari o'z aksini topgan. Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasida 1948 yil 10 dekabrda qabul va e'lon qilingan.

1-MODDA

Hamma odamlar o'z qadr-qimmatini hamda huquqlarida erkin va teng bo'lib tug'iladilar. Ularga aql va vijdon ato qilingan, binobarin bir-birlariga nisbatan birodarlik ruhida munosabatda bo'lishlari kerak.

2-MODDA

Har bir inson irqi, tana rangi, jinsi, tili, dini, siyosiy yoki boshqa e'tiqodlaridan, milliy yoki ijtimoiy kelib chiqishi, mol-mulki,

tabaqasi yoki boshqa holatidan qat'i nazar ushbu Deklaratsiyada e'lon qilingan barcha huquq va barcha erkinlikka ega bo'lishi zarur.

Bundan tashqari, inson mansub bo'lgan mamlakat yoki hududning siyosiy, huquqiy yoki xalqaro maqomidan, ushbu hudud mustaqilmi, vasiymi, o'z-o'zini idora qiladimi yoki boshqacha tarzda cheklanganligidan qat'i nazar biror bir ayirmachilik bo'lmasligi kerak.

6-MODDA

Har bir inson qaerda bo'lishidan qat'i nazar, o'zining huquq subyekti sifatida tan olinishiga haqli.

13-MODDA

1. Har bir inson har bir davlat doirasida erkin yurish va yashash joyi tanlash huquqiga ega.

2. Har bir inson har qanday mamlakatdan, xususan o'z mamlakatidan chiqib ketish va o'z mamlakatiga qaytib kelish huquqiga ega.

Turistlar va ekskursantlar quyidagi huquqlarga ega:

turistik xizmatlar ko'rsatish shartnomasida nazarda tutilgan xizmatlardan foydalanish;

sayohat bilan bog'liq to'liq va ishonchli axborot olish, shu jumladan vaqtincha bo'lish mamlakatiga (joyiga) kirish va unda bo'lish qoidalari, mahalliy aholining urf-odatlari, diniy marosimlar, madaniy meros obyektlari, muhofaza etiladigan tabiiy hududlar va turizm sohasining obyektlari, atrof tabiiy muhitning holati to'g'risida axborot olish;

shaxsiy xavfsizligi hamda o'z huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish ta'minlanishi, shuningdek o'z mulkining but saqlanishi;

shoshilinch tibbiy yordam olish;

turistik xizmatlar ko'rsatish shartnomasi bajarilmagan yoki lozim darajada bajarilmagan taqdirda moddiy zararining o'zni qoplanishi, shuningdek ma'naviy ziyonning kompensatsiya qilinishi;

agar turning umumiy qiymati oshishi shartnomada shartlashilgan qiymatidan ortib ketsa, turistik xizmatlar ko'rsatishga doir shartnomani turoperatorlar va turagentlarga yetkazilgan moddiy zararning o'rnini qoplamagan holda bekor qilish.

Turizm sohasida Vazirlar Mahkamasi vakolatlariga yagona davlat siyosati amalga oshirilishini ta'minlash, davlat dasturlarini ishlab chiqish va uni ro'yobga chiqarishni muvofiqlashtirish, turistik zonalar, turistik klasterlarni tashkil etish va ularda turizm sohasi subyektlari faoliyatini amalga oshirish tartibini belgilash, xizmatlarni sertifikatlashtirish, turistlar va ekskursantlarni sug'urta qilish, ularga tibbiy, huquqiy hamda boshqa turdagi yordam ko'rsatish tartibini belgilash, byudjetdan tashqari Turizm sohasini qo'llab-quvvatlash jamg'armasining mablag'larini shakllantirish va ulardan foydalanish tartibini belgilash, turizm sohasiga investitsiyalarni jalb qilish va turizmni rivojlantirish loyihalarini amalga oshirish bo'yicha idoralararo hamkorlikni muvofiqlashtirish, mehmonxona xizmatlarini, turoperatorlar va turagentlar xizmatlarini ko'rsatish qoidalarini tasdiqlash kabi vazifalar kiradi.

«Turizm to'g'risida»gi Qonunga muvofiq turistlarning, ekskursantlarning va turizm sohasi subyektlarining huquqlari, erkinliklari, qonuniy manfaatlarini hamda xavfsizligini himoya qilish ustuvorligi sohadagi asos bo'luvchi printsiplardan biri hisoblanadi. Turizm sohasidagi vakolatli davlat organi O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi hisoblanadi va u o'z navbatida: - turistik xizmatlarni tashkil etish chog'ida turistlar va ekskursantlarning xavfsizligini ta'minlash hamda sog'lig'ini saqlash sohasida texnik jihatdan tartibga solishga doir normativ hujjatlar ishlab chiqadi; - turistlar va ekskursantlarning O'zbekiston Respublikasi hududida joylashgan turistik resurslar hamda aloqa vositalaridan moneliksiz foydalanishini ta'minlashga, shuningdek tibbiy, huquqiy va boshqa turdagi yordam olishiga ko'maklashadi; - turistik xizmatlar ko'rsatish sifati va xavfsizligi standartlarining ishlab chiqilishini muvofiqlashtiradi

Yuqorida qayd etilgan qonun bilan turistlar va ekskursantlarning huquq va majburiyatlari belgilanadi. Shuningdek, sayohatchilarning xavfsizligi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 martdagi «Transport va turizm obyektlarida jamoat xavfsizligini ta’minlashning samarali tizimini joriy etishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida»gi PQ-4229-sonli Qarori va O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 23 noyabrdagi «Buxoro, Samarqand, Xiva va Shahrisabz shaharlarida xavfsiz turizmni ta’minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi 939-sonli Qarori bilan belgilanadi va tartibga solinadi.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 5 iyundagi 355-sonli Qarori bilan tasdiqlangan «Turoperator va mehmonxona xizmatlarini sertifikatlashtirish tartibi to‘g‘risida Nizom» ga muvofiq «Turizm xizmatlarini sertifikatlashtirish markazi» DUK tomonidan turoperator va mehmonxona xizmatlarini sertifikatlashtirish, joylashtirish vositalariga toifa berish hamda sertifikatlashtirilgan turoperator va mehmonxona xizmatlarining standartlashtirish bo‘yicha normativ hujjatlar talablariga muvofiqligining inspektsiya nazorati amalga oshiriladi. Davlat standartlarida iste’molchilarni himoya qilishning asosiy tamoyillari bu xavfsizlik va sifatdir, ya’ni har qanday sifatli maxsulot yoki xizmat xavfsizlikka asoslangan bo‘lishi kerak

Davlat standartlari joylashtirish vositalari va ularda taqdim qilinadigan xizmatlarga doir umumiy talablarni, turistik axborot markazlari taqdim qiladigan xizmatlar sifatiga doir talablarni, tartibga soluvchi davlat organlari layoqatiga kiruvchi majburiy talablarni va joylashtirish vositalarini sertifikatlashtirish vaqtida qo‘llaniladigan talablarni belgilaydi. Shuningdek, turizm sohasida navigatsiya tizimining axborot belgilariga doir talablarni, turistik obyektlarni boshqarish uchun tavsiyalar va talablarni belgilaydi.

«Mamlakatda chet ellik sayyohlar uchun o‘ziga xos «xavfsizlik yostiqchasi»ga aylanadigan «O‘zbekiston - xavfsiz sayohat

kafolatlangan» (Uzbekistan/Safe travel guaranteed) sanitariya-epidemiologik xavfsizlik tizimi tashkil qilindi. Bu tizim doirasida sayyoh O'zbekistonda bo'lib turgan vaqtda koronavirusni yuqtirib olsa, unga 3000 AQSh dollari miqdorida kompensatsiya puli to'lab beriladi. Buning uchun Xavfsiz turizm fondi tashkil etilib, unga davlat byudjetidan dastlabki 20 milliard so'm mablag' ajratildi.

Turizm sohasida sug'urta qilish

Turistlar va ekskursantlarni sug'urta qilish ixtiyoriydir, bundan ushbu moddaning ikkinchi qismida nazarda tutilgan hollar mustasno, hamda turistlar va ekskursantlar tomonidan bunday faoliyatni olib borish huquqiga ega bo'lgan tegishli sug'urta tashkilotlari bilan tuziladigan shartnomalar asosida amalga oshiriladi.

Turoperatorlar va turagentlar turistik mahsulotning xususiyati hamda shakliga qarab turistlar va ekskursantlarda sug'urta polisi mavjud bo'lishi to'g'risida talab belgilash huquqiga ega.

Turoperatorlar o'zining fuqarolik javobgarligini sug'urta qilishi shart.

Global Banking & Finance Review (Buyuk Britaniya Global Banking & Finance Awards mukofoti moliyaviy texnologiyalar va axborot sohasidagi Buyuk Britaniyaning shu nomli eng ommabop mediaplatformalaridan birida 2011 yilda ta'ris etilgan.) xalqaro moliyaviy jurnalining talqiniga ko'ra, Gross Insurance sug'urta kompaniyasi 2020 yilda O'zbekistonda turizm sohasidagi eng yaxshi sug'urta kompaniyasi sifatida tan olindi.

Bu haqida ma'lumot moliyaviy media-platforma saytida chop etilgan.

Gross Insurance eng innovatsion va tajribali sug'urta kompaniyalaridan biri bo'lib, sug'urta bozorida yetakchi o'rinlarni egallagan holda ko'p yillardan beri bir maromda o'sishga erishmoqda. Xizmatlarni tashkil etish sohasida faoliyat ko'rsatuvchi Allianz (Olmoniya) va Remed Assistance (Turkiya) kabi jahonning yetakchi kompaniyalari turistik sug'urta sohasida kompaniyaning ko'p yillik hamkorlari hisoblanadi.

Sayohatchilarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish maqsadida kompaniyada Gross Mobile mobil ilovasi ishlab chiqilgan, uning yordamida mijozlar, qaerda bo'lishlaridan qat'i nazar, tezkor va malakali yordam olish uchun Gross Insurance kompaniyasining tunu-kun ishlaydigan «Mijozlarni qo'llab-quvvatlash markazi» ga internet va telefon orqali murojaat qilish imkoniga ega.

Mavzuni mustahkamlash uchun savol va topshiriqlar:

1. Turistlar hamda ekskursantlarning huquqlariga nimalar kiradi?
2. Turistlar hamda ekskursantlarning majburiyatlari nimalardan iborat?
3. Turistlarni sug'urta qilish va sug'urta tashkilotlarini ayting?

11-MAVZU:

TURIZM SOHASI SUBYEKTLARINING BIRLASHMALARI.

Reja:

- 1. Turizm sohasi subyektlarining birlashmasi**
- 2. Turoperatorlar va turagentlar birlashmasi**
- 3. Turoperatorlar va turagentlar birlashmalarining huquqlari.**

Tayanch soʻz va iboralar: Turizm sohasining subyektlari, tur, turistik vaucher, turistik yoʻnalish, turistik xizmatlar.

Turizm sohasi subyektlarining kasbiy faoliyatini muvofiqlashtirish, shuningdek umumiy manfaatlarni ifodalash va himoya qilish maqsadida tashkil etilgan nodavlat notijorat tashkiloti turizm sohasi subyektlarining birlashmasidir.

Turizm sohasi subyektlarining birlashmasi Oʻzbekiston Respublikasi hududi doirasida faoliyatini amalga oshiruvchi turizm sohasi subyektlarining ixtiyoriy aʼzoli printsiptiga asoslanadi.

Turoperatorlar va turagentlar oʻz tadbirkorlik faoliyatini muvofiqlashtirish, shuningdek umumiy manfaatlarini ifodalash va himoya qilish maqsadida birlashma tuzishi mumkin.

Oʻzbekiston Respublikasi hududida turoperatorlik va turagentlik faoliyatini amalga oshiruvchi yuridik hamda jismoniy shaxslarning ixtiyoriy aʼzoli printsiptiga asoslangan nodavlat notijorat tashkiloti turoperatorlar va turagentlar birlashmasi boʻlib hisoblanadi. Unga yangi aʼzolar kirishi uchun ochiq etib belgilangan.

Oʻzbekiston Aeronavtika federatsiyasi, Mehmonxonalar assotsiatsiyasi, Gidlar uyushmasi, Gastronomik turizmi assotsiatsiyasi bu turistik xizmat koʻrsatuvchi subyektlarning birlashmalari boʻlib hisoblanadi. .

«Milliy turistik mahsulotni targʻib qilish» Davlat unitar korxonasi Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 2 dekabrda,

PO'-2666-sonli qarori bilan tashkil etilgan. «Milliy turistik mahsulotni targ'ib qilish» Davlat unitar korxonasi «O'zbekiston» yagona Milliy stendi va xalqaro turistik ko'rgazmalarda o'tkaziladigan mahalliy turistik kompaniyalar vakillarining ishtirokini tashkillashtirish vazifasini ham bajaradi.

O'zbekiston Aeronavtika federatsiyasi, Mehmonxonalar assotsiatsiyasi, Gidlar uyushmasi, Gastronomik turizmi assotsiatsiyasi bu turistik xizmat ko'rsatuvchi subyektlar birlashmalaridir.

«Milliy turistik mahsulotni targ'ib qilish» Davlat unitar korxonasi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 2 dekabrda, PO'-2666-sonli qarori bilan tashkil etilgan. «Milliy turistik mahsulotni targ'ib qilish» Davlat unitar korxonasi «O'zbekiston» yagona Milliy stendi va xalqaro turistik ko'rgazmalarda o'tkaziladigan mahalliy turistik kompaniyalar vakillarining ishtirokini tashkillashtirish vazifasini ham bajaradi.

«Milliy turistik mahsulotni targ'ib qilish» Davlat unitar korxonasi

Xar bir turizm ko'rgazmada tashkillashtiriluvchi stendlarni har birida o'ziga xos dizayn bo'lib, ularni yaratish kompaniyalar bilan kelishilgan holda amalga oshiriladi. Shuningdek, Reklama agentligi o'tkaziladigan tadbirlar doirasida mehmonxonalarni band qilish, delegatsiyalar uchun avia chiptalarni oldindan band qilish, viza ko'magini ko'rsatish va umuman ko'rgazmalar doirasida mehmonlar va mezbunlar uchun qo'lay sharoitlar yaratishni o'z zimmasiga olgan.

Shuningdek «Milliy turistik mahsulotni targ'ib qilish» Davlat unitar korxonasi brifinglar, konferentsiyalar, press-konferentsiyalar, kongress-turlar, seminarlar, reklama kompaniyalari, prezentatsiyalar o'tkazish.

Taqdim etiluvchi xizmatlar:

Viza ko'magi (xorijiy fuqarolar uchun)

Preyskurant chegirmalari bo'yicha mehmonxonalarni band qilish

Aeroportda ko‘rgazma doirasida tashrif buyuruvchi mehmonlarni kutib olish va ularni kuzatish (xorijiy fuqarolar uchun)

Transfer taklif qilish

Buyurtmachilarning istaklarini hisobga olib tadbirlar konsepsiyasini ishlab chiqish

Dizayn ishlab chiqish (tadbir taklifnomalari, bannerlari, beydjikalari, logotiplari, sloganlari)

Tadbir dasturlari va press-relizlar

OAVdagi Reklama kompaniyalariga taklifnomalar tarqatish

Konferentsiya zallarini tanlash va tayyorlash

Kongress tadbirlarini texnik ta’minoti

Ko‘ngilochar tadbirlarni tashkil qilish

Tadbir o‘tkaziladigan joylarni bezash

Tarjimonlar bilan ta’minlash

Ekskursiya tadbirlarni tashkil qilish

Xalqaro toifadagi «INTERSERVIS» xo‘jalik hisobidagi respublika tashqi savdo birlashmasi davlat korxonasi (XRTSB DK) mehmonxona majmui boshqaruvini tashkil etish va yuqori xalqaro standartlar hamda talablar darajasida mehmonxona xizmati ko‘rsatilishini ta’minlaydi.

Turoperatorlar va turagentlar birlashmalarining huquqlari

Turoperatorlar va turagentlar birlashmalari quyidagi huquqlarga ega:

- turizm sohasi subyektlarining huquqlari va qonuniy manfaatlariga rioya etilishi holatining tahlilini o‘tkazish;

- turizm to‘g‘risidagi qonun hujjatlari ijro etilishi ustidan jamoatchilik nazoratini amalga oshirish;

- turizm sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini ishlab chiqishda va muhokama qilishda ishtirok etish;

- vakolatli davlat organi huzuridagi jamoatchilik kengashlari tarkibida ishtirok etish;

- turizm sohasi subyektlarini qo‘llab-quvvatlash, ularning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish kafolatlarini kuchaytirish tizimini shakllantirishda ishtirok etish;

- turizm to‘g‘risidagi qonun hujjatlarini takomillashtirishga doir takliflar tayyorlash va kiritish, turizm sohasini yaxshilash bo‘yicha chora-tadbirlar ishlab chiqish jarayonlariga boshqa tadbirkorlik subyektlarini jalb etish;

- O‘zbekistonning milliy turistik brendini va mahsulotlarni turistik bozorlarda targ‘ib etishga, turizm sohasiga investitsiyalarni, shu jumladan chet el investitsiyalarini, shuningdek zamonaviy texnologiyalarni jalb etishga ko‘maklashish.

- turizm yo‘nalishlarini tizimlashtirish va pasportlashtirishni amalga oshirish, O‘zbekiston Respublikasining marshrutlari tarmog‘i va turizm namoyishi obyektlarining yagona axborot bazasini shakllantirish;

- O‘zbekiston Respublikasining xilma-xil hamda yilning turli fasllarida jozibador va raqobatbardosh turistik mahsulotlari, shu jumladan mamlakat hududlarida tematik turistik zonalari va klasterlarni yaratish orqali hamda turizmning istiqbolli turlari (ziyosat, ma‘rifiy, ekologik, etnografik, gastronomik, sport, davolovchi-sog‘lomlashtiruvchi, qishloq, sanoat, ishbilarmonlik va boshqalarni) hisobga olgan holda, yangi turizm dasturlarini ishlab chiqish;

- zamonaviy va raqobatbardosh hunarmandchilik-suvvenir mahsulotlarini ishlab chiqarish hamda «MICE - turizm»ni rivojlantirish bo‘yicha dasturiy chora-tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirish.

«Turizm sohasida kadrlar tayyorlash va malakasini oshirish respublika markazi» davlat unitar korxonasi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 2 dekabrda, PQ-2666-sonli qarori bilan tashkil etilgan.

Tashkilot vazifasi: turizm sohasi bo'yicha malakali xodimlarni tayyorlash, qayta tayyorlash, malakalarini oshirish, turizm sohasini rivojlantirish bo'yicha ilmiy ishlarni qo'llab-quvvatlashdan iborat.

«TSKTVMORM» DUK qo'yidagilar bo'yicha mutaxassislarni tayyorlaydi:

- Gid (ekskursovod);
- Turopoperator;
- Mehmonxona administratori.

TURISTLARGA XIZMAT KO'RSATISH VA DISPATCHERLASHTIRISH MARKAZI

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yilning 2-dekabridagi PQ-2666 «O'zbekiston Respublikasi turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi faoliyatini tashkillashtirish to'g'risida»gi farmoniga binoan, Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi buyrug'iga ko'ra «Turistlarga xizmat ko'rsatish va dispatcherlik markaziy boshqarmasi», O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi qoshidagi «Turistlarga xizmat ko'rsatish va dispatcherlik markazi» DUK ga o'zgartirildi.

28 may 2020 yilda «Koronavirus pandemiyasining salbiy ta'sirini kamaytirish uchun turizm sohasini qo'llab-quvvatlashga doir kechiktirib bo'lmaydigan chora-tadbirlar to'g'risida Prezident Farmoni qabul qilindi. Ushbu Farmon koronavirus pandemiyasining salbiy ta'siri oqibatida eng ko'p zarar ko'rgan va ko'rayotgan turizm hamda unga bevosita bog'liq bo'lgan tarmoqlarni qo'llab-quvvatlash, yuz minglab ish o'rinlari va malakali mutaxassislarni saqlab qolish, ularning daromadlarini ushlab turish, shuningdek, mamlakatda sanitariya-epideomologik vaziyat yaxshilanishiga qarab turizm sohasini jadal qayta tiklash maqsadida qabul qilindi.

Belgilangan sanitariya-gigiena me'yorlari va talablariga qat'iy rioya etgan holda 2020 yilning 1 iyunidan «yashil» va «sariq» toifadagi hududlarda ichki turizmni qayta yo'lga qo'yish bilan birgalikda, yondosh tashkilotlarning (turopoperatorlar, turagentliklar,

joylashtirish vositalari, madaniyat va madaniy meros obyektlari hamda boshqalar) faoliyatini boshlash; fuqarolariga O'zbekiston Respublikasiga kirishga ruxsat etiladigan mamlakatlar ro'yxatini belgilab olgan holda kirish turizmni bosqichma-bosqich qayta tiklashga rozilik berildi. Unga ko'ra, turoperatorlar, turagentlar, shuningdek, joylashtirish vositalari uchun:

- 2020 yil 1 iyundan 31 dekabrqa qadar foyda solig'i stavkasi belgilangan stavkaga nisbatan 50 foizga kamaytirildi;

- 2020 va 2021 yil yakunlari bo'yicha zararlarni O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksida nazarda tutilgan miqdor bilan cheklamagan tarzda o'tkazish huquqi berildi;

- 2021 yil 1 yanvargacha bo'lgan davrda turistik (mehmonxona) yig'imini hisoblash va to'lash to'xtatildi.

Joylashtirish vositalariga alkogol mahsulotlari bilan chakana savdo qilish huquqi uchun mahalliy yig'imni to'lashni 2021 yil 1 yanvargacha bo'lgan muddatga davlat soliq xizmati organlarini xabardor qilish va keyinchalik ularni 12 oy mobaynida teng qismlarda to'lash asosida foizsiz kechiktirish (bo'lib-bo'lib to'lash) huquqi taqdim etildi.

O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi huzuridagi byudjetdan tashqari Turizm sohasini qo'llab-quvvatlash jamg'armasi mablag'lari hisobidan:

- a) 2020 yil 1 iyundan 31 dekabrqa qadar bo'lgan davrda quyidagilarga Inqirozga qarshi kurashish respublika komissiyasi tomonidan belgilanadigan mezonlar asosida 12 oy muddatga bir martalik maqsadli foizsiz ssudalar ajratish shaklida:

 - turoperatorlarga 2019 yildagi o'rtacha oylik ish haqi fondining uch baravaridan oshmaydigan miqdorda;

 - joylashtirish vositalariga har bir yotoq o'rni uchun bazaviy hisoblash miqdorining besh baravari miqdorida;

- b) Dasturiy mahsulotlar va axborot texnologiyalari texnologik parki faoliyatini tashkil etish tartibiga muvofiq turizm sohasidagi

«startup» loyihalar va innovatsion biznes g'oyalarni, shu jumladan, birinchi navbatda turistlar uchun qulayliklar yaratishga yo'naltirilgan axborot dasturlari va xizmatlarini umumiy 1,5 milliard so'm miqdorida qisman subsidiyalash orqali;

v) 2020 yil 1 iyundan 2021 yil 31 dekabrqa qadar bo'lgan davrda respublika hududlarida (Toshkent shahri bundan mustasno) xorijiy oshxona yoki alohida yo'nalish bo'yicha ixtisoslashgan tematik ovqatlanish shoxobchalari, ovqat va oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish, shuningdek, suvenir mahsulotlarini yetkazib berish bo'yicha xizmatlarni tashkil etish bo'yicha loyiha tashabbuskorlariga loyiha qiymatining 30 foizi, lekin har bir loyiha uchun 100 million so'mdan ortiq bo'lmagan miqdorda grantlar ajratish orqali;

g) 2020 yil 1 iyundan 2021 yil 31 dekabrqa qadar bo'lgan davrda yangi turizm mahsulotlari va yo'nalishlarini ishlab chiqish va targ'ib qilishga gidlar uchun 5 million so'm, turoperatorlar uchun 10 million so'm miqdorida grantlar ajratish orqali qo'shimcha ko'mak ko'rsatilishi belgilandi.

Bundan tashqari davlat tomonidan tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash davlat jamg'armasi mablag'lari hisobidan quyidagilarni subsidiyalash, joylashtirish vositalarini qurish uchun tijorat banklari tomonidan avval berilgan kreditlar bo'yicha 2020 yil 1 martdan 1 iyungacha bo'lgan davrda turizm sohasi subyektlarining foiz xarajatlari; joylashtirish vositalarini qurish uchun turizm sohasi subyektlariga avval berilgan kreditlar bo'yicha 2020 yil 1 iyundan 2022 yil 1 yanvargacha bo'lgan davrda foiz xarajatlarning Markaziy bank asosiy stavkasidan oshgan, biroq 10 foizlik punktdan ortiq bo'lmagan qismi;

yangi sanitariya-gigiena talablariga muvofiqlashtirish uchun turizm sohasi subyektlariga beriladigan kreditlar bo'yicha foiz xarajatlarning Markaziy bank asosiy stavkasidan oshgan, biroq 10 foizlik punktdan ortiq bo'lmagan qismi; aylanma mablag'larni

to'ldirish uchun turizm sohasi subyektlariga beriladigan 1 milliard so'mgacha miqdordagi kreditlar bo'yicha 2020 yil 1 iyundan 31 dekabrga qadar bo'lgan davrda foiz xarajatlarining Markaziy bank asosiy stavkasidan oshgan, biroq 10 foizlik punktdan ortiq bo'lmagan qismi;

2020 yil 1 iyundan 2021 yil 31 dekabrga qadar joylashtirish bo'yicha xizmatlar (mehmonxona xizmatlari) narxining 10 foizi miqdorida joylashtirish vositalarini subsidiyalash;

Jamg'arma mablag'lari hisobidan O'zbekiston Respublikasi rezidentlari – turoperatorlar va turagentlarga kirish turizmi qayta boshlangan kundan e'tiboran kirib keluvchi xorijiy turistlarning umumiy soni 500 ming nafarga yetgunga qadar O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 13 avgustdagi «O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PF-5781-son Farmoniga muvofiq kompensatsiya qilinadigan charter reyslar orqali olib kelinganlardan tashqari O'zbekiston Respublikasiga olib kelingan va xizmat ko'rsatilgan har bir xorijiy turist uchun 15 AQSh dollari miqdorida, ularning O'zbekiston Respublikasi hududida kamida besh sutka bo'lishi sharti bilan rag'batlantiruvchi subsidiyalar ajratish; jamg'arma mablag'lari hisobidan kirish turizmi qayta boshlangan kundan e'tiboran 2020 yil 31 dekabrga qadar kamida 10 kishidan iborat xorijiy turistik guruhlar uchun O'zbekiston Respublikasida tur tashkil etish va ularning joylashtirish vositalarida kamida besh kecha tunab qolishi sharti bilan turoperatorlarning avia va temir yo'l chiptalari bo'yicha xarajatlarini chipta narxining 30 foizi miqdorida qisman subsidiyalash; 2021 yil 1 iyungacha qadar Jamg'arma mablag'lari hisobidan mehmonxonalarga toifa olish yoki oshirish uchun renovatsiya, rekonstruktsiya hamda moddiy-texnik bazasini mustahkamlash bo'yicha xarajatlarni olingan toifani kelgusi 3 yil davomida saqlash sharti bilan quyidagi miqdorda qoplash:

3 yulduzli toifadagi mehmonxonalarining har bir xonasi uchun 5 million so'm;

4 yulduzli toifadagi mehmonxonalarning har bir xonasi uchun 10 million so‘m;

5 yulduzli toifadagi mehmonxonalarning har bir xonasi uchun 15 million so‘m miqdorda qo‘shimcha ko‘mak ko‘rsatilishi belgilandi.

O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi tasarrufidagi texnikum va kollejlarga 2020 yilda o‘qishga qabul qilingan barcha tinglovchilarni o‘qitish, istisno tariqasida, davlat granti asosida amalga oshirilishi belgilandi.

O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi, Davlat soliq qo‘mitasi va Markaziy bankining 2020 yil 1 oktyabrdan boshlab joylashtirish vositalarini qurish uchun tijorat banklari tomonidan avval berilgan kreditlar bo‘yicha asosiy qarz to‘lovini 18 oydan 24 oygacha uzaytirish to‘g‘risidagi takliflari ma‘qullandi.

2022 yil 1 yanvarga qadar yuridik shaxslar belgilangan tartibda shakllantiriladigan ro‘yxatlar bo‘yicha O‘zbekiston Respublikasi hududiga olib kiriladigan dezinfektsiya ishlarini olib borish uchun jihozlar, texnikalar, ularning butlovchi va ehtiyot qismlari, bino va inshootlarni qurish, rekonstruktsiya qilish va jihozlash uchun aloqasiz boshqariladigan (sensorli) jihozlar, shuningdek, hidsiz dezinfektsiyalovchi vositalar uchun bojxona to‘lovlarini to‘lashdan (bojxona rasmiylashtiruvi uchun yig‘imlar va qo‘shilgan qiymat solig‘idan tashqari) ozod etilsin.

O‘zbekiston Respublikasi aeroportlarida horijiy sayyohlarni kutib olish va kuzatish;

«Toshkent» XA da O‘zbekiston Respublikasi fuqarolarini kuzatish;

«Toshkent» XA VIP zalida xizmat ko‘rsatish.

Kompleks xizmatlar – Toshkent shahar aeroportlarida kutib olish va mehmonxonalarga olib borish.

Nazorat savollari:

1. Turizm sohasi subyektlarining birlashmasi deganda nimani tushundingiz?

2. Turoperatorlar va turagentlar birlashmasiga nimalar kiradi va ularning vakolatlari haqida gapiring?

3. Turoperatorlar va turagentlar birlashmalarining huquqlari nimalardan iborat?

12- MAVZU: XAVFSIZ TURIZMNI TA'MINLASHNING HUQUQIY ASOSLARI

Reja:

- 1. Turistlar va ekskursantlarning xavfsizligi kafolatlari**
- 2. Turoperatorlar va turagentlar tomonidan turistlar va ekskursantlarning xavfsizligini ta'minlashga doir chora-tadbirlar**
- 3. Turistlar va ekskursantlarning xavfsizligini ta'minlash bo'yicha ixtisoslashtirilgan, qutqaruv va shoshilinch xizmatlar**
- 4. Turizm sohasida sug'urta qilish**

Tayanch soʻz va iboralar: turoperatorlik faoliyati, turagentlik faoliyati, ekskursiya faoliyati, litsenziyalovchi organ, litsenziya talabgori.

Turizm toʻgʻrisidagi Qonunning 35-moddasi.

Turistlar va ekskursantlarning xavfsizligi kafolatlari

Oʻzbekiston Respublikasi hududida turistlar va ekskursantlarning xavfsizligi davlat tomonidan kafolatlanadi. Vakolatli davlat organi manfaatdor vazirliklar, davlat qoʻmitalari, idoralar va mahalliy davlat hokimiyati organlari bilan birgalikda turistlar hamda ekskursantlarning xavfsizligini va himoya qilinishini, jamiyat va davlat manfaatlarini, turizmdan shaxslarning qonunga xilof migratsiyasi, ularning mehnatini ekspluatatsiya qilish hamda ularni boshqacha tarzda ekspluatatsiya qilish maqsadida foydalanishga qarshi kurashishni ta'minlash yuzasidan zarur chora-tadbirlar ishlab chiqadi.

Xavfsizlikni ta'minlash chora-tadbirlari turistlar va ekskursantlarning shaxsiy xavfsizligi, ularning mol-mulki but saqlanishi, atrof tabiiy muhitga, jamiyatning moddiy hamda ma'naviy qadri-

yatlariga, davlat xavfsizligiga zarar yetkazilishining oldini olish ta'minlanishini nazarda tutadi. Mahalliy davlat hokimiyati organlari barcha turistik yo'nalishlar bo'yicha turistlar va ekskursantlarning himoya qilinishini va xavfsizligini ta'minlash bo'yicha hududiy dasturlar ishlab chiqadi hamda ularning bajarilishini tashkil etadi.

Sayyohlar guruhlarini temir yo'l bosh bekati va aeroportda kutib olish hamda mehmonxonagacha kuzatishdan tashqari, ularning sayyohlik yo'nalishida emin-erkin harakatlanishida hamrohlik qilish asnosida tegishli xizmatlar ham ko'rsatishadi. Xorijlik sayyohlarning tegishli masalalar yuzasidan murojaatlariga muvofiq, obidalar manzillariga borishlari uchun maslahat va yo'l-yo'riqlar beriladi, zarurat tug'ilganda, birinchi tibbiy yordam ham ko'rsatiladi. Ularga ehtiyotsizliklari oqibatida yo'qotib qo'ygan yoki unutib qoldirgan buyum, hujjat va boshqa moddiy boyliklarini tezkorlik bilan topib beradilar.

06.03.2019 yilda «Transport va turizm obyektlarida jamoat xavfsizligini ta'minlashning samarali tizimini joriy etishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi PQ-4229- son qarori qabul qilindi.

Xavfsiz turizmni ta'minlash bo'yicha yaratilgan tizim turizm joylarida hamda turistlar tomonidan respublika bo'ylab harakatlanish uchun faol foydalanilayotgan temir yo'l va havo-transport infratuzilmasi obyektlarida jamoat tartibini saqlash, huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish va jinoyatchilikka qarshi kurashish chora-tadbirlarini o'zida birlashtirdi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 5 yanvardagi «O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi PF-5611-son hamda 2019 yil 1 fevraldagi «Transport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PF-5647-son farmonlariga muvofiq, shuningdek, transport va turizm obyektlarida jamoat xavfsizligini samarali ta'minlashning sifat jihatidan yangi bosqichiga o'tishi maqsadida qabul qilindi.

Boshqarmalar faoliyatining asosiy yo‘nalishlari etib quyidagilar belgilandi:

- bevosita turizm namoyishi obyektlari va infratuzilmasi hududlarida jamoat tartibini saqlash, huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish va jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasida ichki ishlar organlari xizmatini samarali tashkil qilish;

-ichki ishlar organlarining xavfsiz turizmni ta‘minlash borasidagi faoliyatiga axborot-texnik jihatdan ko‘maklashish, ular o‘rtasidagi o‘zaro muvofiqlashtirilgan hamkorlik ustidan qat‘iy nazorat o‘rnatish;

-turizm namoyishi obyektlari va infratuzilmasi hududlarida kriminogen vaziyatni tizimli tahlil qilish, turistlarga nisbatan sodir etiladigan huquqbuzarliklar sabablari va sharoitlarini aniqlash hamda ularni bartaraf etish yuzasidan manzilli chora-tadbirlarni amalga oshirish.

-O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Transportda jamoat xavfsizligini ta‘minlash boshqarmasi, Toshkent shahar Ichki ishlar bosh boshqarmasining Toshkent metropolitenida ichki ishlar boshqarmasi hamda Toshkent viloyati Ichki ishlar boshqarmasi transportda jamoat xavfsizligini ta‘minlash bo‘limi negizida vazirlikning Transportda xavfsizlikni ta‘minlash bosh boshqarmasi tashkil etildi. yo‘lovchilarning harakatlanish xavfsizligini, temir yo‘l va havo transportida tashiladigan tovar-moddiy boyliklarning butligi va qo‘riqlanishini samarali ta‘minlash;

-transport obyektlarida terroristik tahdidlarni, giyohvandlik vositalari, ularning analoglari, psixotrop moddalar va ularning prekursorlari, o‘qotar qurol, o‘q-dorilar, portlovchi, radiaktiv, zaharli, kuchli ta‘sir qiluvchi va zaharlovchi moddalarning noqonuniy aylanmasi bilan bog‘liq holatlarni o‘z vaqtida aniqlash va bartaraf etishni tashkil qilish;

-zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanilgan holda transport obyektlari va ularga tutash hududlarda jamoat

xavfsizligini ta'minlashning markazlashgan muvofiqlashtirilgan boshqaruvini amalga oshirish belgilandi.

Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 13 avgustdagi 669-son Qaroriga ilova sifatida Ichki ishlar organlarining xavfsiz turizmni ta'minlash bo'linmalari tomonidan shartnoma asosida turistlar va turistik guruhlarni kuzatib borish bo'yicha pulli xizmatlar ko'rsatish tartibi to'g'risidagi Nizom tasdiqlandi.

Turistlarni shartnoma asosida kuzatib borish xizmati. O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Xavfsiz turizmni ta'minlashni muvofiqlashtirish boshqarmasi va uning hududiy bo'linmalari tomonidan turistlarning xavfsizligini ta'minlash maqsadida piyoda va (yoki) maxsus avtotransport vositalaridan foydalangan holda amalga oshiriladi.

Kuzatuv xizmati turistlarning hayoti, sog'lig'i va mol-mulkini turli tajovuzlardan himoya qilish hamda ular transport vositalarida

harakatlanishlari davomida yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirishni nazarda tutadi.

Turistlar transport vositalarida harakatlanayotgan paytda kuzatuv xizmati maxsus jihozlangan transport vositalaridan yo'l harakati qoidalariga qat'iy rioya qilgan holda foydalanadi, bunda harakatlanish davomida maxsus tovush signallari va chiroq-mayoqchalardan faqatgina istisno holatlarda foydalanilishi mumkin.

Turistlar va ekskursantlarning xavfsizligi kafolatlari

Turizm sohasi subyektlari turistlar va ekskursantlarning xavfsizligini ta'minlash, tabiiy ofatlar chog'ida, ular jarohatlanganda, kasallikka chalinganda hamda boshqa hollarda tibbiy va o'zga tarzda yordam ko'rsatish bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqadi.

Vakolatli davlat organi turoperatorlarni, turagentlarni, turistlar va ekskursantlarni vaqtincha bo'lish mamlakatidagi (joyidagi) turistlar hamda ekskursantlarning xavfsizligiga nisbatan tahdid

to'g'risida xabardor qiladi, shuningdek xavfsizlikka nisbatan tahdid mavjud bo'lganligi sababli borib ko'rish uchun tavsiya etilmaydigan mamlakatlar (joylar) ro'yxatini ommaviy axborot vositalariga, shu jumladan o'zining rasmiy veb-saytiga joylashtiradi.

Muassislari (hammuassislari) davlat organlari bo'lgan ommaviy axborot vositalari vakolatli davlat organiga turistlar va ekskursantlarning xavfsizligiga nisbatan tahdid haqidagi axborotni e'lon qilish imkoniyatini darhol va bepul taqdim etadi.

Turistlar va ekskursantlar yuqumli kasalliklarning yuqori darajadagi xavfiga uchrashi mumkin bo'lgan vaqtincha bo'lish mamlakatiga (joyiga) sayohatni amalga oshirish boshlanguniga qadar xalqaro tibbiy talablarga muvofiq profilaktikadan o'tishi shart.

Turistlar va ekskursantlar guruhlarini kuzatib boruvchi shaxslar birinchi tibbiy yordam ko'rsatish uchun dasturiy asosda minimal tibbiy tayyorgarlikka, tibbiy buyumlarga hamda dori qutichasiga ega bo'lishi shart.

Turoperatorlar va turagentlar tomonidan turistlar va ekskursantlarning xavfsizligini ta'minlashga doir chora-tadbirlar

Turoperatorlar turistlar va ekskursantlarning xavfsizligini ta'minlash maqsadida:

-Mustaqil turizmni amalga oshiruvchi turistlar va ekskursantlar murojaat qilgan taqdirda, turistlar va ekskursantlarni yo'nalishning xususiyati hamda ularning o'z xatti-harakatiga bog'liq holda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf manbalari haqida xabardor qilishi, turistlar va ekskursantlarni jarohatlanish hamda baxtsiz hodisalarning oldini olish va ulardan himoyalalanish usullari bilan tanishtirishi, shuningdek, yo'nalishdagi xavfsizlik texnikasi bo'yicha turistlar va ekskursantlarga yo'l-yo'riq berishi;

-falokatga uchragan turistlar va ekskursantlarga tezkor yordam ko'rsatishi;

-tog‘, trek, chang‘i, velosiped, mototsikl, g‘or turizmi (tabiiy yer osti yo‘laklari – g‘orlarga sayohatlar) va turizmning boshqa maxsus turlarini tashkil etish hamda amalga oshirishdagi xavfsizlikning alohida talablarini ishlab chiqishi va amalga oshirishi;

-sayohat vaqtida turistlar, ekskursantlar bilan sodir bo‘lgan favqulodda hodisalar to‘g‘risida, shuningdek sayohatdan qaytib kelmagan turistlar hamda ekskursantlar haqida vakolatli davlat organini, mahalliy davlat hokimiyati organlarini va manfaatdor shaxslarni darhol xabardor qilishi;

-turistlar va ekskursantlarga sayohatlarning o‘ziga xos xususiyatlari to‘g‘risida, shuningdek sayohat qilish chog‘ida ular duch kelishi mumkin bo‘lgan xavf-xatarlar haqida to‘liq ma‘lumotlar taqdim etishi hamda turistlar va ekskursantlarning shaxsiy xavfsizligini ta‘minlashga qaratilgan ogohlantiruvchi chora-tadbirlarni amalga oshirishi;

-tog‘li hududda tog‘, trek, chang‘i, velosiped, mototsikl va g‘or turizmi hamda turizmning otda sayr qilish turlarini tashkil etish va amalga oshirishda yo‘riqchi-yo‘l boshlovchilar xizmatlaridan foydalanishi shart.

Sayohatlarni turistlar va ekskursantlar harakatlanishining faol shakllaridan foydalangan holda tashkil etishga ixtisoslashgan turoperatorlar turistlar hamda ekskursantlarning xavfsizligini ta‘minlash, ekstremal vaziyatlarda ularga yordam ko‘rsatish va ularni himoya qilish maqsadida qidiruv-qutqaruv xizmatlari, shoshilinch operativ xizmatlar hamda boshqa qutqaruv xizmatlari bilan xizmat ko‘rsatilishi uchun shartnomalar tuzadi.

O‘zbekiston Respublikasi hududi doirasida falokatga uchragan turistlar va ekskursantlarga zarur yordam ko‘rsatish ixtisoslashtirilgan xizmatlar tomonidan amalga oshiriladi.

Qidiruv-qutqaruv xizmatlari, shoshilinch operativ xizmatlar va boshqa qutqaruv xizmatlari mahalliy davlat hokimiyati organlari, shuningdek sog‘liqni saqlash, aloqa, ichki ishlar organlari,

davlat o'rmon xo'jaligi, gidrometeorologiya, fuqaro aviatsiyasi, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari va boshqa manfaatdor tashkilotlar bilan hamkorlikda faoliyat ko'rsatadi.

Turoperatorlar va turagentlar turistik mahsulotning xususiyati hamda shakliga qarab turistlar va ekskursantlarda sug'urta polisi mavjud bo'lishi to'g'risida talab belgilash huquqiga ega.

Turoperatorlar o'zining fuqarolik javobgarligini sug'urta qilishi shart.

Nazorat savollari

- 1. Turistlar va ekskursantlarning xavfsizligi kafolatlari qanday?
- 2. Turoperatorlar va turagentlar tomonidan turistlar va ekskursantlarning xavfsizligini ta'minlashga doir qanday chora-tadbirlar amalga oshiriladi?
- 3. Turistlar va ekskursantlarning xavfsizligini ta'minlash bo'yicha ixtisoslashtirilgan, qutqaruv va shoshilinch xizmatlar haqida gapirib bering.
- 4. Turizm sohasida sug'urta faoliyati qanday yo'lga qo'yilgan?

13-MAVZU:

TURIZM SOHASIDAGI XALQARO XAMKORLIKNI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH

Reja:

- 1. Turizm sohasidagi xalqaro hamkorlikning huquqiy asoslari**
- 2. O‘zbekiston Respublikasining BMTning Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) bilan hamkorligi**
- 3. Piar menejment(PR)- PR-Davlat unitar korxonasi**

Tayanch so‘z va iboralar: Jahon sayyohlik tashkiloti, Piar menejment, Buyuk ipak yo‘li bo‘yicha Xalkaro byurosi, ivent-tadbirlar

Turizm sohasidagi xalqaro hamkorlik xalqaro huquqning umume’tirof etilgan printsiplari va normalari, shuningdek O‘zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalari hamda qonun hujjatlari asosida amalga oshiriladi.

Turizm sohasida xalqaro xukumatlararo bitimlar:

1. «O‘zbekturizm» Milliy Kompaniyasi faoliyatini tashkil etish masalalari to‘g‘risida» 1992 yil 20 oktyabr, 484-son
2. «Ipak Yo‘li turizmi» xalqaro turistik yarmarkani tayyorlash va o‘tkazish to‘g‘risida»», 1995 yil 2 mart, 78-son
3. «O‘zbekiston Respublikasida xalqaro turizmning zamonaviy infrastrukturasi barpo etish chora-tadbirlari to‘g‘risida» 1995 yil 3 iyun, 210-son
4. «Xorijiy fuqarolarning va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarning O‘zbekiston Respublikasiga kelishlari, ketishlari, bu yerda bo‘lishlari va tranzit o‘tishlari tartibi to‘g‘risida», 1996 yil 21 noyabr, 408-son
5. «Sayyohlik tashkilotlari faoliyatini tashkil etishni takomillashtirish to‘g‘risida» 1998 yil 8 avgust, 346-son

6. «O‘zbekiston Respublikasida madaniy boyliklarning olib chiqilishi va olib kirilishi masalalarini tartibga solish to‘g‘risida», 1999 yil 23 mart, 131-son

7. «O‘zbekistonda turizm sohasi uchun kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida», 1999 yil 2 iyul, 324-son

8. «O‘zbekiston Respublikasida mehmonxona biznesi va xalqaro turizmni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida», 2002 yil 2 sentyabr, 310-son

9. «Kichik tadbirkorlik (biznes) subyektlariga tegishli bo‘lgan korxonalar va tashkilotlar klassifikatsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida», 2003 yil 11 oktyabr, 439-son

10. «O‘zbekiston Respublikasida giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va prekursorlarning muomalada bo‘lish tartibini belgilab beruvchi nizomlarni tasdiqlash to‘g‘risida», 2003 yil 29 oktyabr, 472-son

11. «O‘zbekiturizm» Milliy Kompaniyasi faoliyatini yanada takomillashtirish to‘g‘risida» 2004 yil 28 iyul, 360-son

12. «Xalqaro shartnomani tasdiqlash to‘g‘risida», 2004 yil 21 oktyabr, 491-son

13. «Xususiy tadbirkorlar yuridik shaxs tashkil etmasdan shug‘ullanishi mumkin bo‘lgan faoliyat turlari ro‘yxatini tasdiqlash to‘g‘risida», 2011 yil 7 yanvar, 6-son

14. «2013-2015 yillarda Toshkent viloyatida turizm sohasini rivojlantirish dasturi to‘g‘risida», 2013 yil 20 sentyabr, 259-son

15. «Xorazm viloyatida turistik infratuzilmaning qo‘shimcha obyektlarini barpo etish chora-tadbirlari to‘g‘risida», 2013 yil 20 sentyabr, 261-son

16. «2013-2015 yillar davrida O‘ashqadaryo viloyatida turizm sohasini rivojlantirish dasturi to‘g‘risida», 2013 yil 1 noyabr, 294-son

17. «Moddiy madaniy meros obyektlarini va ularga tutash hududlarni ularni obodonlashtirish va zarur holatda saqlash

bo'yicha investitsiya majburiyatlari olgan holda ijaraga berish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida», 2014 yil 6 mart, 53-son

18. «Yo'l bo'yi va turizm infratuzilmalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida», 2015 yil 9 mart, 51-son

19. «O'zbekiston Respublikasida turizmni rivojlantirishning ayrim masalalari to'g'risida», 2015 yil 10 mart, 53-son

20. «2015-2017 yillarda Sirdaryo viloyatining sanoat salohiyatini yanada rivojlantirish, zamonaviy xizmat ko'rsatish va ekoturizm obyektlarini barpo etish dasturi to'g'risida», 2015 yil 7 avgust, 233-son

21. «Giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va prekursorlarni O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kirish, undan olib chiqish va tranzit tarzida o'tkazish tartibini, shuningdek ularning muomalada bo'lishi yuzasidan nazoratni takomillashtirish to'g'risida», 2015 yil 12 noyabr, 330-son

22. «Dori vositalari va tibbiy buyumlarni jismoniy shaxslar tomonidan shaxsiy foydalanish uchun olib kirish xamda olib chikish tartibi tug'risidagi Nizomni tasdiklash xakila», 2016 yil 8 iyun, 191-son

23. «Iqtisodiy faoliyat turlarini tasniflashning xalqaro tizimiga o'tish chora-tadbirlari to'g'risida», 2016 yil 24 avgust, 275-son

24. «O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini yanada qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida», 2017 yil 15 mart, 137-son

25. «Turizm faoliyatini litsenziyalash tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida», 2017 yil 06 aprel, 189-son

Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, turizm sohasida davlat va xususiy tashkilotlar o'rtasidagi sheriklikni rag'batlantirish va kengaytirish maqsadida 1974 yili Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT)ning ixtisoslashtirilgan muassasasi - Jaxon sayyoxlik tashkiloti tuzilgan edi. Ushbu tashkilot o'z faoliyatini

quyidagi asosiy yo‘nalishlarda olib bormokda - turizm sohasida mamlakatlar rakobatdoshligini oshirish, barkarorlikni ta‘minlash, kam ta‘minlanganlik miqyosini kishqartirish, turizmning izchil va xamma foydalana oladigan darajada rivojlanishiga erishish uchun salohiyatni oshirish va sheriklikni kengaytirish.

BMT Jaxon sayyoxlik tashkiloti (JST)ga 156 mamlakat, 6 uyushma a‘zo bo‘lib kirgan. Shuningdek, xususiy tarmok, o‘kuv yurtlari, turistik tashkilotlar vakillari bo‘lgan 400 dan ziyod uyushma sheriklari bor. 1994 yildan boshlab BMT Jaxon sayyoxlik tashkiloti (JST) BMTning YuNESKO va YuNKTAD kabi tashkilotlari bilan birgalikda «Buyuk ipak yo‘li» dasturini amalga oshirmoqda. Dasturda 31 mamlakat katnashmoqda.

Tarixiy Buyuk ipak yo‘li bo‘ylab turizmni izchil rivojlantirish, mintakada maxalliy xamjamiyatlar rivojiga ko‘maklashish, investitsiyalar – BMT, Jahon sayyohlik tashkiloti ijroiya kengashining 99-sessiyasini rag‘batlantirish hamda tabiiy va madaniy merosni saklashga ko‘maklashish dasturning asosiy vazifalari hisoblanadi. Bundan tashqari, dastur Buyuk ipak yo‘li mintakalari va mamlakatlari o‘rtasida xamkorlikni rivojlantirishga yo‘naltirilgan.

O‘zbekiston Respublikasi 1993 yildan BMT Jaxon sayyoxlik tashkiloti a‘zosi sifatida «Buyuk ipak yo‘li» dasturini ro‘yobga chikarishda faol ishtirok etib kelmokda. BMT Jaxon sayyoxlik tashkiloti bilan O‘zbekiston Respublikasi hamkorligi doirasida 1994-2010 yillarda Samarqand, Hiva, Buxoro shaxarlarida to‘rtta xalqaro yig‘ilish o‘tkazildi. Ularning yakunlari bo‘yicha «Buyuk ipak yo‘lida turizm to‘g‘risida Samarqand deklaratsiyasi», «Turizm va madaniy merosni saqlash to‘g‘risida Xiva deklaratsiyasi», «Buyuk ipak yo‘lida turizm to‘g‘risida Buxoro deklaratsiyasi» qabul kilindi. 2006 yili Toshkent shahrida Buyuk ipak yo‘li shaharlari xokimlarining anjumani tashkil etildi.

2004 yilda Samarkand shaxrida BMT Jaxon sayyoxdik tashkiloti Buyuk ipak yo‘li bo‘yicha Xalkaro byurosi ochildi. U Ipak yo‘li mamlakatlarning o‘zaro aloqa va mintaqaviy hamkorligini amalga oshirib kelmoqda. Bu mamlakatlarning turistik ko‘rgazmalarda qatnashishiga ko‘maklashmokda, mazkur turizm maxsulotini rivojlantirishga qaratilgan boshqa tadbirlarni o‘tkazmokda.

Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi qoshidagi «Milliy PR – markaz» DUK hamda «MATTA» (Malayziya), «Crescent Rating» (Singapur) uyushmalari, Jakarta targ‘ibot fondi (Indoneziya) o‘rtasida «Global Muslim Traveler Index» doirasida hamkorlik memorandumi imzolandi.

Piar menejment(PR)

Turizm sohasidagi piar menejment(PR)ning asosiy vazifasi sayyohlik tashkilotlari va jamoatchilik o‘rtasida do‘stona munosabatlarni hamda xalqaro aloqalarni o‘rnatish, shuningdek, o‘zaro munosabatlarni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan uzoq muddatli sa’y-harakatlarni rejalashtirish hamda amalga oshirish hisoblanadi.

Piar-menejmentni mamlakatning «qiyofasi» va o‘zaro manfaatli hamkorlikdagi «ko‘prik» deyish mumkin. Turizmda PR bir qator o‘zaro uzviy bog‘langan qismlardan tashkil topadi. Bular, birinchidan, tizimli tahlil, strategik rejalar ishlab chiqish uchun marketing tadqiqotlarini o‘tkazish, ikkinchidan, dastur va rejalar ishlab chiqish, uchinchidan, iste‘molchilar bilan samarali o‘zaro munosabatlarni o‘rnatish, to‘rtinchidan, turli soxta axborot manbalarini aniqlash va bartaraf etishdir.

Mazkur sohadagi PR faoliyatini bir necha yo‘nalishga ajratish mumkin. Ya’ni brendni reklama qilish (bu yirik turizm operatorlariga, shu jumladan, mehmonxonalarga xos), sayyohlik xizmatlarini keng targ‘ib qilish, mamlakat nufuzi va ijobiy qiyofasini shakllantirish, mamlakatning alohida hududlari turistik salohiyatini ishlab chiqish va targ‘ib qilish.

Turizm sohasida PR zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan faol foydalanadi. Xususan, jamoatchilik bilan aloqalar o'rnatishda OAV bilan hamkorlik (press-revizlar, maqolalar, interv'yu, press-turlar, press-konferentsiyalar), iven-tadbirlar (turli turistik mahsulotlar taqdimotlari, ko'rgazmalar, yarmarkalar, festivallar, vorkshoplar (biznes va ish faoliyati uyg'unligi), treninglar, anjumanlar, muhim sanalar va fleshmoblarni tashkil qilish), muayyan turistik tashkilot imiji reklamasi, homiylik va xayriya marosimlarini o'tkazish, ichki PR (turistik tashkilot ichida turli tadbirlarni tashkillashtirish, shu jumladan, bilim salohiyati va malakani oshirish bilan bog'liq, timbiling, tur reklamalari va h.k.), promo va PR targ'ibotlar, Internetda reklama qilish (sayt, ijtimoiy tarmoqlar, bloglar, onlayn konsultatsiyalar, forumlar, banner reklamalari va bosh-qalar), kompaniyaning o'ziga xos uslublari (ranglar, shiorlar, savdo belgisi va b.) kabi vositalar qo'llaniladi.

Bugungi kunda Ozarbayjon, Sloveniya, Indoneziya, Malayziya va turizm rivojlanayotgan boshqa mamlakatlar o'zlarining imijlarini shakllantirishda xalqaro PR menejerlar va yirik kompaniyalar bilan hamkorlik qilmoqda. Jumladan, Singapur, Gonkong, Meksika kabi davlatlarning turizm tashkilotlari «Tourism, Marketing & Intelligence»(TMI) piar agentligining xizmatlaridan foydalanishadi. Mazkur agentlik xalqaro maydonda o'zining alohida o'rniga ega bo'lib, asosan, marketing tadqiqotlari va PR imijni shakllantirishga ixtisoslashgan. TMI o'z mijozlariga mamlakat uchun eng foydali turizm shakllarini o'rganish, aniqlash, turizm bozori holatini muntazam tarzda tahlil qilish, targ'ibot qilishda aniq strategik dastur ishlab chiqish va uni amalga oshirishga ko'maklashish, turoperatorlarni qo'llab-quvvatlash (chunki aynan ular turizm yo'nalish va xizmatlarni shakllantirish, reklama qilish va amalga oshirish bilan shug'ullanadi) singari xizmat turlarini taklif qilib kelmoqda.

Mamlakatimizda ham Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi huzurida «Milliy PR markazi» DUK tashkil etildi. Markazga mamlakatning turizm salohiyatini targ‘ib qilishni tashkil etish bo‘yicha vazifalar yuklatildi.

Milliy PR markazi, shuningdek, mahalliy turagentliklarning xalqaro turizm ko‘rgazma va yarmakalarida ishtirok etishini tashkillashtiradi. Ushbu tadbirlar mamlakatni, turizm mahsulotlarini va xizmatlarini reklama qilish, shu bilan birga, iqtisodiy foydali munosabatlarni o‘rnatish uchun o‘ziga xos maydon hisoblanadi.

Nazorat savollari:

1. Turizm sohasidagi xalqaro hamkorlikning huquqiy asoslariga nimalar kiradi?

2. O‘zbekiston Respublikasining BMTning Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) bilan hamkorligi qachondan boshlangan?

3. Piar menejment(PR)- haqida ma’lumot bering

14-MAVZU:

XALQARO TURISTIK TASHKILOTLAR

Reja:

- 1. Turistik tashkilotlarning turlari**
- 2. Xalqaro turistik tashkilot (XTT)**
- 3. Havо transporti xalqaro Assotsiatsiyasi (HTXA)**
- 4. Fuqaro aviatsiyasining xalqaro tashkiloti (FAXT)**

Tayanch soʻz va iboralar: Havо transporti xalqaro Assotsiatsiyasi (HTXA) Fuqaro aviatsiyasining xalqaro tashkiloti (FAXT),

Turizmni rivojlantirishga barcha mamlakatlar, davlatlar va xalqlar manfaatdor. Ushbu manfaatdorlik uni xalqaro darajaga koʻtarishga, xalqaro turizmni rivojlantirishga asosiy sabab boʻladi. Turizmni rivojlantirishdan davlatlarning manfaatdorligi xorijiy turistlarga turistik xizmatlarni koʻrsatish evaziga YaIMning koʻpayishida, valyuta tizimini taʼminlashda, ushbu faoliyat natijasidan byudjetga soliq tushumini oshirishda namoyon boʻladi.

Turizmni rivojlantirishda xodimlarning manfaatdorligi oʻz jamgʻarmalari evaziga dunyoga sayohat qilib xohlagan mamlakatni, xalqlarni koʻradi. Dunyo tamaddunidan baxramand boʻladi, oʻzining intellektual salohiyatini oshirish imkoniyatiga ega boʻladi. Demak, xalqaro turizmning rivojlantirilishiga moddiy va maʼnaviy asoslar bor. Bu esa uni tashkil qilishni taqozo qiladi. Turizmni, shu jumladan, xalqaro turizmni ham rivojlantirish uchun ularni tashkillashtiradigan tashkilotlarning faoliyat koʻrsatishini taqozo qiladi. Bu tashkilotlar jahon miqiyosida turli mazmun va shaklga ega boʻlib soni jihatidan ham, mulkiy mansubligi jihatidan ham turlichadir. Ularni toʻgʻri tushunish va oʻrganish uchun ilmiy asoslangan tasniflarini koʻrib chiqish maqsadga muvofiqdir.

Turistik tashkilotlarning turlari

Hozirgi paytda turizmga oid adabiyotlarda turistik tashkilotlarni ularning milliy-hududiy belgisi bo'yicha yirik 3 ta guruhga bo'ladilar. Bularga xalqaro, hududiy va milliy turistik tashkilotlar kiradi. Xalqaro turistik tashkilotlar (XTT) dunyo miqiyosda faoliyat ko'rsatadi va shu doirada hisob-kitob olib boradi, xalqaro me'yoriy-huquqiy hujjatlar ishlab chiqadi va shunga amal qiladi. Hududiy turistik tashkilotlar yer kurrasining ma'lum bir hududlarida faoliyat ko'rsatadi va ularning huquqiy va faoliyat doirasi shu hududda amal qiladi. Bularga Markaziy Osiyo davlatlarini qamrab olgan hudud, Yevropa ittifoqiga kiruvchi tashkilotlarning hududiy birlashmalari kabilarni misol keltirish mumkin. Milliy turistik tashkilotlar ma'lum bir davlatga mansub bo'lib u o'z faoliyatini shu davlat, mamlakat miqiyosida olib boradi. Bularga O'zbekistonda turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasini misol keltirish mumkin.

Xalqaro turistik tashkilot (XTT)

Xalqaro turistik tashkilot (XTT)ning paydo bo'lishi obyektiv zaruratdan kelib chiqdi. Bu soha iqtisodiyotning ajralmas qismi bo'lib, ko'pgina mamlakatlarning YaIMda salmoqli o'ringa ega bo'lmoqda. Ko'plab mamlakatlarda turistik tashkilotlarning vujudga kelishi va ularning xalqaro miqiyosda faoliyat ko'rsatish lozimligi jahon bo'yicha ularning faoliyatini ma'lum darajada muvofiqlashtirish lozimligini taqozo qildi.

Nazorat savollari:

1. Turistik tashkilotlarning turlari haqida gapirib bering
2. Xalqaro turistik tashkilot (XTT) haqida gapirib bering
3. Havo transporti xalqaro Assotsiatsiyasi (HTXA) nima va u qanday vazifani bajaradi?
4. Fuqaro aviatsiyasining xalqaro tashkiloti (FAXT) – bu qanday tashkilot?

15-MAVZU: TURIZM SOHASIDAGI NIZOLAR VA ULARNI HAL ETISH TARTIBI

Reja:

- 1. Turizm sohasidagi nizolar tushunchasi**
- 2. Nizolarni sudgacha ko'rib chiqishning yagona tizimi**
- 3. Nizolarni ko'rib chiqadigan davlat organlari.**

Tayanch soʻz va iboralar: xalqaro shartnoma, moliyaviy javobgarlik,penya, jarima, konventsiya, mediatsiya, kotibiyat

Turizm to'g'risidagi Qonunning 2-moddasida O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasida O'zbekiston Respublikasining turizm to'g'risidagi qonun hujjatlarida nazarda tutilganidan boshqacha qoidalar belgilangan bo'lsa, xalqaro shartnoma qoidalari qo'llaniladi deb belgilab qo'yilgan. 21-moddasida esa turizm sohasida yuzaga keladigan nizolar qonun hujjatlarida belgilangan tartibda hal qilinadi degan norma belgilangan. Turistik faoliyat subyektlari tadbirkorlik subyekti sifatida hamkorlari bilan davlat organlari bilan munosabatga kirishadilar. Bu munosabatlar jarayonida yuzaga keladigan nizolar shartnomada belgilangan tartibda va xalqaro normalarga muvofiq hal etiladi. Turizm faoliyatida moliyaviy javobgarlik majburiyat bajarilishi kechiktirilishining har bir kuni uchun foiz hisobida undiriladigan moliyaviy javobgarlik-penya va jarima ya'ni majburiyat bajarilmaganligi uchun qat'iy belgilangan miqdorda undiriladigan moliyaviy javobgarlik shakllarida bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi 1965 yil 18 martda imzolangan va 1966 yil 14 oktyabrdan kuchga kirgan «Davlatlar va chet ellik shaxslar o'rtasidagi investitsion nizolarni hal etish tartibi to'g'risida»gi Vashington Konventsiyasini 1994 yil 6 mayda ratifikatsiya qildi.

Konvensiya xalqaro Taraqqiyot va rivojlanish banki huzurida investitsiya nizolarini hal etish bo'yicha Markazni ta'sis etish va ushbu Markazda muayyan davlat va xorijiy davlat shaxslari o'rtasida vujudga keladigan investitsion nizolarni Konvensiya qoidalariga muvofiq yarashtiruv va arbitraj yo'li bilan hal etishni ta'minlaydi.

Markaz tarkibida Ma'muriy kengash va Kotibiyat mavjud bo'lib, Kotibiyat vositachilar va arbitrlar ro'yxatini yuritadi. Ma'muriy kengash tarkibiga Konvensiyani imzolagan davlatlarning har biridan bittadan vakillar kiradi. Bunday vakillar yetarlicha malakaga ega bo'lgan shaxslar orasidan tanlanib, ularning ro'yxati har yarim yilda yangilanib turadi. Markaz o'zi ko'rsatgan xizmatlardan tushadigan mablag'lar va boshqa mablag'lar hisobidan moliyalanadi, u immunitet va imtiyozlarga ega.

2020 yil 17 iyunda «Nizolarni muqobil hal etishning mexanizmlarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida» O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori qabul qilindi.

Mamlakatda davlat organlarining aholi bilan muloqotini takomillashtirish, fuqarolar huquq va erkinliklarining ishonchli himoyasini ta'minlash hamda ularning muammolarini hal etishning zamonaviy mexanizmlarini joriy qilish borasida izchil ishlar amalga oshirilmoqda.

Shu bilan birga, ushbu sohada islohotlarning hozirgi bosqichi davlat organlarida nizolarni sudgacha ko'rib chiqishning yagona tizimini yaratish, mediatsiya, hakamlik sudlari hamda xalqaro arbitrajlarini fuqarolar hamda tadbirkorlarning ishonchiga sazovor bo'ladigan nizolarni hal etuvchi samarali muqobil institutlarga aylantirish lozimligini taqozo etmoqda. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy protsessual kodeksi va Fuqarolik protsessual kodeksiga muvofiq ishni sudda ko'rishga tayyorlash paytida sudb'ya taraflardan kelishuv bitimini tuzish ehtimolini yoki nizoni hal qilishning muqobil usullari ehtimolini aniqlaydi va ularning huquqiy oqibatlarini tushuntiradi;

O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligining 2020 yil 1 avgust-dan boshlab eksperiment tariqasida:

Davlat bojxona qo‘mitasi, Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastr davlat qo‘mitasi, Moliya vazirligi huzuridagi byudjetdan tashqari Pensiya jamg‘armasi hamda Namangan, Buxoro va Toshkent viloyatlari hokimliklari huzurida Jismoniy va yuridik shaxslar hamda davlat organlari o‘rtasidagi nizolarni sudgacha hal qilish bo‘yicha apellyatsiya kengashlarini tashkil etildi.

Quyidagilar Apellyatsiya kengashining asosiy vazifalari etib belgilandi:

-jismoniy va yuridik shaxslar hamda davlat organi o‘rtasida yuzaga keladigan nizolarni sudgacha ko‘rib chiqish va xulosa qabul qilish orqali ularni hal etish choralarini ko‘rish;

-murojaatni ko‘rib chiqishda qonun hujjatida turlicha talqin etilishi mumkin bo‘lgan normalar aniqlangan, u amaliyotda noto‘g‘ri yoki ziddiyatli tarzda qo‘llanilgan taqdirda, ularni belgilangan tartibda rasmiy sharhlashni tashkillashtirish bo‘yicha choralarni ko‘rish;

-murojaatni ko‘rib chiqishda aniqlangan qonun hujjatlaridagi bo‘shliqlarni bartaraf etish bo‘yicha takliflar kiritish.

Mediatsiya markazi- nizolarni muqobil usulda hal etish bilan shug‘ullanuvchi professional mediatorlarning o‘zaro birlashuviga asoslangan professional mediatorlar, hakamlik sudlari va xalqaro arbitrajlarining o‘zaro birlashuviga asoslangan Nizolarni muqobil usulda hal etish markazi nodavlat notijorat tashkiloti sifatida tashkil etilishi va faoliyat yuritishi mumkin.

Mediatsiya markazi va Nizolarni muqobil usulda hal etish markazining asosiy vazifalari etib quyidagilar belgilansin:

- mediatsiya, hakamlik sudlari va xalqaro arbitraj faoliyatiga nizolarni muqobil usulda hal etish tartib-taomilini amalga oshirish uchun shart-sharoit yaratish; mediatsiya, hakamlik sudi va xalqaro arbitraj ishlarini ko‘rish bilan bog‘liq faoliyatga aralashmaslik

printsipi asosida ish yuritish; mediatsiya, hakamlik sudlari hamda xalqaro arbitraj sohalarida mutaxassislarni tayyorlash va malakasini oshirish uchun o'quv kurslarini tashkil etish. Bunda, mediatorlarni tayyorlash 72 soatdan ko'p bo'lmagan o'quv kurslari bo'yicha amalga oshiriladi va ularni muvaffaqiyatli yakunlagan tinglovchilarga sertifikat beriladi; mediatsiya va nizolarni muqobil hal etishning boshqa usullari rivojlanishi va keng ommalashuviga ko'maklashish, bu sohada seminarlar, treninglar va konferentsiyalar tashkil etish.

2020 yil 1 iyuldan boshlab, eksperiment tariqasida, davlat xizmatlari markazlari binolarida nizolashuvchi fuqarolarga mediator xizmatidan foydalanish uchun alohida xonalar ajratsin;

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi Adliya vazirligi bilan birgalikda uch oy muddatda 2021/2022 o'quv yilidan boshlab tegishli oliy ta'lim muassasalarida ilg'or xorijiy tajribalar asosida mediatsiya, hakamlik sudi va xalqaro arbitraj sohalari uchun nizolarni hal etishning muqobil yo'nalishlariga oid bo'lgan magistratura mutaxassisliklarini tashkil etish.

Nazorat savollari:

1. Xalqaro shartnoma nima?
2. Moliyaviy javobgarlik qanday belgilanadi?
3. Penya va jarimalar nima uchun tayinlanadi?
4. Konventsiya nima?
5. Mediatsiya nima va uni nima uchun ta'sis etildi?

16-MAVZU:

TURIZM TO'G'RISIDAGI QONUN HUJJATLARINI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK

Reja:

- 1. Javobgarlik tushunchasi va turlari**
- 2. Javobgarlikning qonuniy asoslari**
- 3. Turizm to'g'risidagi qonun hujjatlarini buzganlikda aybdor shaxslarning belgilangan tartibda javobgarligi.**

Tayanch so'z va iboralar: Vertikal, gorizontal, javobgarlik, subyekt, shartnoma, qonun

Javobgarlik tushunchasi - qonun yoki shartnomaga asosan bajarilishi lozim bo'lgan majburiyat bajarilmagan yoki lozim darajada bajarilmaganda vujudga keladigan huquqiy oqibat. Javobgarlikning asoslari - qonun va shartnoma.

Javobgarlikning qonuniy asoslari:

1. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi (48, 24-bob)
2. Soliq kodeksi (4-bo'limi, 16-18 boblar)
3. O'zR MJTK (13-bob, 164-179-3, 184-186-1 moddalar)
4. O'zR Jinoyat Kodeksi (12-bob, 172-192-moddalar)
5. Qonunlar (Raqobat to'g'risidagi Qonunning 27-moddasi, QQB to'g'risidagi Qonun 55-modda)

Javobgarlik turlari:

1. Munosabat xususiyatiga ko'ra:

- A) Vertikal munosabatlarda
- B) Gorizontal munosabatlarda

2. Javobgarlikning asosiga ko'ra

- A) Qonundan kelib chiqadigan
- B) Shartnomadan kelib chiqadigan

Vertikal munosabatlarda javobgarlik: Tadbirkor - Davlat organi ro'yxatdan o'tish, litsenziya olish, tekshirish, soliq to'lash, hisobot topshirish, qayta tashkil etish, tugatish

Gorizontal munosabatlarda javobgarlik: Tadbirkor - Subyekt
Shartnomaviy majburiyatlarini bajarmaganlik yoki lozim darajada bajarmaganlik uchun mulkiy javobgarlik «Xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to‘g‘risida»gi Qonunning 25-32-moddalarida nazarda tutilgan.

SHARTNOMA MAJBURIYATLARINI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK

Xo‘jalik shartnomalarini bajarmaganlik yoki lozim darajada bajarmaganlik uchun taraflarning javobgarligi «Xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to‘g‘risida»gi Qonunning 24-moddasida o‘z aksini topgan. Taraflardan biri shartnoma majburiyatlarini bajarmagan yoki lozim darajada bajarmagan taqdirda, bu taraf boshqa tarafga yetkazilgan zararni to‘laydi, O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksida va o‘zga qonun hujjatlarida va shartnomada nazarda tutilgan tartibda boshqacha tarzda javobgar bo‘ladi.

Agar qonun hujjatlarida yoki shartnomada boshqa tartib nazarda tutilgan bo‘lmasa, xo‘jalik shartnomalarini bajarmaganlik va lozim darajada bajarmaganlik uchun «Xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to‘g‘risida»gi Qonunning 25–32-moddalarida nazarda tutilgan javobgarlik choralari qo‘llaniladi.

Tovarlarni yetkazib berish muddatlarini kechiktirib yuborganlik, to‘liq yetkazib bermaganlik, ishlarni bajarmaganlik yoki xizmat ko‘rsatmaganlik uchun javobgarlik choralari «Xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to‘g‘risida»gi Qonunning 25-moddasida ifodalangan. Tovarlarni yetkazib berish muddatlari kechiktirib yuborilgan, to‘liq yetkazib berilmagan, ishlar bajarilmagan yoki xizmatlar ko‘rsatilmagan hollarda, tovar yetkazib beruvchi (pudratchi) sotib oluvchiga (buyurtmachiga) kechiktirilgan har bir kun uchun majburiyat bajarilmagan qismining 0,5 foizi miqdorida penya to‘laydi, biroq bunda penyaning umumiy summasi yetkazib berilmagan tovarlar, bajarilmagan ishlar yoki

ko'rsatilmagan xizmatlar bahosining 50 foizidan oshib ketmasligi lozim. Penyani to'lash shartnoma majburiyatlarini buzgan tarafni tovarlarni yetkazib berish muddatlarini kechiktirib yuborish, to'liq yetkazib bermaslik, ishlarni bajarmaslik yoki xizmatlarni ko'rsatmaslik oqibatida yetkazilgan zararni qoplashdan ozod etmaydi.

26-modda. Sifati, assortimenti va navi lozim darajada bo'lmagan tovarlarni (ishlarni, xizmatlarni) yetkazib berganlik uchun javobgarlik

Agar yetkazib berilgan tovarlar, bajarilgan ishlar yoki ko'rsatilgan xizmatlar sifati, assortimenti va navi bo'yicha standartlar, texnik shartlar, namunalarga (etalonlarga) qonun hujjatlarida yoki xo'jalik shartnomasida belgilangan boshqa majburiy shartlarga mos kelmasa, sotib oluvchi (buyurtmachi) tovarlarni (ishlarni, xizmatlarni) qabul qilish hamda ularning haqini to'lashni rad etib, yetkazib beruvchidan (pudratchidan) sifati, assortimenti va navi lozim darajada bo'lmagan tovarlar (ishlar va xizmatlar) qiymatining 20 foizi miqdorida jarima undirib olishga, agar tovarlar (ishlar va xizmatlar) haqi to'lab qo'yilgan bo'lsa, to'langan summani belgilangan tartibda qaytarishni talab qilishga haqlidir. Sifati, assortimenti va navi lozim darajada bo'lmagan tovarlar (ishlar, xizmatlar) yetkazib berganlik uchun jarima yetkazib beruvchidan (pudratchidan) aktseptsiz tartibda undirib olinadi.

Jarimani undirish to'g'risidagi to'lov talabnomasi bank muassasasiga tovarlarning (ishlarning, xizmatlarning) sifati, assortimenti va navi lozim darajada emasligi to'g'risidagi dalolatnoma tuzilgandan keyin o'n kun ichida taqdim etiladi. Jarimani undirish to'g'risidagi to'lov talabnomasi belgilangan o'n kunlik muddatni buzgan holda taqdim etilgan hollarda, jarimani undirish belgilangan tartibda amalga oshiriladi.

27-modda. But bo'lmagan tovarlarni yetkazib berganlik uchun javobgarlik.

But bo‘lmagan tovarlar yetkazib berilgan taqdirda sotib oluvchi (buyurtmachi) tovarlarni butlab berishni talab qilishga haqli. Yetkazib beruvchi sotib oluvchining (buyurtmachining) talabini olgan paytdan boshlab, agar taraflarning kelishuvida o‘zga muddat belgilangan bo‘lmasa, o‘n besh kunlik muddat ichida tovarlarni butlab berishi shart; bundan buyon tovarlar butlab berilgunga qadar ularning haqini to‘lashdan bosh tortishga, agar tovarlarning haqi to‘lab qo‘yilgan bo‘lsa, belgilangan tartibda to‘langan summalar qaytarilishini talab qilishga haqli; yetishmayotgan qismlar qiymatini qo‘shgan holda, yetkazib beruvchidan but bo‘lmagan tovarlar qiymatining 20 foizi miqdorida jarima undirishga haqli. Tovarlarni yetkazib beruvchi belgilangan muddatda tovarlarni butlab bermasa, sotib oluvchi (buyurtmachi) but bo‘lmagan tovarlarni qaytarib berishga hamda but bo‘lmagan tovarlarni but tovarlarga almashtirishni talab qilishga haqlidir.

28-modda. Tovarlarni marka belgisisiz, shuningdek tovarni idishsiz yoki o‘ralmagan holda yetkazib berganlik uchun javobgarlik

Marka belgisi qo‘yilmagan yoki lozim darajada markirovka qilinmagan tovarlarni, shuningdek idishsiz yoki o‘ralmagan tovarlarni yoxud tegishli idishga joylanmagan yoki lozim darajada o‘ralmagan tovarlarni yetkazib berganlik uchun yetkazib beruvchi sotib oluvchiga (buyurtmachiga) bunday tovarlar qiymatining 5 foizi miqdorida jarima to‘laydi. Tovarlar qabul qilingandan keyin yana jo‘natilishi yoki saqlanishi kerak bo‘lgan hollarda sotib oluvchi (buyurtmachi) jarima undirishdan tashqari, o‘z kuchi bilan, lekin yetkazib beruvchi hisobidan tovarlarni o‘rashga va idishlarga joylashga, yoxud bir shahardagi yetkazib beruvchidan tovarlarni o‘rab berish yoki idishlarga joylab berishni talab qilishga haqlidir.

29-modda. Akkreditivdan foydalanmaganlik uchun javobgarlik

Tovar yetkazib beruvchi (pudratchi) talabiga binoan qo‘yilgan akkreditiv u amal qiladigan muddat ichida foydalanilmasa, yetkazib beruvchi (pudratchi) sotib oluvchiga (buyurtmachiga)

akkreditivning foydalanilmagan summasining 5 foizi miqdorida jarima to‘laydi.

30-modda. To‘lov, tovar-transport hujjatlarini yuborishni kechiktirganlik uchun javobgarlik

Jo‘natilgan tovarlarga oid to‘lov yoki tovar-transport hujjatlarining nusxasini belgilangan muddatda yubormaganlik yoki tovarlar jo‘natilganligi to‘g‘risidagi boshqa axborotni taqdim etmaganlik uchun yetkazib beruvchi sotib oluvchiga axborot taqdim etilmagan har bir holat uchun yetkazib berilayotgan tovar qiymatining 1 foizi miqdorida jarima to‘laydi.

31-modda. Tovarlarini tanlab olmaslik yoki uni rad etganlik uchun javobgarlik

Tovarlarini tanlab olmaslik, shuningdek yetkazib beruvchi shartnomada belgilangan muddatda (davrda) ularni yetkazib berganda tovarlarini olishni asossiz ravishda rad etganlik uchun sotib oluvchi yetkazib beruvchiga tanlab olinmagan (o‘z muddatida olinmagan) tovarlar qiymatining 5 foizi miqdorida, tez buziladigan tovarlar bo‘yicha esa – 10 foiz miqdorida jarima to‘laydi.

Tovarlar tanlab olinmagan (olish asossiz rad etilgan) hollarda, yetkazib beruvchi jarima undirishdan tashqari, ushbu tovarlar mavjudligining kafolatlarini taqdim etgan holda, tanlab olinmagan (o‘z muddatida olinmagan) tovarlar qiymati to‘lanishini talab qilishga haqlidir.

32-modda. Tovarlar (ishlar, xizmatlar) haqini to‘lamaganlik yoki o‘z vaqtida to‘lamaganlik uchun javobgarlik

To‘lov talabnomasi aktseptini asossiz ravishda butunlay yoki qisman rad etganlik, shuningdek hisob-kitobning boshqa shakllarida tovarlar (ishlar, xizmatlar) haqini to‘lashdan bosh tortganlik (bank muassasasiga to‘lov topshiriqnomasini taqdim etmaganlik, chek bermaganlik, akkreditivni taqdim etmaganlik va hokazo) uchun sotib oluvchi (buyurtmachi) mahsulot yetkazib beruvchiga o‘zi to‘lashni rad etgan yoki bosh tortgan summaning 15 foizi miqdorida jarima to‘laydi.

Yetkazib berilgan tovarlar (ishlar, xizmatlar) haqini o'z vaqtida to'lamaganlik uchun sotib oluvchi (buyurtmachi) yetkazib beruvchiga o'tkazib yuborilgan har bir kun uchun kechiktirilgan to'lov summasining 0,4 foizi miqdorida, ammo kechiktirilgan to'lov summasining 50 foizidan ortiq bo'lmagan miqdorida penya to'laydi.

33-modda. Mablag'larni aktseptsiz o'chirib tashlaganlik uchun javobgarlik

Hisobvaraqdan mablag'larni asossiz ravishda aktseptsiz hisobdan chiqarganlik uchun aybdor taraf ikkinchi tarafga asossiz ravishda aktseptsiz hisobidan chiqarilgan summaning 10 foizi miqdorida jarima to'laydi.

34-modda. Zararni to'lash

Neustoyka (jarima, penya) to'laganligidan qat'i nazar, shartnoma majburiyatlarini buzgan taraf ikkinchi tarafga ana shu zarar oqibatida o'zi yetkazgan zarar qismini ham qoplaydi.

Yetkazilgan zararlarga shartnoma majburiyatlari bajarilmaganligi yoki lozim darajada bajarilmaganligi, mol-mulk yo'qolishi yoki shikastlanishi munosabati bilan taraf qilgan yoki qilishi lozim bo'lgan xarajatlar, shuningdek agar ikkinchi taraf shartnoma majburiyatlarini bajarganida taraf olishi mumkin bo'lgan, lekin ololmay qolgan daromadlar kiradi.

35-modda. Shartnoma majburiyatlarini buzganlik uchun mansabdor shaxsning javobgarligi

Shartnoma majburiyatlari xo'jalik yurituvchi subyekt mansabdor shaxsning aybi bilan bajarilmagan yoki lozim darajada bajarilmagan, uning tomonidan xo'jalik yurituvchi subyektning pul mablag'lari va boshqa mol-mulki maqsadga nomuvofiq foydalanilganligi aniqlangan, to'lov intizomi buzilgan, xo'jalik yurituvchi subyekt bankrotlikka duchor qilingan yoki shartnoma munosabatlari sohasida boshqa qoidabuzarliklar sodir etilgan taqdirda, xo'jalik yurituvchi subyektning mansabdor shaxsi O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 45 va 48-moddalariga muvofiq fuqarolik-

huquqiy javobgarlikka, O‘zbekiston Respublikasining Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksining 175, 1761, 1762, 212 va 214-moddalariga muvofiq ma‘muriy javobgarlikka, shuningdek O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 175, 181, 186, 205, 207 va 209-moddalariga muvofiq jinoiy javobgarlikka tortilishi mumkin.

Fuqarolik Kodeksining 1194-moddasi.

Zarar yetkazilganligi oqibatida kelib chiqadigan majburiyatlar

Zarar yetkazilganligi oqibatida kelib chiqadigan majburiyatlar bo‘yicha huquq va majburiyatlar zararni undirishni talab qilish uchun asos bo‘lgan harakat yoki boshqa holat yuz bergan mamlakatning huquqi bo‘yicha belgilanadi.

Chet elda zarar yetkazilganligi oqibatida kelib chiqadigan majburiyatlar bo‘yicha huquq va burchlar, agar fuqarolar yoki yuridik shaxslar ayni bitta davlatdan bo‘lsalar, shu davlat huquqi bilan belgilanadi.

Agar zarar o‘rnini qoplash to‘g‘risidagi talab uchun asos bo‘lgan harakat yoki boshqa holat O‘zbekiston Respublikasining qonun hujjat-lari bo‘yicha g‘ayriqonuniy bo‘lmasa, chet el huquqi qo‘llanmaydi.

1195-modda. Iste‘molchiga yetkazilgan zarar uchun javobgarlik

Tovarni sotib olish, ishni bajarish yoki xizmatni ko‘rsatish munosabati bilan iste‘molchi ko‘rgan zarar o‘rnini qoplash to‘g‘risidagi talabga nisbatan iste‘molchining xohishiga ko‘ra:

iste‘molchining turar joyi joylashgan mamlakatning huquqi;

ishlab chiqaruvchi yoki ishni bajargan, xizmat ko‘rsatgan shaxsning turar joyi yoki manzili joylashgan mamlakatning huquqi;

iste‘molchi tovarni sotib olgan, ish natijasini qabul qilgan yoki unga xizmat ko‘rsatilgan mamlakatning huquqi qo‘llanadi.

36-modda. Nizolarni hal etish tartibi

Xo‘jalik shartnomalarini tuzish, bajarish, o‘zgartirish va bekor qilish vaqtida taraflar o‘rtasida kelib chiqadigan nizolar, shuningdek yetkazilgan zararni qoplash to‘g‘risidagi nizolar qonun hujjatlarida

belgilangan tartibda iqtisodiy sud tomonidan, shartnomada nazarda tutilgan hollarda yoki taraflarning kelishuviga binoan – hakamlik sudi tomonidan ko‘rib chiqiladi.

Xalqaro shartnomalardan kelib chiqadigan nizolarni xalqaro arbitraj sudlari ko‘rib chiqadi.

Nazorat savollari

1. Javobgarlik tushunchasi va turlari haqida gapirib bering.
2. Javobgarlikning qonuniy asoslari nimalardan iborat?
3. Turizm to‘g‘risidagi qonun hujjatlarini buzganlikda aybdor shaxslarning belgilangan tartibda javobgarligi nimalarga asosan belgilanadi?

GLOSSARIY

Ariza beruvchi – sertifikatlashtirish obyektini sertifikatlashtirishga ariza bergan shaxs;

Arizachi – mehmonxona xizmatlari va vaqtinchalik yashash xizmatlarini ko‘rsatish uchun yaroqli turar-joy binosiga ega bo‘lgan va uni Reestrda kiritish uchun belgilangan tartibda ariza topshirgan yakka tartibdagi tadbirkor yoki yuridik shaxs;

Bitim – muvofiqlik sertifikati va muvofiqlik belgisini qo‘llash huquqini berish to‘g‘risidagi bitim;

Bron qilish – tashrif buyuruvchi (buyurtmachi) tomonidan joylashtirish vositasida nomerni (joyni) avvaldan buyurtma qilish;

Buyurtmachi – mehmonxona xizmatlarini ko‘rsatish to‘g‘risidagi shartnomaga muvofiq mehmonxona xizmatlarini buyuruvchi yoki sotib oluvchi jismoniy yoki yuridik shaxs;

Vakolatli davlat organi – O‘zbekiston Respublikasi turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi;

Grant – Qo‘mita huzuridagi byudjetdan tashqari Turizm sohasini qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi mablag‘lari hisobidan O‘zbekistonning tarixiy va afsonaviy shaxslari to‘g‘risidagi to‘liq va qisqa metrajli badiiy, xronikal hujjatli filmlarni suratga olish uchun tadbirkorlik subyektlari va jamoat tashkilotlariga beriladigan pul mablag‘lari;

Gid (gid-tarjimon) – axborotga oid va tashkiliy xizmatlar ko‘rsatish, turistlar va ekskursantlarni vaqtincha bo‘lish mamlakatidagi (joyidagi) turistik resurslar bilan tanishtirish uchun kasbiy jihatdan tayyorgarlik ko‘rgan, O‘zbekiston Respublikasi rezidenti bo‘lgan jismoniy shaxs;

Distribyutorlik bitimi – ishlab chiqaruvchi kompaniya va distribyutor o‘rtasida tuziladigan bitim bo‘lib, unda distribyutor

yetkazib beruvchidan tovarlarni sotib olish va muayyan hududda targ'ib qilish/realizatsiya qilish majburiyatini oladi;

Javobgarlik bu - qonun yoki shartnomaga asosan bajarilishi lozim bo'lgan majburiyat bajarilmagan yoki lozim darajada bajarilmaganda vujudga keladigan huquqiy oqibat.

Jarima - majburiyat bajarilmaganligi uchun qat'iy belgilangan miqdorda undiriladigan moliyaviy javobgarlik;

Joylashtirish bo'yicha xizmatlar – joylashtirish vositasida vaqtinchalik yashash joyi berish bo'yicha xizmatlar majmui;

Joylashtirish vositalari – mehmonxonalar, turizm bazalari va majmualari, dam olish uylari va zonalari, pansionatlar, kempinglar, motellar, xostellar, oilaviy mehmon uylari, o'tov va palatkali oromgohlar, sanatoriylar va mehmonxona xizmatlari – vaqtincha yashash xizmatlarini ko'rsatadigan boshqa obyektlar, shuningdek tunash uchun qayta jihozlangan yer usti transporti;

Joylashtirish vositalari xizmatlari – joylashtirish vositalarida, shu jumladan bajaruvchi va iste'molchi o'rtasida tuzilgan shartnoma bo'yicha ro'yxati belgilangan qo'shimcha xizmatlar majmui;

Joylashtirish vositalari, tog' chang'isi trassalari va plyajlarni tasniflash tizimi (tasniflash tizimi) – normativ hujjatda belgilangan, binolar, jihozlar, inshootlar, ko'rsatilayotgan xizmatlar nomenklaturasini va sifati, xizmat ko'rsatish darajasiga doir talablar majmuiga asoslangan tegishli toifani joylashtirish vositalari, tog' chang'isi trassalari va plyajlarga berish uchun ko'rsatilayotgan xizmatlarning sifatini baholash tizimi;

Yo'lovchi manifesti – charter reyslar orqali tashilgan yo'lovchilarning to'liq ro'yxati bo'lgan va chegara qo'shinlariga taqdim qilinadigan ma'lumot;

Institutsional qo'llab-quvvatlash – turizm sohasini rivojlantirishga qaratilgan loyihalarni amalga oshirish, xalqaro tashkilotlarga a'zolik badallarini to'lash, xorijiy sheriklar bilan aloqa o'rnatish, xizmat safari xarajatlari, ko'rgazmalarni o'tkazish

maqsadida maydonlarni ijaraga olish hamda moddiy-texnika bazasini mustahkamlash uchun faoliyati turizm sohasi bilan bog'liq bo'lgan nodavlat notijorat tashkilotlariga Jamg'arma mablag'lari hisobidan ajratiladigan pul mablag'lari;

Ichki turizm - O'zbekiston Respublikasida doimiy yashovchi shaxslarning O'zbekiston Respublikasi hududidagi sayohatini o'z ichiga oladi.

Kompensatsiya – tadbirkorlik subyektlarining xorijiy mamlakatlardan O'zbekistonga charter reyslarini tashkil qilish bo'yicha xarajatlarini qoplash uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti va O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasining byudjetdan tashqari Turizm sohasini qo'llab-quvvatlash jamg'armasi mablag'lari hisobidan teng ulushlarda ajratiladigan mablag'lar;

Kirish turizmi – O'zbekiston Respublikasidan tashqarida yashovchi jismoniy shaxslarga turizm xizmatlarini ko'rsatish maqsadida O'zbekiston Respublikasi hududida turoperatorlik va turagentlik faoliyatini amalga oshirish huquqi uchun.

Kafolatlangan – joylashtirish vositasida nomer (joy) tashrif buyuruvchi kelishigacha ushlab turiladigan bron qilish turi bo'lib, bunda tashrif buyuruvchi tomonidan bron o'z vaqtida bekor qilinmagan, tashrif buyuruvchi belgilangan muddatdan kechikkan yoki kelmagan hollarda tashrif buyuruvchidan nomer (joy) ning bo'sh turganligi uchun, biroq bir sutkadan ko'p bo'lmagan miqdordagi to'lov summasi bajaruvchi tomonidan undiriladi. Bunda tashrif buyuruvchi bir sutkadan ko'p vaqtga kech qolganda kafolatlangan bron qilish bekor qilinadi;

Kafolatlanmagan – joylashtirish vositasida nomer (joy) bajaruvchi tomonidan ma'lum bir soatgacha bron qilinadi, belgilangan muddatda tashrif buyuruvchi kelmaganda kafolatlanmagan bron bekor qilinadi.

Kirish turizmi – O‘zbekiston Respublikasida doimiy yashamaydigan shaxslarning O‘zbekiston Respublikasi hududidagi sayohati;

Kichik turistik zona- kichik sanoat zonasiga tenglashtiriladi. Kichik turistik zonalarga nisbatan kichik sanoat zonalari to‘g‘risidagi qonun hujjatlarining qoidalari tatbiq etiladi.

Kinoloyiha materiallari – fil‘m sinopsisi, rejissyor stsenariysi va smetasi, tasvirga olish obyektlarining joylashuvi va ular to‘g‘risidagi axborotlar, fil‘mning ishchi hujjatlari va boshqalarni o‘z ichiga olgan materiallar to‘plami;

Yo‘riqchi-yo‘l boshlovchi – turistik yo‘nalishlarda turistlar va ekskursantlarga hamrohlik qilish hamda ularning xavfsizligini ta‘minlash uchun kasbiy tayyorgarlikdan o‘tgan O‘zbekiston Respublikasi rezidenti;

Litsenziyalovchi organ – O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasining hududiy bo‘linmalari;

Litsenziya talabgori – O‘zbekiston Respublikasida belgilangan tartibda tadbirkorlik subyekti sifatida ro‘yxatdan o‘tgan, turizm faoliyatini amalga oshirish uchun litsenziya olish maqsadida ariza bilan murojaat qilgan jismoniy va yuridik shaxs.

Mustaqil turizm – turistlar tomonidan turoperatorlar va turagentlar ishtirokisiz mustaqil ravishda tashkil etiladigan sayohat;

Malaka imtihoni – nazariy va amaliy tayyorgarlik, tajriba va malaka (kasbiy bilim va ko‘nikmalar)ning yetarililigini aniqlovchi va ularning gid (gid-tarjimon), ekskursiya yetakchisi, yo‘riqchi-yo‘l boshlovchilarga qo‘yiladigan talablarga muvofiqligini baholashga yo‘naltirilgan malakani baholash tartibi;

Malaka sertifikati – gid (gid-tarjimon), ekskursiya yetakchisi va yo‘riqchi-yo‘l boshlovchining malakasini tasdiqlovchi, malaka imtihonini muvaffaqiyatli topshirgandan so‘ng beriladigan belgilangan namunadagi hujjat;

Malaka toifasi – gid (gid-tarjimon), ekskursiya yetakchisi va yo‘riqchi-yo‘l boshlovchining malaka imtihona natijasiga ko‘ra aniqlanadigan malaka darajasi;

Markaz – O‘zbekiston Respublikasining Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi qoshidagi «Turistik xizmatlarni sertifikatlash markazi» davlat unitar korxonasi;

Maxsus turistik zona -belgilangan maxsus hudud bo‘lib, unda turistik resurslar va ushbu hududda muayyan turistik mahsulotni shakllantirish hisobidan turistlarga xizmat ko‘rsatilishini ta‘minlovchi turistik industriya obyektlari jamlanadi. Maxsus turistik zonani tashkil etishda ushbu zona ishtirokchilari uchun shartlar, imtiyozlar va preferentsiyalar belgilanishi mumkin.

Mustaqil charter reyslar – faqat bitta tadbirkorlik subyekting yo‘lovchilari ishtirok etuvchi charter reyslar;

Muvofiqlik belgisi – xizmatning muayyan normativ hujjatga muvofiqligini ko‘rsatish uchun xizmatlarga doir ilova hujjatlari uning bilan tang‘alanadigan, belgilangan tartibda ro‘yxatdan o‘tkazilgan belgi;

Muvofiqlik sertifikati – turoperator, joylashtirish vositalari, tog‘chang‘isi trassalari va plyajlar tomonidan ko‘rsatiladigan xizmatlar sifatini va ularning muayyan normativ hujjatga muvofiqligini tasdiqlaydigan hujjat;

Nomer (joy) narxi – vaqtincha yashash va bajaruvchi tomonidan belgilangan vaqtincha yashash bilan bog‘liq boshqa mehmonxona xizmatlari qiymati;

Oilaviy mehmon uylari va xostellar yagona reestri – yuritilishi O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi tomonidan amalga oshiriladigan mehmon uylari va xostellar to‘g‘risidagi ma‘lumotlarning axborot bazasi;

Ommaviy shartnoma – bajaruvchi tomonidan tuzilgan hamda mehmonxona xizmatlarini ko‘rsatish bo‘yicha uning vazifalarini belgilovchi shartnoma;

Onlayn kinoteatr – qonuniy professional onlayn-video bozorida faoliyat yuritayotgan, 1 million nafardan ortiq obunachisiga ega sayt va (yoki) sayt sahifasi bo‘lib, undagi kontent (foydalanuvchi interfeysi, audioyo‘lakchalar va/yoki subtitrlar) kamida ikkita xorijiy tilda yuritiladi;

Penya - majburiyat bajarilishi kechiktirilishining har bir kuni uchun foiz hisobida undiriladigan moliyaviy javobgarlik.

Plyaj xizmatlari – dam olish, cho‘milish, sog‘lomlashtirish tartib-taomillari uchun mo‘ljallangan va jihozlangan, qo‘m, shag‘al, tosh yoki boshqa materiallardan tashkil topgan tabiiy yoki sun‘iy suv havzalari qirg‘oq bo‘ylarida ko‘rsatiladigan xizmatlar majmui;

Sertifikati egasi – sertifikat berilgan shaxs;

Sertifikatlashtirish obyektlari – turoperator, joylashtirish vositalari, tog‘ chang‘isi trassalari va plyaj xizmatlari bo‘yicha turizm faoliyatini amalga oshirish;

Sertifikatlashtirish – sertifikatlashtirish obyektining normativ hujjatlar talablariga muvofiqligini tasdiqlash bo‘yicha faoliyat;

Turistik industriya - Joylashtirish vositalari, transport, umumiy ovqatlanish obyektlari va ko‘ngilochar, ma‘rifiy, ishbilarmonlik, davolash-sog‘lomlashtirish, jismoniy tarbiya-sport hamda boshqa maqsadga mo‘ljallangan obyektlar, turistik faoliyatni amalga oshiruvchi tashkilotlar, ekskursiya xizmatlarini ko‘rsatuvchi tashkilotlar majmui, shuningdek ekskursiya yetakchilarining, gidlar (gid-tarjimonlar) hamda yo‘riqchi-yo‘l boshlovchilarning xizmatlari majmui turistik industriyadir.

Turistik industriyadagi xizmatlarning turlari-turlarni taqdim etish bo‘yicha xizmatlar; yashash joylarini taqdim etish bo‘yicha xizmatlar; ovqatlantirish bo‘yicha xizmatlar; axborotga oid, reklama xizmatlari; transport xizmatlari; barcha turdagi transport uchun chiptalar hamda tadbirlarga va ko‘ngilochar obyektlarga borish uchun chiptalar taqdim etish (band qilib qo‘yish, sotish va yetkazib berish) bo‘yicha xizmatlar.

Turistik industriya obyektlarini tasniflash-Joylashtirish vositalarini, tog‘ chang‘isi trassalarini, plyajlarni o‘z ichiga olgan turistik industriya obyektlarini tasniflash va ularga toifalar berish, shuningdek berilgan Toifalar reestrini yuritish vakolatli davlat organi huzuridagi akkreditatsiya qilingan tashkilot tomonidan amalga oshiriladi.

Turistik axborot markazi-Jismoniy va yuridik shaxslarni turistik resurslar hamda turistik industriya obyektlari to‘g‘risida xabardor qilish, shuningdek turistik bozorlarda turistik mahsulotlarni targ‘ib qilish bo‘yicha faoliyatni amalga oshiruvchi markaz turistik axborot markazidir.

Turistik zona- Muayyan chegaralarga ega bo‘lgan, bir yoki bir necha turistik resurslar (tabiiy, tarixiy, ijtimoiy-madaniy, davolash-sog‘lomlashtirish obyektlari, shuningdek turistlar va ekskursantlarning ehtiyojlarini qanoatlantira oladigan boshqa obyektlar) joylashgan, kirish turizmini va ichki turizmni, turistik industriyani rivojlantirish, turistik resurslarni muhofaza qilish hamda ulardan oqilona foydalanish maqsadida tashkil etilgan hudud

Turistik klaster-Kompleks turistik xizmatlar hamda turistning va ekskursantning ehtiyojlarini qanoatlantirish uchun zarur bo‘lgan boshqa qo‘shimcha xizmatlar ko‘rsatuvchi mustaqil tashkilotlar hamda yakka tartibdagi tadbirkorlar majmui

Turistik-rekreatsion zona – unda zamonaviy turistik infra-tuzilma obyektlarini (mehmonxona komplekslari, madaniy-sog‘lomlashtirish, savdo-ko‘ngilochar va boshqa turistik ahamiyatdagi obyektlarni), maxsus faoliyat ko‘rsatuvchi va mavsumiy rekreatsion dam olish zonalarini turistlarga xizmat ko‘rsatish maqsadida zarur shart-sharoitlarni ta‘minlagan holda barpo etishga doir investitsiya loyihalarini amalga oshirish uchun tashkil etiladigan hudud.

Turistik vaucher – turistning tur tarkibiga kiruvchi xizmatlarga bo‘lgan huquqini belgilovchi va ularning haqi to‘langanligi faktini tasdiqlovchi hujjat;

Turistik yoʻnalish – sayohat vaqtida turist, ekskursant tashrif buyuradigan asosiy joylarning roʻyxati boʻyicha turistning, ekskursantning rejalashtirilgan harakatlanish yoʻli;

Turistik xizmatlar – joylashtirish, ovqatlantirish, transport, ekskursiya va maslahat xizmati koʻrsatish boʻyicha xizmatlar, shuningdek turist va ekskursantning ehtiyojlarini qanoatlantirishga qaratilgan xizmatlar;

Turistik mahsulot-Turistik mahsulot turistik bozor konʻyunkturasidan kelib chiqqan holda yoxud turistning yoki ekskursantning buyurtmasiga koʻra turoperator tomonidan shakllantiriladigan, turistning va ekskursantning ehtiyojlarini qanoatlantirish uchun zarur boʻlgan turistik xizmatlar majmuidir.

Turistik mahsulotni realizatsiya qilish-realizatsiya qilishga (reklama qilishga, ixtisoslashtirilgan koʻrgazmalar va yarmarkalarda ishtirok etishga, kataloglar, bukletlar nashr etishga va boshqalarga) qaratilgan chora-tadbirlar majmui turistik mahsulotni targʻib etishdir.

Turizm sohasining subyektlari – turistik xizmatlar majmuini yoki ularning bir qismini koʻrsatish, qoʻshimcha turistik xizmatlarni (ishlarni) bajarish hamda turistlar va ekskursantlarga tovarlarni realizatsiya qilish boʻyicha tadbirkorlik faoliyatini amalga oshiruvchi yuridik va jismoniy shaxslar;

Tur – turistik xizmatlarning kamida ikkita turini oʻz ichiga olgan turistik xizmatlar majmui bilan taʼminlangan, belgilangan yoʻnalish boʻyicha aniq muddatlardagi sayohat;

Turistik yoʻnalish – sayohat vaqtida turist, ekskursant tashrif buyuradigan asosiy joylarning roʻyxati boʻyicha turistning, ekskursantning rejalashtirilgan harakatlanish yoʻli;

Turistik xizmatlar – joylashtirish, ovqatlantirish, transport, ekskursiya va maslahat xizmati koʻrsatish boʻyicha xizmatlar, shuningdek turist va ekskursantning ehtiyojlarini qanoatlantirishga qaratilgan xizmatlar;

Turizm sohasining subyektlari – turistik xizmatlar majmuini yoki ularning bir qismini ko‘rsatish, qo‘shimcha turistik xizmatlarni (ishlarni) bajarish hamda turistlar va ekskursantlarga tovarlarni realizatsiya qilish bo‘yicha tadbirkorlik faoliyatini amalga oshiruvchi yuridik va jismoniy shaxslar;

Turizm – jismoniy shaxsning vaqtincha bo‘lish mamlakatidagi (joyidagi) manbalardan daromad olish bilan bog‘liq bo‘lgan faoliyat bilan shug‘ullanmagan holda doimiy yashash joyidan jo‘nab ketishi (sayohat qilishi);

Turist – vaqtincha bo‘lish mamlakatidagi (joyidagi) manbalardan daromad olish bilan bog‘liq bo‘lgan faoliyat bilan shug‘ullanmagan holda vaqtincha bo‘lish mamlakatiga (joyiga) yigirma to‘rt soatdan ketma-ket o‘n ikki oygacha bo‘lgan davrga boruvchi yoki vaqtincha bo‘lish mamlakatida (joyida) kamida bir kecha tunab qoluvchi jismoniy shaxs;

Turistik xizmatlar – joylashtirish, ovqatlantirish, transport, ekskursiya va maslahat xizmati ko‘rsatish bo‘yicha xizmatlar, shuningdek turist va ekskursantning ehtiyojlarini qanoatlantirishga qaratilgan xizmatlar;

Turoperatorlik faoliyati – yuridik shaxs tomonidan turizm mahsulotini shakllantirish, targ‘ib etish va realizatsiya qilish bo‘yicha turizm faoliyati;

Turagentlik faoliyati – turizm mahsulotini targ‘ib etish va realizatsiya qilish yuzasidan yuridik yoki jismoniy shaxs tomonidan amalga oshiriladigan turizm faoliyati;

Tog‘ chang‘isi trassalari xizmatlari – tog‘ chang‘isi, snoubord va boshqalarda uchish uchun mo‘ljallangan, loyiha hujjatlariga muvofiq belgilangan chegaralar va komponentlarga ega bo‘lgan, tog‘ yonbag‘rida xavfsiz va qulay turishni ta‘minlaydigan inshootda ko‘rsatiladigan xizmatlar majmui;

Turoperator xizmatlari – turistik mahsulotni targ‘ib qilish va realizatsiya qilish bo‘yicha xizmatlar (tashish, joylashtirish,

ovqatlanish, axborotga oid xizmatlar ko'rsatish bo'yicha xizmatlar majmui (shu jumladan gid (ekskursiya yetakchisi), gid-tarjimon va (yoki) yo'riqchi-yo'l boshlovchining xizmatlari) va shartnoma bo'yicha ko'rsatiladigan boshqa turistik xizmatlar).

Turagentlik faoliyati – turistik mahsulotni targ'ib etish va realizatsiya qilish yuzasidan yuridik yoki jismoniy shaxs tomonidan amalga oshiriladigan tadbirkorlik faoliyati;

Turist – vaqtincha bo'lish mamlakatidagi (joyidagi) manbalardan daromad olish bilan bog'liq bo'lgan faoliyat bilan shug'ullanmagan holda vaqtincha bo'lish mamlakatiga (joyiga) yigirma to'rt soatdan ketma-ket o'n ikki oygacha bo'lgan davrga boruvchi yoki vaqtincha bo'lish mamlakatida (joyida) kamida bir kecha tunab qoluvchi jismoniy shaxs;

Turistik mahsulot buyurtmachisi – turist, ekskursant yoki turist yoxud ekskursant nomidan turistik mahsulotga buyurtma beruvchi boshqa shaxs;

Turistik mahsulot – turistik bozor kon'yunkturasidan kelib chiqqan holda yoxud turistning yoki ekskursantning buyurtmasiga ko'ra turoperator tomonidan shakllantiriladigan, turistning va ekskursantning ehtiyojlarini qanoatlantirish uchun zarur bo'lgan turistik xizmatlar majmui;

Turistik xizmatlar – joylashtirish, ovqatlantirish transport ekskursiya va maslahat xizmati ko'rsatish buyicha xizmatlar shuningdek turist va ekskursantning ehtiyojlarini qanoatlantirishga qaratilgan xizmatlar;

Turoperatorlik faoliyati – turistik mahsulotni shakllantirish, targ'ib etish va realizatsiya qilish yuzasidan yuridik shaxs tomonidan amalga oshiriladigan tadbirkorlik faoliyati;

Tashrif buyuruvchi – mehmonxona xizmatlarini buyurgan, sotib olgan va/yoki foydalanadigan jismoniy shaxs.

Tadbirkorlik subyekti – havo orqali yo'lovchi tashish faoliyati bilan shug'ullanadigan tashkilot, shuningdek, belgilangan tartibda turoperator sifatida ro'yxatdan o'tgan yuridik shaxs;

Turizm sohasining subyektlari – turistik xizmatlar majmuini yoki ularning bir qismini ko‘rsatish, qo‘shimcha turistik xizmatlarni (ishlarni) bajarish hamda turistlar va ekskursantlarga tovarlarni realizatsiya qilish bo‘yicha tadbirkorlik faoliyatini amalga oshiruvchi yuridik va jismoniy shaxslar.

«Turizm mahallasi», «Turizm qishlog‘i» va «Turizm ovuli» — fuqarolar yig‘inlari hududining mavjud tabiiy, tarixiy-madaniy resurslari va xususiyatlari asosida turistik xizmatlar (turistik mahsulotlar) majmui shakllangan va ushbu hududga taqdim etiladigan maqom;

Turizm mahsuloti – turistning sayohatlari davomida uning ehtiyojlarini qondirish uchun mo‘ljallangan turizm xizmatlari, jumladan turar joy, ovqatlanish, transport, ekskursiya va maslahat xizmatlari, ishlari va mahsulotlari majmui;

Turist – vaqtincha bo‘lish mamlakatidagi (joyidagi) maballardan daromad olish bilan bog‘liq bo‘lgan faoliyat bilan shug‘ullanmagan holda vaqtincha bo‘lish mamlakatiga (joyiga) yigirma to‘rt soatdan ketma-ket o‘n ikki oygacha bo‘lgan davrga boruvchi yoki vaqtincha bo‘lish mamlakatida (joyida) kamida bir kecha tunab qoluvchi jismoniy shaxs;

Talabgor – malaka sertifikati va beyjikni olishga talabgor bo‘lgan jismoniy shaxs;

Turizm sohasi mutaxassisi – oliy yoki o‘rta-maxsus kasb diplomiga va (yoki) belgilangan namunadagi qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslarida o‘qiganlik haqidagi diplomga ega bo‘lgan jismoniy shaxs;

Turizm sohasidagi mutaxassisni qayta tayyorlash – kasbiy faoliyatning qo‘shimcha turlarini amalga oshirish uchun bilim, ko‘nikma va qobiliyatlarning zarur hajmi egallanishini ta‘minlovchi o‘qitish shakli;

Turizm sohasidagi mutaxassisning malakasini oshirish – turizm sohasida avval egallangan bilim, ko‘nikma va qobiliyatlarni qo‘llab-

quvvatlash, kengaytirish, chuqurlashtirish va takomillashtirishga imkon beruvchi o'qitish shakli.

Talabgor – grantlar olish, kompensatsiya ajratish yoki institutsional qo'llab-quvvatlash uchun buyurtma va boshqa hujjatlar taqdim qilgan tadbirkorlik subyektlari va faoliyati turizm sohasidagi NNTlar.

Turistik axborot markazi egasi – Reestrga kiritilgan xo'jalik yurituvchi subyekt;

Turistik axborot markazi – jismoniy va yuridik shaxslarni turistik resurslar hamda turistik industriya obyektlari to'g'risida xabardor qilish, shuningdek, turistik bozorlarda turistik mahsulotlarni targ'ib qilish bo'yicha faoliyatni amalga oshiruvchi markaz.

Turar-joy egasi – turar-joyning ijaraga beruvchisi sifatida Turar-joylarni ijaraga berishning yagona reestriga kiritilgan shaxs;

Turar-joy – jismoniy shaxslarning vaqtincha yashashlari uchun mo'ljallangan, belgilangan sanitariya, yong'inga qarshi, texnik va boshqa talablarga javob beradigan ko'p kvartirali uylardagi xonadonlar, uylar;

Turar-joylarni ijaraga berishning yagona reestri – O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi huzuridagi «Turizm xizmatlarni sertifikatlash markazi» davlat unitar korxonasi tomonidan yuritiladigan ijaraga beriladigan Turar-joylar to'g'risida ma'lumotlar bazasi.

Ekskursant – vaqtincha bo'lish mamlakatida (joyida) tunab qolmasdan yigirma to'rt soatdan oshmaydigan davrda sayohat qiluvchi jismoniy shaxs.

Ekskursiya yetakchisi – turistlar va ekskursantlarni muayyan turistik resurslar bilan tanishtirish uchun kasbiy tayyorgarlikdan o'tgan O'zbekiston Respublikasi rezidenti;

Ekskursiya xizmatlari – yigirma to'rt soatdan oshmaydigan va turistlarni joylashtirish (kechasi tunash) xizmatlari ko'rsatishni ko'zda tutmaydigan, turistlarning (ekskursantlarning) ma'naviy,

intellektual, ishbilarmonlik va boshqa ehtiyojlarini qondira oladigan obyektlar bilan tanishtirish maqsadida, oldindan tuzilgan marshrutlar bo'yicha ekskursiya yetakchisi hamrohligida ekskursiyalarni tashkil etish xizmati.

Ekskursant – vaqtincha bo'lish mamlakatida (joyida) tunab qolmasdan yigirma to'rt soatdan oshmaydigan davrda sayohat qiluvchi jismoniy shaxs;

Ekskursiya yetakchisi – turistlar va ekskursantlarni muayyan turistik resurs bilan tanishtirish uchun kasbiy jihatdan tayyorgarlik ko'rgan, O'zbekiston Respublikasi rezidenti bo'lgan jismoniy shaxs.

Erkin turistik zona-erkin iqtisodiy zonaga tenglashtiriladi. Erkin turistik zonaga va erkin turistik zonaning ishtirokchilari sifatida ro'yxatga olingan tadbirkorlik subyektlariga nisbatan erkin iqtisodiy zonalar to'g'risidagi qonun hujjatlarining qoidalari, shu jumladan erkin iqtisodiy zonalar va ularning ishtirokchilari uchun nazarda tutilgan imtiyozlar hamda preferentsiyalar tatbiq etiladi.

Ekskursiya faoliyati – yigirma to'rt soatdan oshmaydigan va joylashtirishga (tunab qolishga) doir xizmatlar ko'rsatishni nazarda tutmaydigan, madaniy meros obyektlari, diqqatga sazovor joylar va boshqa obyektlar bilan tanishtirish maqsadida oldindan tuzilgan yo'nalishlar bo'yicha ekskursiya yetakchisi hamrohligida ekskursiyalar tashkil etishga doir turistik faoliyatning elementi;

Ekskurant – vaqtincha bo'lish mamlakatida (joyida) tunab qolmasdan yigirma to'rt soatdan oshmaydigan davrda sayohat qiluvchi jismoniy shaxs.

Xostel egasi – Reestrda kiritilgan tadbirkorlik subyekti;

Xostel – asosan byudjetli turizm uchun, turli sig'imli nomer yoki xonalarga ega va sanuzellari nomer yoki xonalardan tashqarida bo'lgan, shuningdek mehmonlar muloqoti uchun alohida joyga ega vaqtincha yashash uchun mo'ljallangan joylashtirish vositasi

Chiqish turizmi – O‘zbekiston Respublikasida doimiy yashovchi shaxslarning boshqa mamlakatga sayo hati.

O‘zbekistonning Milliy turistik brendi-O‘zbekiston Respublikasining turizm sohasidagi tanitish belgisi va shiori.

Qo‘shma charter reyslar – bir va undan ortiq tadbirkorlik subyektlarining yo‘lovchilari ishtirok etuvchi charter reyslar; Charter reyslar – parvozlarning jadvali bo‘yicha reyslardan alohida va tashqarida amalga oshiriladigan reyslar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Normativ-huquqiy hujjatlar

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – T.: O‘zbekiston. 2020.
2. Turizm to‘g‘risida» gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. №O‘RQ-549. 20.10.2019
3. 2019-2025 yillarda O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish KONTSEPTSIYASI O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 5 yanvardagi PF-5611-son Farmoniga 1-Ilova.
4. 2020-2025 yillarda O‘zbekiston Respublikasida yoshlar turizmini rivojlantirish Kontseptsiyasi.
5. «O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini tiklash va rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish chora-tadbirlari to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori. 2020 yil 10 iyul 433-son
6. Turizm faoliyatini litsenziyalash tartibi to‘g‘risida NIZOM Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 10 iyuldagi 433-son qaroriga 1-Ilova.
7. Turistik xizmatlarni sertifikatlashtirish va turistik industriya obyektlarini tasniflash tartibi to‘g‘risida NIZOM. Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 10 iyuldagi 433-son qaroriga 2-ILOVA
8. Turoperator va turagentlik xizmatlarini ko‘rsatish tartibi to‘g‘risida NIZOM Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 10 iyuldagi 433-son qaroriga 3-ilova
9. «Mahsulot va xizmatlarni sertifikatlashtirish to‘g‘risida»gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni.
10. «Faoliyatning ayrim turlarini litsenziyalash to‘g‘risida»gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni

11. «Madaniy boyliklarning olib chiqilishi va olib kirilishi to‘g‘risida «gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni

12. «Qashqadaryo viloyatida turizm sohasini yanada qo‘llab-quvvatlash va rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, №112, Qabul qilingan sana 01.03.2021, Kuchga kirish sanasi 02.03.2021

13. «Ichki va ziyorat turizmini rivojlantirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, №100, Qabul qilingan sana 24.02.2021, Kuchga kirish sanasi 25.02.2021

14. «O‘zbekiston Respublikasida ichki va ziyorat turizmini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, №PF-6165, Qabul qilingan sana 09.02.2021, Kuchga kirish sanasi 10.02.2021

15. «Koronavirus pandemiyasi davrida tashqi iqtisodiy faoliyat, turizm va qurilish sohalarini qo‘llab-quvvatlashga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida» O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, № 665, Qabul qilingan sana 29.10.2020, Kuchga kirish sanasi 30.10.2020

16. «Koronavirus pandemiyasi tufayli yuzaga kelgan iqtisodiy vaziyatda turizm sohasi subyektlarini qo‘llab-quvvatlash va turizm infratuzilmasini rivojlantirish to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, № 602, Qabul qilingan sana 06.10.2020, Kuchga kirish sanasi 07.10.2020

17. «Bo‘stonliq tumanidagi bo‘sh turgan, foydalanilmayotgan hamda samarasiz foydalanilayotgan obyektlar va yer uchastkalaridan samarali foydalanish, ular negizida turizm va xizmat ko‘rsatish infratuzilmasini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, №560, Qabul qilingan sana 17.09.2020, Kuchga kirish sanasi 18.09.2020

18. «Tog‘li hududlarda turizm infratuzilmasini rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasiing qarori, №559, Qabul qilingan sana 17.09.2020, Kuchga kirish sanasi 18.09.2020

19. «O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini tiklash va rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish chora-tadbirlari to‘g‘risida» O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, №433, Qabul qilingan sana 10.07.2020. Kuchga kirish sanasi 10.07.2020

20. «Turizm sohasini sanitariya-epidemiologik xavfsizlikning kuchaytirilgan rejimi talablariga qat’iy rioya qilgan holda rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, №PQ-4755, Qabul qilingan sana 19.06.2020, Kuchga kirish sanasi 20.06.2020

21. «Koronavirus pandemiyasining salbiy ta’sirini kamaytirish uchun turizm sohasini qo‘llab-quvvatlashga doir kechiktirib bo‘lmaydigan chora-tadbirlar to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, №PF-6002, Qabul qilingan sana 28.05.2020, Kuchga kirish sanasi 29.05.2020

22. «Surxondaryo viloyatining turizm salohiyatidan samarali foydalanish va uni rivojlantirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida» O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, №332, Qabul qilingan sana 27.05.2020, Kuchga kirish sanasi 28.05.2020

23. «2019-2021 yillarda Toshkent viloyatida turizm sohasini jadal rivojlantirish to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, №1053, Qabul qilingan sana 31.12.2019, Kuchga kirish sanasi 01.01.2020

24. «Transport va turizm obyektlarida xavfsizlikni ta'minlashga oid qo'shimcha chora- tadbirlar to'g'risida»

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, №1010, Qabul qilingan sana 17.12.2019, Kuchga kirish sanasi 18.12.2019

25. «Samarqand viloyatining turizm salohiyatidan samarali foydalanish va uni rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora- tadbirlar to'g'risida»

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, №828, Qabul qilingan sana 30.09.2019, Kuchga kirish sanasi 30.09.2019

26. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 5 yanvardagi «O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi PF-5611-son Farmoniga qo'shimchalar kiritish to'g'risida

O'zbekiston Respublikasi Prezidentinin farmoni, №PF-5833, Qabul qilingan sana 19.09.2019, Kuchga kirish sanasi 20.09.2019

27. «O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, №PF-5781, Qabul qilingan sana 13.08.2019, Kuchga kirish sanasi 15.08.2019

28. «Transport va turizm obyektlarida jamoat xavfsizligini ta'minlashning samarali tizimini joriy etishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, №PQ-4229, Qabul qilingan sana 06.03.2019, Kuchga kirish sanasi 07.03.2019

29. «2019-2020 yillarda Xorazm viloyatida turizm sohasini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, №119, Qabul qilingan sana 13.02.2019, Kuchga kirish sanasi 13.02.2019

30. «O‘zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, №PF-5611, Qabul qilingan sana 05.01.2019, Kuchga kirish sanasi 06.01.2019

31. «Turizm tarmog‘ini jadal rivojlantirishga oid chora-tadbirlar to‘g‘risida» O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, №PQ-4095, Qabul qilingan sana 05.01.2019, Kuchga kirish sanasi 06.01.2019

32. «Ekoturizmni rivojlantirish va suv omborlarining suvni muhofaza qilish zonalarini doirasida yer uchastkalari ajratish tartibini takomillashtirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, № 978, Qabul qilingan sana 03.12.2018, Kuchga kirish sanasi 05.12.2018

33. «2018 yil 19-21 noyabrda Toshkent shahrida bo‘lib o‘tadigan Turizm sohasidagi birinchi xalqaro investitsiya forumini samarali tashkil etish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, №931, Qabul qilingan sana 15.11.2018, Kuchga kirish sanasi 15.11.2018

34. «Ichki turizmni jadal rivojlantirishni ta‘minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida» O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, №PQ-3514, Qabul qilingan sana 07.02.2018, Kuchga kirish sanasi 08.02.2018

35. «O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasining faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida» O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, №PQ-3510, Qabul qilingan sana 06.02.2018, Kuchga kirish sanasi 07.02.2018

36. «Kirish turizmini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, №PQ-3509, Qabul qilingan sana 06.02.2018, Kuchga kirish sanasi 07.02.2018

37. «O‘zbekiston Respublikasi turizm salohiyatini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratish bo‘yicha qo‘shimcha tashkiliy chora-tadbirlar to‘g‘risida» O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, №PF-5326, Qabul qilingan sana 03.02.2018, Kuchga kirish sanasi 06.02.2018

38. O‘zbekiston Respublikasi Hukumatining ayrim qarorlariga o‘zgartirishlar kiritish to‘g‘risida (O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «O‘zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta‘minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida» 2016 yil 2 dekabrda PF-4861-son Farmoni hamda Yo‘l harakati to‘g‘risidagi konventsiya (Vena, 1968 yil 8 noyabr)»

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, №35, Qabul qilingan sana 19.01.2018, Kuchga kirish sanasi 23.01.2018

39. O‘zbekiston Respublikasi Bosh vazirining o‘rinbosari - Investitsiyalar, innovatsion rivojlantirish, erkin iqtisodiy va kichik sanoat zonalari faoliyatini muvofiqlashtirish, turizm masalalari kompleksi rahbarining funktsional vazifalari va Investitsiyalar, innovatsion rivojlantirish, erkin iqtisodiy va kichik sanoat zonalari faoliyatini muvofiqlashtirish, turizm masalalari axborot-tahlil departamenti to‘g‘risidagi nizomlarni tasdiqlash haqida

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, №1014, Qabul qilingan sana 22.12.2017, Kuchga kirish sanasi 22.12.2017

II. Rahbariy adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Oliy Majlis palatalarining ko‘shma majlisidagi nutki. - T.: O‘zbekiston, 2021.

2. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag‘ishlangan Oliy Majlis Palatalarining ko‘shma majlisidagi nutk. - T.: O‘zbekiston, 2016.

3. Mirziyoev Sh.M. «Bilimli avlod-buyuk kelajakning, tadbirkor xalk-farvon xayotning do'stona hamkorlik esa tarakkiyotning kafolatidir» O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi kabul kilinganining 26 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2018 yil 7 dekabr. - T.: O'zbekiston, 2018.

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalk so'zi. 2017 yi 7 fevral.

5. Sh. M.Mirziyoev. Tankidiy taxlil, kat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak . Tashkent : O'zbekiston, 2017 y.,104 b.

III Maxsus adabiyotlar

1. Xalqaro turizm. Darslik. Samarqand iqtisodiyot va servis instituti. Mamatqulov X.M., Bektemirov A.B., Tuxliev I.S., Norchaev A.N. . Samarqand -2007

2. Pravovoe obespechenie turizma. Pod obsh. redaktsiey – Ye.L.Pisarevskogo. Uchebnik dlya vuzov.- Moskva. Federal'noe agentstvo po turizmu. – 2014g.

3. M.Q.Pardaev. R.Atabaev. Turizm asoslari. Ma'ruzalar matni. Samarqand iqtisodiyot va servis instituti.

4. S. To'xliev ., B.Sh. Safarov Turizm asoslari. O'quv qo'llanma. Toshkent. «Yangi nashr» 2012 yil

Internet manbalar

1. O'zbekiston Respublikasining hukumat sayti - www.gov.uz

2. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi sayti - www.parliament.gov.uz

3. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senati sayti - www.senate.gov.uz

4. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Inson huquqlari bo'yicha vakili (ombudsman) sayti - www.ombudsman.gov.uz

5. O'zbekiston Respublikasi turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasining rasmiy sayti - <https://uzbektourism.uz>.

MUNDARIJA

Kirish.....	3
1-MAVZU: Turizm sohasidagi faoliyat va uning huquqiy asoslari	5
2-MAVZU: Turizm sohasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi normativ-hujjatlar.	10
3-MAVZU: Turizm sohasini tartibga soluvchi davlat organlari	14
4-MAVZU: Turizm sohasidagi vakolatli davlat organlari.....	17
5-MAVZU: Turistik industriyaning huquqiy tartibga solinishi.....	24
6-MAVZU: Turistik zonalarning huquqiy maqomi va turistik klasterlar.....	32
7-MAVZU: Turizm sohasidagi faoliyatni amalga oshirish shartlari	37
8-MAVZU: Turistik mahsulotni shakllantirish, targ'ib etish va realizatsiya qilishning o'ziga xos xususiyatlari	43
9-MAVZU: Turoperatorlar va turagentlarning, gidlar (gid-tarjimonlar), ekskursiya yetakchilari va yo'riqchi-yo'l boshlovchilarning huquq va majburiyatlari.....	51
10-MAVZU: Turist va ekskursantlarning huquq va majburiyatlari	53
11-MAVZU: Turizm sohasi subyektlarining birlashmalari.....	59
12- MAVZU: Xavfsiz turizmni ta'minlashning huquqiy asoslari	69
13-MAVZU: Turizm sohasidagi xalqaro xamkorlikni huquqiy tartibga solish.....	76
14-MAVZU: Xalqaro turistik tashkilotlar.....	83
15-MAVZU: Turizm sohasidagi nizolar va ularni hal etish tartibi	85

16-MAVZU: Turizm to‘g‘risidagi qonun hujjatlarini buzganlik uchun javobgarlik.....	89
Glossariy	97
Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.....	111

**N.M.Umurzakova, D.R.Rustamova,
A.M.Muzaffarov**

TURIZMNING HUQUQIY ASOSLARI

«Innovatsion rivojlanish
nashriyot-matbaa uyi»
Toshkent – 2021.

Muharrir	M.Hayitova
Tex. muharrir	A.Moydinov
Musavvir	A.Shushunov
Musahhiha	L.Ibragimov
Sahifalovchi	M.Zoyirova

Nashriyot litsenziyasi AI № № 3226-275f-3128-7d30-5c28-4094-7907
10.08.2020.

09.09.2021 yilda bosishga ruxsat etildi.
Qog‘oz bichimi 60x84 ¹/₁₆. «Times New Roman» garniturasida.
Shartli bosma tabog‘i 7,2. Adadi 50 nusxa.
Buyurtma raqami № 236.

«Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi»
bosmaxonasida chop etildi.
100174, Toshkent shahri, Universitet ko‘chasi, 7-uy.
Tel.: +998999209035 e-mail: nashr2019@inbox.ru

